

Årsrapport 2015

Fylkesmannen i Vest-Agder

Innhold

I - Fylkesmannens beretning	Side 3
II - Introduksjon til embetets hovedtall	Side 7
III - Årets aktiviteter og resultater	Side 12
IV - Styling og kontroll i embetet	Side 22
V - Vurdering av framtidssikter	Side 25

I - Fylkesmannens beretning

Overordnet vurdering av samlede resultater, ressursbruk og måloppnåelse

Jeg har legger hermed fram Fylkesmannens årsrapport for 2015. Embetets resultater er gode og mitt inntrykk er at våre samarbeidspartnere er tilfreds.

Vi har bevisst prioritert løpende saksbehandling og oppfølging av klagesaker når ressursituasjonen har krevet prioritering. Det er et resultat av at vi bevisst gir rettssikkerhetsoppgavene for innbyggerne høy prioritet.

Utadrettet virksomhet og utviklingsoppgaver har derved måttet stå tilbake på enkelte felt, men vi mener det har vært en riktig prioritering.

Økonomisk var ressursituasjonen krevende og stram hele året. Vi har i tillegg hatt stillingsstopp som har bidratt til redusert saksbehandlingsaktivitet på enkelte områder. Vi har imidlertid fått aksept i KMD for å tilsette ledige stillinger på områder hvor vi allerede har problemer med å holde krav til saksbehandlingstid. Det gjelder særlig behandling av klager etter plan- og bygningsloven og innen vergemålsforvaltningen. Disse unntakene fra stillingsstoppene har vært avgjørende for å sikre en forsvarlig saksbehandlingstid og for å sikre et best mulig arbeidsmiljø hvor det allerede er et stort press på mange saksbehandlere innen de omtalte arbeidsområdene.

Den interne aktiviteten i 2015 er preget av sammenslåingsprosessen mellom embetene i Aust-Agder og Vest-Agder. 14. november 2014 vedtok Kongen i statsråd at de to fylkesmannsembetene i Aust- og Vest-Agder fra 1. januar 2016 skal slås sammen. Dette ble fulgt opp ved at det ble utarbeidet en omstillingsavtale og opprettet en partssammensatt gruppe ledet av KMD. Den partssammensatte gruppen utarbeidet et mandat som siden er lagt til grunn for sammenslåingsprosessen i de to embetene. Sammenslåingsprosessen ble ledet av en partssammensatt gruppe med representanter for hovedsammenslutningene i de to embetene og med de to ass. fylkesmennene som representanter for ledelsen i embetene. Den partssammensatte gruppen har forhandlet fram nytt organisasjonskart for det nye embetet og fastsatt en rekke nye rutiner og retningslinjer for personalforvaltning, administrasjon, IKT og økonomiforvaltning. Det er utpekt nye avdelingsdirektører og ass. direktører i det nye embetet. Avdelingene i det nye embetet er organisert i faggrupper. Det ble utpekt eller tilsatt faggruppelidere i alle gruppene innen utgangen av 2015. Det sammenslåtte embetet har to kontorsteder; Arendal og Kristisand. Alle avdelingene har medarbeidere på begge kontorsteder. Embetsledelsen og avdelingsledelsen har etablert en ordning med tilstedeværelse på kontorstedene. Vi har ikke evaluert sammenslåingsprosessen. Fra de tillitsvalgte er det gitt uttrykk for stor tilfredshet med den åpenhet og imøtekommenhet som ble vist fra KMD i oppstarten av arbeidet. De tillitsvalgte som var med i den sentrale prosessen i startfasen, deltok også videre i den lokale prosessen. Dette var etter min vurdering en god organisering. Den lokale prosessen har vært preget av åpenhet fra alle parter og er gjennomført uten stor uenighet. Det har imidlertid vært en tidkrevende prosess som har lagt beslag på stor tidsbruk internt. Det er også grunn til å framheve at sammenslåingen medførte behov for mange systemtilpasninger og gjennomgang av arkiver, som var langt mer ressurskrevende enn vi hadde forutsatt. Vi har fortsatt ikke sikret finansiering til denne omstillingen.

Jeg fikk som nyutnevnt fylkesmann anledning til å hospitere i de to embetene i november og desember 2015. Det ga meg en god anledning til å bli kjent i virksomhetene og samtidig treffe mange av embetenes viktigste eksterne samarbeidsparter.

Viktige prioriteringer i 2015

Fylkesmannen valgte i 2015 å peke ut noen interne og eksterne satsingsområder som skulle være felles for hele embetet. Vi valgte ut følgende områder som fikk følgende omtale i Felles virksomhetsplan for 2015:

Sammenslåingsprosessen	Det skal opprettes en partssammensatt gruppe som skal gjennomføre den lokale prosessen etter mandat fra KMD. Den partssammensatte gruppen er felles for de to embetene. Det vil også bli opprettet arbeidsgrupper som skal utrede faglige og administrative spørsmål knyttet til sammenslåingen
Helhetlig og strategisk ledelse	Sikre medarbeiderskap, reell medbestemmelse og medvirkning for de tilsatte og deres organisasjoner Bruke ledergruppen til drøfting av strategiske problemstillinger og som informasjonsknutepunkt internt Utøve risikostyring slik at risiko for manglende

	måloppnåelse blir identifisert, vurdert, håndtert og dokumentert
Jakten på tidstyvene	I 2015 skal embetet prioritere effektiviserings- og forenklingstiltak som gir konkrete effekter for brukerne. Innen 1.6.2015 skal vi melde inn brukerrettede tiltak til Difis rapporteringsløsning om brukerrettede tidstyver i vårt embete. Vi skal i dialog med KMD velge ut brukerrettede tidstyver vi selv kan gjøre noe med.
Samordnet innsats for barn og unge	Fire departementer har for 2015 gitt likelydende oppdrag om at Fylkesmannen må se sine sektoroppdrag overfor utsatte barn og unge i sammenheng. Fylkesmannen skal sikre intern koordinering av arbeidet med barn og unge, herunder fagfeltene barnevern, helse og utdanning. Fylkesmannen skal også samle og systematisere informasjon om kommunenes oppfølging av barnekonvensjonen (jf. Sjumilssteget). Dette blir Fylkesmannens viktigste eksterne felles satsing i 2015.
Klimatilpasning	Fylkesmannen er av Miljødir. valgt ut som nasjonalt pilotembete for å utvikle erfaringer med klimatilpasning innen flere av embetets ansvarsområder innen naturforvaltning, skogbruk og samfunnssikkerhet.
Kommunereformen	Fylkesmannen skal sammen med KS Agder følge opp oppdragene knyttet til kommunereformen. Kommunereformen er omtalt nærmere under.

Sentrale forhold i embetet og fylket som har hatt betydning for oppnådde resultater

Sammenslåingsprosessen

Jeg har omtalt sammenslåingsprosessen over. Den har vært svært tidkrevende både for tillitsvalgte og ledelsen i embetet. Det har vært et overordnet mål at prosessen ikke skulle påvirke tjenesteproduksjonen i embetet.

Kommunereformen

Arbeidet med kommunereformen har pågått for fullt hele året med samme bemanning som i 2014, i tett samarbeid med embetet i Aust-Agder og KS. Etter en roligere periode omkring valget, er det nå ved utgangen av året betydelig trykk i prosessene. Våre kommuner har utredet en rekke alternativer for sammenslåing, men står nå igjen med 5 prosjekter som har ferdig intensjonsavtale eller er i gang med å utarbeide avtale. Til sammen 13 kommuner fra Vest-Agder deltar i disse 5 prosjektene sammen med 3 kommuner fra Aust-Agder. I vårt fylke er det kun de to fjell- og vannkraft-kommunene Åseral og Sirdal som allerede har avklart at de vil gå videre alene. Det er vår vurdering at Vest-Agder er at av fylkene i landet som ligger langt framme i reformarbeidet. Prosessen «K5» i Kristiansandsregionen er med sine 120.000 innbyggere den mest omfattende i landet målt i innbyggertall. Det endelige utfallet er likevel fortsatt svært usikkert i alle prosjektene, bl.a. fordi flere kommuner har vedtatt folkeavstemning om saken.

Kommuneøkonomi

Fylkesmannens hovedinntrykk er at kommuneøkonomien er under kontroll. I 2015 har vi ikke hatt noen kommuner i ROBEK. Netto driftsresultat i 2014 for kommunene i fylket sett under ett var på 1,8 %. I tillegg har kommunene i Vest-Agder i snitt relativt solide fondsreserver; 11,3 % av brutto driftsinntekter. Et særtrekk ved kommunene i Vest-Agder er gjeldssituasjonen. I de senere år har kommunene i snitt vært blant de to-tre fylkene med høyest netto lånegjeld; 94,8 % som er betydelig over det anbefalte nivået på 75 %. Utviklingen i rentenivået har derfor stor betydning for kommuneøkonomien Vest-Agder. Det er individuelle forskjeller både i forhold til gjeldsnivå og driftsbalanse. Vi ser også at det er krevende for kommunene å møte stadig nye behov for tjenester innenfor flere sektorer. Vårt inntrykk er at kommunene gjennom høy kompetanse på økonomistyring tilpasser driften til rammebetingelsene som gis i kommuneopplegget.

Beredskapsarbeidet

Flyktningetilstrømmingen har preget embetet gjennom høsten 2016. Over halvparten av fylkets kommuner har eller har hatt mottak i en eller annen kategori. Fylkesmannens oppgaver har i hovedsak vært knyttet til samordningsrollen og til førstelinjeoppgavene innen vergemål. For fagavdelingene har situasjonen ikke medført endrede oppgaver, men større omfang på eksisterende oppgaver. Det har vært etablert en intern koordineringsgruppe med representanter fra berørte avdelinger. Fylkesmannen har fungert som kontaktpunkt mellom kommunene og statlige etater. Vi har hatt tett dialog og informasjonsutveksling med KS Agder, UDI og IMDI. Oppgaven har vært svært ressurskrevende.

Vest-Agder har i 2016 blitt rammet av tre ekstremvær – Nina (januar), Petra (september) og Synne (desember). Petra fikk få konsekvenser for våre kommuner, men de to andre ga utfordringer for flere, spesielt vest i fylket. Kraft- og ekomutfall preget «Nina», mens «Synne» brakte med seg stedvis omfattende flomskader. Det er skrevet evalueringsrapporter for begge hendelser.

Samarbeid med KS

Jeg vil framholde samarbeidet med KS Agder som i 2015 har vært svært godt om omfattende. Begge parter ønsker å utvikle dette videre. Partene er klare på at embetet og KS har forskjellige roller. Jeg vil fremheve at KS Agder i 2015 bidro med info og analyser for å belyse landsdelens utfordringer og på denne måten ga viktige bidrag til at kommunene i fylket aktivt kan arbeide for å løse sine utfordringer. Fylkesmannen i Vest-Agder og KS Agder samarbeidet i 2015 blant annet om utviklingen og samspillet i NAV. KS har stått for innsamling av nyttige data fra ulike kilder. KS arbeidet i 2015 aktivt for å styrke rådmannens internkontroll sett hen til det økende antallet statlige kontroller og tilsyn. KS, Kristiansand revisjonsdistrikt og Fylkesmannen har et interessant samarbeidsprosjekt på dette feltet. Det beskrives senere i årsrapporten. I god dialog med embetet er KS opptatt av å styrke kompetansen til skolelederne og følger tett opp landsdelens utfordringer på likestilling og integrering. KS og Fylkesmannen har hatt et svært tett og konstruktiv samarbeid om gjennomføring av kommunereformen. Dette samarbeidet har vært avgjørende for at det nå er svært stor aktivitet knyttet til kommunereformen i Vest-Agder. I 2015 har KS og Fylkesmannen også utviklet et tett samarbeid om oppfølging av flyktningssituasjonen. Det har resultert i at det er opprettet et samarbeidsorgan for Agder mellom KS, kommunene, Fylkesmannen, UDI, IMDI, Bufetat, Husbanken og NAV for å samordne arbeidet på dette området. Vi har valgt å kalle dette samarbeidet for Agdermodellen, og vi har store forventninger til at dette kan bidra til en vesentlig bedre samordning av regional stat overfor kommunene på dette området.

Folketallsutvikling

De 15 kommunene i Vest-Agder hadde pr utgangen av 2015 et folketall på 182.533. Folketallet steg med 1.824 gjennom 2015. Dette tilsvarer en årsvekst på 1 prosent, som er litt over landsgjennomsnittet på 0,9 prosent. Den prosentvise veksten i folketallet i Vest-Agder var noe lavere i 2015 enn alle de tre foregående årene. I 2015 hadde to av fylkets kommuner en tilbakegang i folketallet, en kommune hadde uendret folketall mens tolv kommuner hadde vekst. Marnardal og Sirdal hadde en marginal reduksjon i folketallet i 2015. Lyngdal kommune hadde den største prosentvise veksten i folketallet med 1,9 prosent, fulgt av Åseral med 1,8 prosent og Vennesla med 1,5 prosent. I tillegg hadde også kommunene Kristiansand, Farsund og Lindesnes en vekst over landsgjennomsnittet.

Samarbeid med NAV

Også i 2015 har samarbeidet mellom NAV Vest-Agder og Fylkesmannen i Vest-Agder vært meget bra, og godt forankret i styrende dokumenter. Vi har hatt jevnlige møter på avtalte arenaer, fylkesmannen har invitert til deltakelse på en rekke konferanser, og vi har kontaktpersoner som samhandler og koordinerer kompetansetiltakene overfor NAV-kontorene. Fylkesmannen har også i 2015 vært medarrangør av personalsamling for alle ansatte i NAV.

Arbeidsmarkedet

Mot slutten av 2014 begynte problemene i oljerelatert sektor å bli godt synlig i ledighetstallene i Vest-Agder. Dette forsterket seg utover i 2015, slik at ledigheten i snitt ble betydelig høyere enn den var året før. Ved utgangen av desember 2015 var ledigheten 26% over tilsvarende måned i 2014. Denne utviklingen er ulikt fordelt mellom kjønnene. Det er i stor grad menn som er blitt rammet av ledighet. Snitt ledighet for kvinner i 2015 var på 2,7%, mens den for menn var på 4%. Ledigheten for menn var i desember 2015 33% høyere enn samme måned i 2014, mens den for kvinner var 1% høyere enn desember i 2014. Ledigheten i 2015 var i snitt 3,4%, mot 2,9% i 2014.

Utviklingen på områder med store utfordringer i fylket

Det var ved utgangen av 2015 ca 7.800 personer med nedsatt arbeidsevne i Vest-Agder. Antallet var svakt

stigende gjennom hele 2015. I 2015 steg antallet med uførepensjon/-trygd med om lag 300 personer til 13611 ved slutten av året, noe som utgjør 12% av befolkningen i aldersgruppen 18 – 67 år. At stigningen ikke ble høyere kan tilskrives både en økende og aldrende befolkning, dvs. at store årskull som har hatt uføretrygd er blitt 67 år og har hatt overgang til alderspensjon.

Ungdom

Arbeidsledigheten for personer i aldersgruppen opp tom 19 år har vært under nivået for 2014. Arbeidsledigheten for ungdomsgruppen opp tom 29 år har i 2015 vært økende. Mens fylkets snittledighet var 3,4 prosent i 2015, hadde gruppen 20 – 29 år en snittledighet på 5,5 prosent i 2015.

Næringslivet i fylket 2015

Næringsstrukturen bærer preg av stor variasjon som omfatter alt fra et nettverk av små, familieeide bedrifter til store industribedrifter som i stor grad har utenlandsk eierskap. Kristiansandsregionen har markert seg som en viktig vekstkraft i landsdelen. De kystnære områdene på strekningen fra Arendal til Mandal har opplevd betydelig vekst, mens indre deler av Agder har hatt en svakere utvikling enn gjennomsnittet i regionen. Det er også særlige utfordringer i forhold til levekår lengst vest i fylket.

Vest-Agder er et av landets tyngste industrifylker, idet over 16 % av den yrkesaktive befolkningen er knyttet til industrien, mens det på landsbasis er noe over 8%. Næringslivet i de to Agderfylkene er preget av sterke klynger. Den største næringsklyngen i Vest-Agder er NODE (leverandørbedrifter til olje- og gassektoren). NODE har fått status som GCE (Global Centre of Expertise). Olje- og gassektoren har sysselsatt nærmere 10 000 medarbeidere i regionen. Næringen opplever nå svært store utfordringer knyttet til lav oljepris og liten ordretilgang. Det har vært stor nedbemanning i sektoren. Dette vil være en hovedutfordring for regionen framover.

Reiselivsnæringen har rike tradisjoner på Sørlandet og representerer en viktig verdiskaper i regionen. Dyreparken i Kristiansand har i mange år vært blant Norges aller mest besøkte reiselivsattraksjoner, og passerte i 2015 en million besøkende.

Agder Energi er en sentral aktør i norsk energiproduksjon og nærheten til Europa kan innebære betydelige vekstmuligheter for fornybar kraftproduksjon i årene fremover.

Jeg ser behov for å styrke samarbeidet med næringslivet i fylket. Dette vil jeg gjøre med å trekke næringslivet i Vest-Agder med i det etablerte samarbeidet mellom stat og næringsliv i Aust-Agder. Dette vil bli utvidet til et Agdernettverk.

Avslutningsvis vil jeg konkludere med at 2015 har vært et aktivt år hvor vi i hovedsak har drevet virksomheten i henhold til våre planer og de målsettinger som vi er pålagt. Jeg kan som leder av fylkesmannsembetet konstatere at ledere og medarbeidere på en utmerket måte har bidratt til at årets oppnådde resultater er meget tilfredsstillende.

Kristiansand, 24. februar 2016

Stein A. Ytterdahl (sign.)

II - Introduksjon til embetets hovedtall

En kort omtale av samfunnsoppdraget

Fylkesmannen er statens representant i fylket og har ansvar for å følge opp vedtak, mål og retningslinjer fra Stortinget og regjeringen. Fylkesmannen er dessuten et viktig bindeledd mellom kommunene og sentrale myndigheter.

Fylkesmannen utfører ulike forvaltningsoppgaver på vegne av 12 departementer og 9 direktorater/tilsyn. Fylkesmannen er administrativt underlagt Kommunal- og moderniseringsdep. Fylkesmannen kontrollerer også kommunenes virksomhet og er klageinstans for mange kommunale vedtak. Fylkesmannen har derfor fagkunnskap på en rekke overordnede samfunnsområder, samtidig som vi besitter viktig lokalkunnskap.

Fylkesmannen skal også sørge for rettssikkerheten for den enkelte innbygger, virksomheter og organisasjoner ved å se til at grunnleggende prinsipper som likebehandling, likeverd, forutsigbarhet, uavhengighet, habilitet og rettferdighet blir ivaretatt i forvaltningen.

- Fylkesmannen er sektormyndighet på en rekke viktige politikkområder. Som sektormyndighet representerer Fylkesmannen flere departementer og underliggende direktorater og sentrale tilsyn.
- Fylkesmannen er rettssikkerhetsmyndighet som klageinstans for kommunale vedtak og som tilsynsmyndighet på sentrale velferdsområder som forvaltes av kommunene.
- Fylkesmannen er regional samordningsmyndighet for staten. Fylkesmannen skal blant annet samordne statlige virksomheter og deres arbeid mot kommunene.
- Fylkesmannen skal holde sentrale myndigheter orientert om viktige spørsmål i fylket og formidle relevant informasjon til kommunale, fylkeskommunale og statlige organer.

Fylkesmannen har også oppgaver for Kongehuset.

Omtale av embetet

Fylkesmannen i Vest-Agder har sitt kontor i Fylkeshuset i Kristiansand. Vi er organisert i 6 avdelinger og en beredskapsstab. Fylkesmannen i Vest-Agder hadde 115 ansatte fordelt på 103 årsverk i 2015. Ledelsen besto 31.12.2015 av:

- Fylkesmann: Ann-Kristin Olsen
- Ass. fylkesmann: Tom Egerhei
- Administrasjonsdirektør: Øivind Hamre
- Fylkeslege: Geir Stangeland
- Direktør for utdannings- og barnevernsavdelingen: Kristin Eidet Robstad
- Direktør for samfunnsavdelingen: Britt Møll Abrahamsen
- Fung. landbruksdirektør: Unni Svagård
- Miljøverndirektør: Ørnulf Haraldstad

Overordnede mål og strategier for embetet

Fylkesmannens visjon er «*Kompetanse og rettssikkerhet*».

Vi har ikke oppdatert vår strategiske plan. Det vil bli en prioritert oppgave i det nye embetet i 2016. I vår gjeldende strategiske plan har vi følgende hovedstrategier:

- **Et styrket og effektivt tilsyn**

Det foreslås at embetet viderefører sin strategi om å drive et effektivt tilsyn. Embetets tilsynsgruppe har en

viktig rolle i å samordne embedets tilsynsaktiviteter. Fokus på erfaringsutveksling mellom avdelingene internt, mellom embedene på de enkelte fagområder, samt kompetanseoppbygging på tilsynsmetodikk vil være viktige tiltak.

• **Rettsikkerhet i tjenesteproduksjonen**

Fylkesmannen skal prioritere rettsikkerhetsoppgaver gjennom tilsyn, lovlighetskontroll, behandling i første instans og klagesaksbehandling. Denne strategien signaliserer at embedet skal prioritere oppgaver som av mange karakteriseres som fylkesmannens kjerneoppgaver. Strategien tilsier at embedet må prioritere nok ressurser til at frister for saksbehandlingstid kan overholdes. Videre at det jobbes målrettet med kompetanseoppbygging for de ansatte for å sikre god nok kvalitet for å ivareta kjerneoppgavene.

• **Faglig veiledning om nye statlige føringer/regelverk**

Fylkesmannen vil prioritere faglig veiledning om nye statlige føringer/regelverk framfor veiledning i basiskunnskap om gjeldende lover og regler. Denne strategien er en konsekvens av knappe ressurser i embedet, og at ansvar for god nok basiskunnskap må ligge utenfor embedet. Aktuelle områder som embedet bør prioritere pt er ny plan- og bygningslov, samhandlingsreformen, barnehagereformen, NAV).

• **Personalpolitikk med fokus på rekruttering og kompetanseutvikling.**

Embedet står overfor relativt store utskiftninger de nærmeste årene (ansatte som pensjonerer seg). Det vil derfor være helt avgjørende at vi har et særlig fokus på rekruttering (type kompetanse og ferdigheter, kjønn etc). Embedet må ha god oversikt over avgang og hva slags kompetanse vi kommer til å trenge fremover, og vi må sikre at vi er dyktige i ansettelsesprosessen. Kompetanseutviklingen vil være knyttet til tiltak som støtter våre hovedprioriteringer.

• **Tydlig og strategisk ledelse**

Prinsippene i ”Plattform for leing i staten” legges til grunn, men med nødvendige tilpasninger til lokale forhold. Aktuelle tiltak kan være en gjennomgang av strategiske ledelsesfunksjoner og administrative ledelses funksjoner, hvordan kombinere rollen som leder vs rollen som administrator, hvilke administrative oppgaver kan med fordel delegeres internt i avdelingen og/eller overføres til administrasjon/servicetorg.

• **Den digitale Fylkesmann**

Vi må videreutvikle bruken av IKT til effektivisering og kvalitetsforbedring av egen tjenesteproduksjon, samt til en raskere mer effektiv saksflyt med våre brukere, innbyggere, media og andre offentlige virksomheter. Vi må prioritere ressurser til anskaffelse av ny teknologi og kompetanseoppbygging for å være i forkant av utviklingen. Det er behov for å kartlegge kompetansebehov og gjennomføre opplæringstiltak i egen organisasjon.

• **En omstillingsvillig organisasjon med fokus på ressursbruk**

Vi må øke fokuset på å optimalisere ressursfordeling internt i embedet. Vi må vurdere om det er behov for en gjennomgang av bruken av ressurser intern i embedet. Det er aktuelt å sammenligne med andre embeder for å legitimere optimal ressursbruk.

Våre interne satsingsområder i 2015 (se også foran):

- Sammenslåingsprosessen
- Helhetlig og strategisk ledelse
- Jakten på tidstyvene

Våre eksterne satsingsområder i 2015 (se også foran):

- Samordnet innsats for barn og unge
- Klimatilpasning
- Kommunereformen

Nøkkeltall fra årsregnskapet 2015 (2014 i parentes)

Antall årsverk: 105 (103)

Samlet tildeling post 01-99: 245 851 205 (242 988 366)

Driftsutgifter: 158 314 402 (134 329 872)

Lønnsandel: 75 338 650 (72 269 262)

Lønnsutgifter pr. årsverk: 717 511 (701 643)

Samarbeid med andre embeter og virksomheter

Fylkesmannen i Vest-Agder har et nært samarbeid med andre offentlige virksomheter. Vi vil særlig trekke fram samarbeidet med Fylkesmannen i Aust-Agder. De to embetene gjennomfører felles opplærings- og veiledningstiltak overfor kommunene, bl.a. knyttet til kommuneøkonomi. Det er nært samarbeid mellom fagavdelingene i begge embeter, bl.a. felles tilsyn på flere tjenesteområder. De to embetene arrangerer også felles etatsjefsmøter for statlige etatsledere i Aust- og Vest-Agder og felles beredskapsrådsmøter. Samarbeidet har vært forsterket i 2015 etter at det høsten 2014 ble bestemt i Statsråd at de to embetene skal slås sammen med virkning fra 01.01.2016.

Fylkesmannen har også et svært nært samarbeid med NAV Vest-Agder om oppfølging og kompetanseoppbygging i de lokale NAV-kontorene. I gjennomføringen av oppdraget knyttet til Kommunereformen har vi et nært samarbeid med KS Agder. Vi har også en god dialog med Vest-Agder fylkeskommune om oppfølging av regionplanarbeidet. Fylkesmannen deltar også i kontaktgruppen som Statens vegvesen har etablert knyttet til planlegging av ny E 18/E 39 gjennom fylket.

Kap 525/Økonomi

	Samlet bevilgning	Budsjettavvik (kr)	Budsjettavvik (%)	Driftsutgifter	Lønnsandel av driftsutgifter	Husleie	Husleie(% av driftsutgifter)
FMVA	71915000	300200	0,42	71614800	78,24	11367151	15,87

Regnskapstall sortert på poster

	052501	052521	Post 01 (untatt 052501)	Post 20-29 (untatt 052521)	Post 30-39	Post 40-49	Post 60-69	Post 70-79	Post 80-89
FMVA	72541597	18427013	15633295	75059719	1127000	0	85530796	12064009	2052542

Administrativ kostnadsdekning

	Totalt	% av lønn (andre kap enn 525.01)
FMVA	-5135870	0

Sykefravær

	Totalt(%)	Kvinner(%)	Menn(%)	Egenmeldt(%)	Legemeldt(%)
FMVA	3,3	3,5	2,3	1	2,3

Ansatte

	Antall årsverk totalt	Antall kvinner	Antall menn	Antall årsverk midlertidige ansatte
FMVA	105	64	41	10

Aldersfordeling

	Gjennomsnitt	Under 20	20-29	30-39	40-49	50-59	Over 60
FMVA	48	2	11	25	32	35	29

Lønn per 31.12

	Lønnsutgifter per årsverk(alle kapitler)	Gjennomsnitt per årsverk Kvinner	Gjennomsnitt per Årsverk Menn
FMVA	717511	675608	759414

Stillingskoder

	Stillingskode	Stillingsbetegnelse	Gjennomsnittslønn per stillingskode	Gjennomsnittslønn per stillingskode Kvinner	Gjennomsnittslønn per stillingskode Menn
FMVA	1072	Arkivleder	550400	550400	0
FMVA	1059	Underdirektor	0	0	0
FMVA	1211	Seksjonssjef	570800	0	570800
FMVA	1060	Avdelingsdirektor	0	0	0
FMVA	1061	Assisterende direktør	600900	602800	599000
FMVA	1062	Direktor	757960	750266	769500
FMVA	1538	Fagdirektør	0	0	0
FMVA	1063	Førstesekretær	0	0	0
FMVA	1065	Konsulent	392983	394466	388533
FMVA	1408	Førstekonsulent	417000	417000	0
FMVA	1363	Seniorkonsulent	0	0	0
FMVA	1068	Fullmektig	0	0	0
FMVA	1069	Førstefullmektig	0	0	0
FMVA	1070	Sekretær	0	0	0
FMVA	1409	Sekretær	0	0	0
FMVA	1433	Seniorsekretær	0	0	0
FMVA	1071	Kontorleder	0	0	0
FMVA	1411	Avdelingsingeniør	0	0	0
FMVA	1084	Avdelingsingeniør	0	0	0
FMVA	1275	Ingeniør	0	0	0
FMVA	1085	Avdelingsingeniør	0	0	0
FMVA	1083	Ingeniør	0	0	0
FMVA	1087	Overingeniør	469625	472933	459700
FMVA	1181	Senioringeniør	516850	514116	518490
FMVA	1088	Sjefingeniør	581400	581400	581400
FMVA	1434	Rådgiver	478455	467957	506012
FMVA	1364	Seniorrådgiver	540528	540488	540300
FMVA	1113	Prosjektleder	634000	0	634000
FMVA	1117	Fagarbeider	0	0	0
FMVA	1203	Fagarbeider m/fagbrev	0	0	0
FMVA	1362	Lærling	158550	158550	0
FMVA	0129	Assisterende fylkesmann	1040800	0	1040800
FMVA	0431	Fagkonsulent	0	0	0
FMVA	0382	Fylkesagronom	0	0	0
FMVA	0434	Fylkesskogmester	0	0	0
FMVA	0822	Fylkessykepleier	0	0	0
FMVA	1261	Fylkesjordsjef	0	0	0
FMVA	0435	Fylkesskogsjef	0	0	0
FMVA	0774	Ass. fylkeslege	925000	925000	925000
FMVA	0779	Fylkeslege	1040800	0	1040800
FMVA	1057	Informasjonssjef	0	0	0

Årsrapport 2015 Fylkesmannen i Vest-Agder - Innhold:

FMVA	1184	Kokk	0	0	0
FMVA	1127	Husholdsleder	0	0	0
FMVA	1129	Renholdsbetjent	0	0	0
FMVA	1130	Renholder	0	0	0
FMVA	1132	Renholdsleder	0	0	0

Turnover

	Turnover(%)
FMVA	6,84

Andel administrasjon av totalt antall årsverk

	Økonomi(%)	Lønn(%)	Innkjøp(%)	IKT(%)	Personal(%)	Arkiv(%)	Resepsjon(%)	Sentralbord(%)
FMVA	3	1	0,3	3,5	1	6	1	1

Medarbeiderundersøkelsen(hvert annet år), score på følgende spørsmål

	I vårt embete stimuleres det til læring og samarbeid på tvers av avdelingene	I vårt embete utvikler vi oss faglig ved gjensidig kontakt med andre embeter
FMVA	0	0

III - Årets aktiviteter og resultater

Overordnet vurdering og analyse av embetets samlede måloppnåelse m.v.

a. Levende lokaldemokrati

Kommunerettet samordning og samordning av tilsyn

Fylkesmannen vektlegger en god og samordnet styringsdialog med kommunene. Vi gjennomførte fire kommunemøter i 2015. Til disse møtene utarbeider vi et «Kommunebilde» som gjengir Fylkesmannens hovedinntrykk av kommunen. Dette danner utgangspunkt for møtet. Denne formen for kommunedialog har blitt godt mottatt i kommunene.

Fylkesmannen etablerte i 2013 «Fylkesmannens tilsynsforum». Dette er en møtearena for alle statlige etater som har tilsynsoppgaver rettet mot kommunene. Her møter også de to revisjonsdistriktene i Vest-Agder, KS Agder samt fylkesrevisjonen. Hensikten er å ivareta den samordningsfunksjonen fylkesmannen har på tilsynsområdet etter kap. 10 A i kommuneloven. Forumet skal også sikre kompetanseoverføring mellom etatene. Vi har også iverksatt et eget utviklingsprosjekt på tilsynsområdet i samarbeid med KS Agder og Kristiansands revisjonsdistrikt. Gjennom dette prosjektet vil vi utvikle modeller for samarbeid mellom Fylkesmannens tilsynsvirksomhet på utdanningsområdet og den kommunale revisjonen. Målsettingen er å vurdere om noe av det statlige tilsynet kan ivaretas gjennom kommunerevisjonen og ev. rådmannens egenkontroll. Prosjektet finansieres av Kommunal- og moderniseringsdepartementet.

Kommuneøkonomi og bruk av skjønnsmidler

Skatteinngangen i 2015 ble betydelig bedre enn prognosene i revidert nasjonalbudsjett i mai 2015, der anslaget for landet sett under ett ble nedjustert fra 5,6 pst til 4,6 pst. En betydelig vekst 2. halvår gjorde at endelig skatteinngang på landsbasis ble 6,0 pst. Kommunene i Vest-Agder hadde en vekst på 4,8 prosent i forhold til 2014. Veksten inkludert skatteutjevning var på 6,1 prosent. En bedre skatteinngang enn forventet, samt lavere utgifter til pensjon er forklaringen på at flertallet av kommunene i Vest-Agder forventer bedre regnskapsmessig resultat i 2015 enn budsjettet.

En foreløpig gjennomgang av årsbudsjett og økonomiplaner for 2016-2019 viser så langt ingen åpenbare ROBEK-kandidater.

Fylkesmannen ser av innsendte budsjetter for 2016 at flertallet av kommunene budsjetterer med svakere netto driftsresultater enn anbefalt nivå på 1,75 prosent. I snitt oppnådde kommunene i Vest-Agder 1,8 pst i netto driftsresultat i 2014, noe som var 4. beste fylket i landet.

Når det gjelder netto lånegjeld er bildet motsatt. Her ligger Vest-Agder kommunene i snitt som fylke nr. 3 på gjeldstoppen. Ser vi på kommunene enkeltvis ser bildet betraktelig lysere ut. 11 av fylkets 15 kommuner har en lånegjeld under 75 prosent av brutto driftsinntekter. Det er særlig Kristiansand, med svært høy lånegjeld, som påvirker fylkessnittet.

Når det gjelder kompensasjon for tap knyttet til differensiert arbeidsgiveravgift (DAA) meldte vi tilbake til KMD, innen fristen 1. februar, at vi foretok en gradvis nedtrapping av kompensasjonen. Sammenholdt med forenklingen av retningslinjene for 2015, der siktemålet var å sikre muligheten til friere å prioritere skjønnsrammen i tråd med lokale forhold og behov, reduserte Fylkesmannen kompensasjonen til kommuner som har en høyere arbeidsgiveravgift enn den de hadde frem til 2004. For 2015 valgte vi å halvere kompensasjonen til Sirdal og Åseral. Sirdal og Åseral kommuner har et høyt inntektsnivå som gjør at de ikke vil motta ordinære skjønnsmidler dersom det ikke er spesielle forhold som tilsier dette. Audnedal og Hægebostad fikk også redusert kompensasjon for DAA i 2015, med ca. 35 pst. hver.

Vår vurdering er at vi i all hovedsak setter av tilstrekkelig ressurser til følge opp kommunenes behov for veiledning og informasjon om økonomibestemmelser og kommuneopplegget. Fylkesmannens vurdering er at kommunene i fylket viser god økonomistyring innenfor gjeldene rammebetingelsene. Vår policy om å ha en god dialog og lav terskel for å imøtekomme kommunenes ønsker om veiledning, mener vi fungerer godt forebyggende for å unngå ROBEK-registrering. Vi har gjennomført informasjonsmøter om kommuneopplegget, som ledd i veiledningen. Skjønnsmøter, tilstandsrapport og kommunemøter gir oss en god oversikt over kommunenes utfordringer knyttet til tjenesteproduksjon. I løpet av 2015 har embetet også prioritert nødvendige ressurser innenfor kommuneøkonomi for å yte bistand i forbindelse med kommunereformarbeidet.

Kommunereformen

Det er vår egen vurdering at embetets arbeid med kommunereformen har fungert godt. Vi har lagt vekt på å være tett samordnet med embetet i Aust-Agder og KS, være hyppig til stede i alle kommunenes prosesser, og ellers være tilgjengelig på forespørsel. Vi har valgt en relativt lav profil i forhold til offentligheten som embete, for heller å være til stede og yte rask og god service i kommunenes løpende arbeid. Våre kommuner kom tidlig i gang med arbeidet, og det har vært utredet en rekke ulike alternativer. Ved årsskiftet er 13 av våre kommuner i prosess mot sammenslåing, mens kun de to fjell- og vannkraft-kommunene Åseral og Sirdal har avklart at de vil stå alene. Det endelige utfallet er likevel fortsatt svært usikkert i alle prosjektene, bl.a. fordi flere kommuner har vedtatt folkeavstemning om saken.

b. Fornye, forenkle og forbedre offentlige tjenester

Det eksterne arbeidet på dette området er knyttet til omstilling og modernisering av kommunesektoren. Vi har i 2015 brukt 5 mill kr til omstillings- og moderniseringsprosjekter i de 15 kommunene i Vest-Agder. En stor del av disse midlene er bevisst brukt til å stimulere sammenslåingsprosesser innenfor rammen av kommunereformen. Vi opplever at bruk av prosjektskjønnsmidler bidrar til en vesentlig del av det moderniseringsarbeidet som foregår innenfor kommunal sektor i Vest-Agder.

Fylkesmannen har ikke satt i gang nye digitaliserte tjenester i 2015. Digitaliserte tiltak som er knyttet til embetets systemer videreføres når det gjelder JobbNorge som rekrutteringsverktøy, SAP-Tid som er registrering av arbeidstid og Sikker utskrift som er et prioritert tiltak i embetets informasjonssikkerhetspolicy. Disse nettbaserte tjenester gjør det enklere å ta ut oversikter og rapporter og det har en klar effektiviseringsgevinst.

c. Et velferdsloft (helse- og omsorg, sosialområdet, vergemål)

Helse- og omsorg

Det er etablert en gruppe hos Fylkesmannen som ivaretar arbeidet med å gjennomføre Omsorg 2020. Vi har hatt en styringsgruppe med Fylkesmannen, Fylkeslegen og Utdanningsdirektøren, samt en medarbeider i en prosjektgruppe med hovedansvar for det konkrete arbeidet med planen.

To ansatte har jobbet med Omsorg2020 som en del av arbeidsoppgavene i helse- og omsorgsavdelingen. I 2015 er arbeidet strukturert tverrfaglig mellom omsorgsplan, habilitering/rehabilitering, barn/unge, folkehelse og rus psykisk helse i en utviklingsgruppe som møtes annenhver uke for å få bedre oversikt, opptre mer samlet utad og gjøre felles tiltak der dette er naturlig å gjøre, for eksempel på samhandlingsreformen, rehabilitering, og investeringstilskudd/omsorgsboliger og høringsuttalelser på kommunale helse- og omsorgsplaner. Det har vært avholdt et møte i styringsgruppen 21.10.2015.

Det har vært en kartlegging av personer under 50 år med nedsatt funksjonsevne i sykehjem og aldershjem. For rapportering om kompetanse- og innovasjon, samt menn i helse, se under pkt. 76.5.

I Fylkesmannens styringsdialog med kommunene (kommunebilder) har Omsorg 2020 vært tema i 2015. Spesiell fokus har vært rettet mot individuelt tilrettelagte dagtilbud til demente, gjennomgang av dokumentasjon i eksisterende helse- og omsorgsplaner på delplaner i Omsorg 2020 (demensplan, kompetanseplan, investeringstilskudd sykehjem og omsorgsboliger og lindrende behandling) og rehabilitering.

Prosjektansatte har fulgt opp Omsorgsplan 2015 via nettverksforum for helse- og omsorgsledere med to samlinger i 2015. Fylkesmannen samarbeider tett med USHT i Songdalen og Kristiansand om disse samlingene.

Arbeidet med Omsorgsplan innebærer mye nettverksoppfølging både mot ledere i kommunen, læringsmiljøer og kunnskapssentre, andre fylkesmenn på regionale samlinger, Husbanken og Helsedirektoratet. Vi har forsøkt gjennom tilskudd og tema på samlinger å invitere inn kommuner som gjennom Kostra- og Iplodata og vår lokalkunnskap på faglige, organisatoriske, ressursmessige og kvalitetsmessige utfordringer har behov for veiledning, kompetanseheving og støtte for å stimulere til en best mulig faglig forsvarlig men også innovativ (bærekraftig) helse- og omsorgstjeneste. I 2015 har det vært fokus på spredning av prosjekterfaringer på dagtilbud. Økonomisk støtte til satsing på lederopplæring er gjort kjent på konferanser, spesielt muligheten til å få lokal.

Arbeidet har i tillegg hatt stor vekt på samhandling med spesialisthelsetjenesten.

Sosialområdet

Måloppnåelsen på området vurderes som god knyttet til gjennomføring av de planlagte tilsyn saksbehandlings- og

Arbeidet på området for barn og unge har også gitt nytte til gjennomføring av de planlagte tilsyn, saksbehandlinger på klagesaker og kompetansetiltak overfor NAV-kontorene. Gjennom klagesakene registrerer vi at NAV har økt fokus på barna i familiene. Vi ser at NAV har utfordringer på det sosialfaglige området som gjelder barnefattigdom, spesielt barnerike familier med sykdom/lav inntekt og lovtolkning som gjelder EØS. Gjennom prosjektene «NAV veileder i videregående skole», «Lindesneslosen» og «Ung og aktiv» er det utviklet et nytt og spennende samarbeid mellom NAV, skolesektoren og Fylkesmannen, for å hindre frafall i videregående skole. Oppfølging av kommuner som får barnefattigdomsmidler og midler til boligsosialt arbeid er fulgt opp med fagsamlinger som kommunene synes er meget nyttige. Sammen med Husbanken, Fylkesmannen i Aust-Agder og Fylkesmannen i Telemark arrangerte vi boligsosial konferanse. Deltakerne gir positive tilbakemeldinger på konferansen og dette samarbeidet mellom statlige etater.

Fylkesmannen har i 2015 behandlet 170 klager etter lov om sosiale tjenester i NAV. Kontakten med NAV ledere og saksbehandlere på NAV kontorene er hyppig, og mye veiledning skjer ved telefonkontakt. Gjennom landsomfattende tilsyn med tjenester til unge i alderen 17-23 år fant vi ikke avvik. Det er første gang to kommuner har gjennomført egen vurdering innen dette saksfeltet, og de opplevde den metodikken som nyttig. Vi har fulgt opp NAV kontorene med fagsamlinger knyttet til kvalifiseringsprogrammet, og det er stor oppslutning om disse samlingene. Samarbeidet med NAV Vest-Agder er videreført, både på ledelses- og saksbehandlernivå. Vi samarbeider med NAV Vest-Agder om en felles opplæringsplan/kursplan.

Vergemål

Arbeidet som lokal vergemålsmyndighet har også i 2015 vært utfordrende når det gjelder dataprogrammene. Det har vært stor pågang av nye saker, spesielt knyttet til ankomsten av enslige mindreårige asylsøkere siste halvår av 2015. Arbeidet med å få oversikt over kapital til forvaltning samt etablering av gode kontrollrutiner har vært prioritert. Vi har i 2015 hatt kort saksbehandlingstid knyttet til godtgjøringssaker, hasteoppnevninger samt oppnevning av representanter for EMA. Det er ved utgangen av 2015 akseptabel saksbehandlingstid knyttet til opprettelse av vergemål samt saker knyttet til bruk av kapital. Kontakten med vergene er god – og også tilgangen på nye verger og representanter har vært tilfredsstillende.

Tilleggsbevilgningen på vergemålsområdet har vært nyttet fullt ut til midlertidige ansatte. Dette er en lite forutsigbar arbeidssituasjon på et område hvor arbeidsmengden ikke har stått i forhold til basis bevilgningen.

d. Oppvekst, barnehager, opplæring og barnevern

Koordinering av arbeidet med barn og unge internt

Barn- og unge gruppa i embetet ble opprettet i mars 2015, med særskilt ansvar for fellesoppdraget. Barn og unge oppdraget er forankret i Utdannings og barnevernsavdelingen, med representanter fra de ulike avdelingene i embetet. Gruppen har i 2015

- igangsatt arbeidet med en felles matrise over aktiviteter som angår barn og unge feltet med tanke på sammenslåing av embetet, ble dette sett i sammenheng med Aust-Agders tidligere utarbeiding av en tilsvarende matrise.
- vært representert på samling om Barnekonvensjonen/Sjumilsteget på Sommarøy i Troms 7.-9. september
- arrangert internopplæring om Barnekonvensjonen for hele embetet i samarbeid med Mandal kommune og Ungt entreprenørskap – med gjesteforeleser Randi Sigurdsen.
- deltatt på direktoratenes fagsamling om fellesoppdraget i Oslo 28.-29. oktober
- arrangert konferansen Se meg – Hør meg – Hjelp meg! en tverrfaglig konferanse om samhandling og barns rett til å bli hørt. 18.-19. november i samarbeid med Fylkesmannen i Aust-Agder

vært pådrivere for økt bevissthet i avdelingene i å etterspørre barns synspunkt i saker som angår dem

Barnevern

Fylkesmannen skal bidra til et helhetlig og samordnet tjenestetilbud til utsatte barn og unge

I Vest-Agder er det 6 barneverntjenester som ivaretar oppgavene for de 15 kommunene, basert på interkommunalt samarbeid med vertskommuner. To kommuner i Aust-Agder er med i et interkommunalt samarbeid med en kommune i Vest-Agder. Det ble i 2015 tildelt 1 ny stilling til barneverntjenesten i fylket, i tillegg til de 31,8 nye stillingene som kom i perioden 2011-2014. I tillegg ble det gitt midler til 1 midlertidig stilling. Kommunene er etter satsingen bedre rustet til å møte den økte saksmengden i tjenesten.

Fylkesmannen har også i 2015 hatt fokus på samtaler med barn. Der er avholdt kurs for barneverntjenesten og deres samarbeidspartnere som barnehage, helsestasjoner, skoler og ansatte i psykiatrien. Dette er i henhold til embetsoppdrag. Vi har i tillegg hatt fokus på om barn/unge blir hørt når vi behandler klagesaker og ved tilsyn i institusjoner.

Det er gjennomført kurs i kartlegging i undersøkelsesarbeid EuroAdad.

Ved slutten av året 2015 var det etablert 17 nye institusjoner/avdelinger med enslige mindreårige. Fylkesmannen klarte ikke å gjennomføre tilsyn ved alle avdelingene, men dette vil bli påbegynt i starten av 2016.

Kommunene har utfordringer i forhold til internkontroll og trenger en økt kompetanse på saksbehandling. Fylkesmannen er bekymret for mange av de barna/ ungdommene som oppholder seg i institusjoner da de altfor ofte dropper ut av skole eller deltar i meget begrenset grad. Fylkesmannen ser også med bekymring på den psykiske helsen til mange av barna i barneverninstitusjoner.

Vi har kort saksbehandlingstid knyttet til klagesaker. Der er ikke saker hvor saksbehandlingstiden overstiger 3 måneder. Ved klager hvor det blir iverksatt begrensninger i barn/unges liv på institusjoner, blir disse behandlet umiddelbart.

Fylkesmannen mottar mange telefoner hvor det blir gitt råd og veiledning, både til kommuner og befolkningen for øvrig. Fylkesmannen vil fortsette arbeidet med å bistå kommunene med å videreutvikle og styrke kommunenes innsats på feltet barn og unge.

Måloppnåelsen på feltet vurderes som god.

Utdanning og barnehage - Tilsyn og veiledning

I embetsoppdraget er det stort fokus på tilsyn både på barnehagefeltet og opplæringsområdet. Avdelingen har god kompetanse og lang erfaring med å føre tilsyn.

Avdelingen ble drevet med vakanse i en 100 % stilling fra juni til desember. Vi fikk derfor ikke ferdigstilt alle planlagte tilsyn i 2015. Alle ble imidlertid påbegynt, og sluttrapportene sendes uti begynnelsen av 2016.

Det felles nasjonale tilsynet oppleves meningsfylt, men krever mye ressurser av embetet.

Metodikken med å gi veiledning i god tid før tilsynene er en ordning kommunene setter pris på. De fire kommunene vi valgte ut dette året er i samme region, og vi ser at samarbeidet mellom kommunen har gitt økt læringseffekt i forbindelse med tilsynet.

Tilsynene i barnehagesektoren har hatt fokus på påserollen og det er avdekket noen regelverksbrudd i forhold til dette. Vi erfarer at det er behov for veiledning i forbindelse med dette tilsynet, og også kompetanseheving i etterkant.

Utfordringene når det gjelder tilsyn, er å få inn relevant dokumentasjon på forhånd og videre å nå ut til kommunene med nok informasjon slik at de er godt forberedt til å ta i mot oss når vi kommer. En annen utfordring er å styrke og utvide læringseffekten av tilsyn vi gjennomfører. Dette handler i mange sammenhenger om interne grep og prioritering hos Fylkesmannen.

Vi erfarer at kommunene i stor grad opplever våre tilsyn og vår veiledning som nyttig. Temaet for det felles nasjonale tilsynet oppleves som relevant, og vi ser at skolene jobber aktivt med læreplanene Likevel er det nødvendig med fortsatt fokus på dette arbeidet slik at gode rutiner gode rutiner er implementert. Effekten synes å være god i de kommunene som er godt forberedt. I noen kommuner inviterer skoleledelsen alle lærerne på skolen sammen med foreldre og elevrepresentanter på åpningsmøte og sluttmøte, slik at de kan få del i informasjonen vi gir. Dette synes vi er et godt tiltak.

Embetet har gitt kompetanseheving til sektoren på bakgrunn av statlige satsinger og regionale behov. På barnehagefeltet er det blant annet gitt tilbud om fagutdanning for assistenter og de pedagogiske lederne har fått tilbud om å styrke sin veilederrolle. På grunnopplæringsfeltet er det de nasjonale satsingene på læringsmiljø, vurdering for læring og skolebasert kompetanseutvikling som har hatt mest fokus. De tre pedagogiske senterne i fylket har vært med på å legge til rette for disse satsingene.

Introduksjonsloven

Tilsynet vi gjennomførte etter introduksjonsloven (BLD) har kontrollert at deltakerne får et program som er på

full tid og er helårlig.

Når det gjelder Introduksjonsloven er effekten tydelig. Flyktingetjenesten (NAV) og voksenopplæringen må samarbeide. Vi får gode tilbakemeldinger om at nettopp dette tilsynet har vist hvor nødvendig samarbeidet er. (BLD)

e. Planlegging, byutvikling og geodata

Planlegging og byutvikling

Arbeidet med ivaretagelse av statlige interesser på planområdet gjøres av saksbehandlere i plangruppen som sorterer under miljøvernavdelingen. Saksbehandlerne i gruppen består av medarbeidere i miljøvernavdelingen og landbruksavdelingen, samt at de øvrige fagavdelingene gir innspill på sine fagområder, for eksempel barn og unges interesser og folkehelse. Vi har hatt en sterkere satsing på oppfølging av SPR for bolig- areal- og transportplanlegging siden disse kom i 2014. Vi har prioritert å sette inn arbeidsinnsats på kommuneplannivået, samtidig som vi også gir uttalelser til reguleringsplaner og dispensasjonssaker. Vi har de siste 5 år også vært mer tilgjengelig tidlig i planprosessene når kommunene har ønsket dette. Fylkesmannen har til nå delegert innsigelseskompetansen til avdelingsdirektørene. Påklaging av dispensasjonsvedtak er ikke delegert fra Fylkesmannen. Antallet innsigelser og klager har gått ned markert i fra 2009 og til og med nå. I 2009 ble det fremmet 172 klager og innsigelser fra fylkesmannen, og i 2015 var tallet 16. Politikkområdene som innsigelser og klager er begrunnet i har i denne perioden gått fra å være dominert av strandsonehensyn til nå å omfatte en høyere andel jordvern, barn og unges interesser, folkehelse, forurensning, risiko og sårbarhet, klimatilpasning og samordnet bolig-, areal, og transportplanlegging.

Fylkesmannen iverksatte forsøksordningen med samordning av statlig innsigelser den 1. april. Vi har samordnet innsigelser som statsetatene har fremmet etter denne datoen. Siden starten har vi samordnet 14 innsigelsessaker fra fylkesmannens fagavdelinger, NVE, Statens vegvesen, Kystverket, Fiskeridirektoratet og Jernbaneverket. Av disse 14 innsigelsene har vi avskåret en, hatt dialog med partene før høringsfristen i 5 saker og i 8 av sakene har vi oversendt innsigelsene uten dialog, men etter å ha vurdert grunnlaget for innsigelsene samt potensialet for å finne løsninger raskt. Vi vurderer at samordningsprosjektet bør standardiseres dersom dette blir en permanent ordning. Vi ser også at det er en utfordring å finne løsninger på alle innsigelser før høringsfristen går ut. Dersom ordningen blir permanent vil det være viktig å få fram erfaringer med hvordan man har funnet løsninger på innsigelser i løpet av høringsperioden. Samt å se på hvilke muligheter man ser for samordning tidlig i planprosessene, altså i forbindelse med planoppstart eller enda tidligere.

Byggesaker og planklager

Vi har også i 2015 hatt fokus på saksbehandlingstiden for byggesakene. Ved utgangen av 1. tertial var saksbehandlingstiden innenfor 12 ukers fristen, men i løpet av sommermånedene steg saksbehandlingstiden igjen. Mye av årsaken var endringer i personalgruppen med påfølgende opplæring. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for alle klagesakene, herunder også planklager i 2015 er 3,5 måneder mot 3,8 måneder i 2014. Det er fortløpende diskusjoner om prioriteringer, maler og rutiner.

Vi har i 2015 stadfestet en større andel av klagesakene enn året før. Vi har hatt sterkt fokus på begrunnelser og dispensasjonsvurderinger, gitt kommunene veiledning og tatt disse tema opp i møter med kommunene. At vi nå i større grad enn tidligere kan stadfeste kommunens vedtak, ses på som et resultat av dette arbeidet. Etterspørsel fra kommunene om veiledning knyttet til plan- og bygningsloven er imidlertid større enn det vi kan etterkom, men opplæring knyttet til endringene i PBL fra 1.7.2015 er gjennomført. Når det gjelder utadrettet opplæring og informasjon om regelverket, er det samarbeid med fylkeskommunen.

f. Landbruksbasert forvaltning og næringsutvikling, klima og miljø

Landbruksbasert forvaltning og næringsutvikling

Samfunnsoppdraget vårt er å arbeide for matsikkerhet, landbruk over hele fylket, økt verdiskaping og bærekraftig landbruk i fylket. Dette er et langsiktig arbeid. Vårt bidrag til økt produksjon og næringsutvikling på landbruksbedriftene går gjennom bruk av tilskuddsmidler, og gjennom regionalt samarbeid med næring, kommuner og regionalt partnerskap. Vi prioriterer å delta, bidra og etablere kontaktpunkter og arenaer for samhandling i partnerskap og nettverk. Vi forvalter de inntekts- og velferdspolitiske tiltakene med tilhørende kontroll, og med stadig bedring av interne rutiner og risikovurderinger av forvaltningspraksisen.

Landbruket er i endring, også i vårt fylke, og vi ser at bøndene posisjonerer seg ulikt i forhold til politisk fokus på økt produksjon, næringsutvikling og bedriftsledelse. Produksjonsomfanget i jordbruket er noenlunde stabilt, mens avvirkningen i skogen igjen har økt i forhold til fjoråret. Det er fortsatt stor etterspørsel hos Innovasjon

Norge Agder etter investeringstilskudd og -lån til nye driftsbygninger. Det er fokus på infrastruktur skog i Kystskogbruket, der fylkeskommunen er aktivt med, og der vi har vært med på arbeidet med å etablere ny kai for bl.a. tømmer i Mandal. Det er fortsatt en utfordring å få til nyetableringer innen lokalmat, reiseliv, juletre/pyntegrønt og hagebruk, men vi har flere mobiliseringsprosjekter i gang. Vi fikk mye positiv oppmerksomhet rundt marker-ingen av Jordåret 2015, inspirasjonssamlinger for etablering av andelslandbruk, og mobilisering til økt produksjon av frukt og bær. Tradisjonelt øker aktiviteten i landbruket når det er nedgang i øvrig næringsliv, så 2016 kan kanskje bli annerledes i så måte?

Vi har god kontakt i det regionale (offentlige) partnerskapet, og med næringsorganisasjoner og faglag i landbruket. Gjennom møter, kurs, konferanser, prosjekter og strategisk arbeid diskuteres rammevilkår og utviklingstiltak og -ideer. I næringsutviklingsarbeidet samarbeider vi også med øvrig tiltaksapparat innen entreprenørskap og næringsutvikling. VINN Agder - regional plan for innovasjon og bærekraftig verdiskaping Agder 2015-2030 er Agders nye strategi basert på samarbeid og samhandling mellom næringsliv, arbeidsliv, FoU-institusjoner og offentlig sektor. Vi har vært involvert i dette arbeidet på flere nivå. VINN-planen ble vedtatt av fylkestingene i Aust-Agder og Vest-Agder i juni 2015. Planen har et eget kapittel for landbruk og marine næringer, og inneholder også en revidert reiselivsstrategi. VINN-planen henger sammen med Regionplan Agder 2020, som også våre strategiske planer RBU og RNP er koplet sammen med.

Avdelingen er opptatt av å få på plass rutiner for internkontroll og risikovurderinger, både for egen del og for kommunene. Vi har selv hatt en nyttig forvaltningskontroll v/ Landbruksdirektoratet, og den pågående sammenslåingen med FMAA har satt fart på arbeidet med rutinebeskrivelser for arbeidsoppgavene.

Kommunene er vår viktigste målgruppe og samarbeidspart, og vi er «tett på», oftest og mest med de landbruksfaglige ansvarlige. Kontaktpunktene er i det daglige arbeid, gjennom kurs/informative samlinger og på befaringer/utferder, vi er mye på farten.

Staben er på 13 personer/12,4 årsverk ved årsskifte, og vi har 1 full stilling i permisjon uten vikar. Vi merker at vi er midlertidig underbemannet. Sammenslått blir vi en av de minste avdelingene i det nye felles embetet.

Tilskuddsforvaltning og kontroll: Tilskuddsforvaltningen i kommunene er generelt god, og det er en økt forståelse på kontrollområdet, noe forvaltningskontrollene bekrefter. Risikobasert kontroll innen produksjonstilskudd har blitt bedre, og det samme har kvaliteten generelt sett. Mange kommuner ønsker en sentral styring på utplukk av foretak til kontroll, noe vi tror skyldes usikkerhet rundt håndteringen av rollen som kontrollinstans i en del kommuner. Det er også et behov for en mer samordnet kontroll pr risikoområde på fylkes- og nasjonalt nivå.

Når det gjelder håndtering av risikoområder, er dialogen med kommunene på veiledning/ informasjon like viktig som nye runder med forvaltningskontroller.

Lokalmat og mat for eldre: Utviklingsarbeidet for lokalmat og reiseliv er et pågående regionalt samarbeid. Det er få nyetablerere, men eksisterende bedrifter vokser og modnes, og bredere nettverk langs hele verdikjeden utvikler seg.

Et felles matprosjekt «Lokalmat Agder» ble avsluttet i august 2015, men arbeidet ble likevel intensivert i høst gjennom Sørlandets deltakelse på Internationale Grüne Woche i Berlin i januar 2016. Lokalmatprodusenter, reiselivsbedrifter og kokker bidro aktivt både før og under messa i Berlin, og sentrale miljøer som destinasjonsselskapet VisitSørlandet og prosjektet Arena USUS (med det sørlandske matmanifestet #SpisSørlandet) deltok også, gledelig nok.

Sammen med FMVAs Helse- og omsorgsavd. arrangerte vi fylkesmesterskapet i LMDs konkurranse «Gylne måltidsøyeblikk», der Audnedal Omsorgssenter ble kåret til fylkesvinner. Premien ble delt ut i januar 2016, og var en inspirasjonsdag for «kjøkkenet» med en lokal gourmetkokk og restauranteier (Trine Lohne), og resultatet var vi rundt 80 som fikk smake på.

Inn på tunet: Vi har bistått etableringen av et forpliktende tilbydernettsverk «Inn på tunet Sørlandet SA». Samarbeidet med Universitetet i Agder (UiA) utvikler seg stadig gjennom ulike prosjekter og et «antrozologi»-nettverk. UiA tilbyr etterutdanningskurs, og har bl.a knyttet kontakt med kapasiteter fra NMBU. Vi håper også i år at IPT skal «løsne», og er stadig på jakt etter nye kontakter/ institusjoner/satsningsområder.

Vi deltar i Kontaktutvalget for rovviltsaker i Vest-Agder v/ Miljøvernnavd, som er ansvarlig for rovviltforvaltningen. Noen av FKT-midlene er brukt til investering i radiobjeller, og det er etablert et eget radiobjellelag.

Økt bruk av Ue. Det regionale partnerskapet arrangerer «Tilvareinnaren» annet hvert år, en arena for å utvikle Agder til en ledende treregion (neste gang 2016). Treforedlingsbransjen er mangfoldig hos oss, og det er begynnende initiativ til en treklynge både innad og i samarbeid med UiA og Eyde-nettverket. Et av målene med tettere samarbeid treindustri-universitet, er å øke innovasjonsgraden og verdiskapningen. Dette arbeidet fortsetter i 2016.

Bioenergi er satt på dagsorden i planer og i politiske mål, og ett av VINN-planens delmål er «å stimulere til produksjon av biobrensel som tiltak for å redusere bruk av fossil energi». Dette til tross, er aktiviteten lav, og lav strømpris bremser etablering og generelt gjennomslag. Regionen er fortsatt umoden for en overgang til fornybar energi. Biogass-anlegget på Lista er fortsatt på planleggings-stadiet grunnet «konkurrerende» interkommunalt renovasjonssamarbeid. Vi har et pågående fylkesovergripende bioenergi prosjekt (2014-17) for informasjon og mobilisering i Telemark, Vestfold, Aust- og Vest-Agder.

Foryngelse/bærekraftig skogbruk: Økt avvirkning de siste årene har medført et betydelig økt behov for å sikre reetablering og stell av ny skog på arealene. Vi har en behovsprøvet tildeling der vi ser på gjennomsnittlig avvirkningsnivå, og aktivitet innen planting og ungskogspleie.

Omfanget av snutebilleskader på arealer med plantet gran har økt betydelig de siste årene. De siste to årene har vi øremerket midler til skogeiere med særlige store skader, og vil videreføre dette i 2016. NiBIO (ansv), AT Skog, Viken skog, FMVA og FMVE skal se på ulike fasetter av snutebilleskader og anbefale tiltak, og fikk tilsagn om prosjektmidler i desember.

Kommuner rapporterer på risikobasert foryngelseskontroll og resultatkontroll foryngelse, ofte etter gjentatte purringer, men kontrollene viser rimelig gode resultater. Det er fortsatt ca 20 % av skogeierne som ikke følger regelverket og sørger for tilfredsstillende foryngelse innen tre år etter hogst. Etter oppfølging fra kommunene, ser de aller fleste ut til å følge opp dette på en grei måte.

Klimatilpasning: For å øke fokus og konkretisere ulike klimatiltak i landbruket, arrangerte faglag og regionalt partnerskap i august en konferanse om produksjon og distribusjon av mat på en energi- og ressurseffektiv måte: «Klimasmart verdikjede fra jord til bord». Veldig vellykket, godt besøkt og en god start til videre samarbeid

FMVA, Miljødirektoratet og utvalgte kommuner har gjennomført et pilotprosjekt om klimatilpasning. Med tverrfaglig arbeidsgruppe fra miljøvern-, landbruks- og samfunnsavdelingen. Ett av tre delprosjekt omhandlet klimarobuste skogsbilveier, og inkluderte bl.a en fagdag for kommunene hvor NVE og Skogkurs bidro

I den reviderte planen for Regionalt miljøprogram (2013) er det lagt inn tilskudd til miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel, som virker både mot avrenning til vann og mot utslipp av ammoniakk m.m. til luft. I 2015 hadde vi søknader for drøyt 10 000 daa, som er en arealøkning på 27 % fra 2014. Vi har ikke kalkulert effekten av tiltaket, da vi antar at dette mest effektivt kan gjøres på nasjonalt nivå. Vi vil bemerke at dette er tiltak som ikke kan kontrolleres, og i praksis er rent tillitsbasert.

Tilskuddet til grøfting vil også kunne bidra til reduserte klimagassutslipp gjennom å redusere jordas utslipp av lystgass. Til tross for et stort dreneringsbehov brukte Vest-Agder bare ca. 37 % av tildelte tilskuddsmidler i 2015. Drenering er kostbart, og vi mener det er formålstjenlig å øke tilskudds-satsene uten at tildelte midler til fylket økes.

Klima og miljø

Klimaarbeidet: Vi er kjent med klimapolitikken, klimakunnskap er fast sak i avdelingsmøtene. Klimakoordinator er etablert. Vi følger opp SPR for samordnet bolig-, areal-, og transportplanlegging.

Vi prioriterer arbeidet med bymiljøavtaler høyt gjennom nært samarbeid med Kristiansand.

Vi har gjennomført et pilotprosjekt på klimatilpasning i samarbeid med Miljødirektoratet.

Vi bør følge opp kommunene langt tettere i klimaarbeidet. Vi anbefaler å opprette klimatilpasningsnettverk med klare, konkrete føringer for arbeidet.

Vannforvaltning: Arbeidet med vannforskriften er lagt til forurensningsgruppa. Det betyr noe redusert kapasitet på andre områder. Vi ser det likevel som ønskelig å knytte dette arbeidet mest mulig opp mot forurensningsarbeidet. Blant annet er vår «vannmann» knyttet opp mot opprydding i forurenset sjøbunn. Dette er nyttig i arbeidet med utarbeidelse av overvåkingsprogrammer for vannforekomstene. Vi antar at overvåkingsprogrammer er på plass våren 2016.

Arbeidet med vanddirektivet går bra, men er ressurskrevende. Vi mener at vi klarer å få vannforskriften integrert i

all saksbehandling som gjelder vannforekomster.

Forvaltningen av laksefisk og vassdragskalking fortsetter i det gode sporet vi har hatt i mange år. Vi har forventninger til prosjektet *Krafttak for laksen i sør*. Gytebestandsmålene er nådd i 5 av 8 lakseelver, i de tre andre er det risiko for at gytebestandsmålene ikke blir nådd. Fullkalking av elvene er helt avgjørende for måloppnåelsen.

Rovviltforvaltning. Skadesituasjonen som normalt. En ulv skudd i skadefellingstillatelse.

Opprydding i forurenset sjøbunn. Arbeidet med skipsverft er i rute. Opprydding i forurenset sjøbunn er inne i en ny fase. De største tiltakene er nå gjennomført i Kristiansandsfjorden, siste tiltak var mudring ved Bredalsholmen veteranskipsverft. Der var resultatene ikke gode nok. Fylkesmannen har varslet pålegg om ytterligere tiltak. Det jobbes nå med å få på plass en ny overvåkingsserie i fjorden. Det satses på et samarbeid mellom bedrifter og kommunen. Fylkesmannen har sagt seg villig til å koordinere dette arbeidet. Opprydding i forurenset sjøbunn i Listerregionen går som planlagt med egen prosjektleder. Det er nå gitt tillatelse av Fylkesmannen til å gjennomføre nødvendige oppryddingstiltak i Flekkefjordsregionen. Dette er en viktig milepæl.

Økt forurensningstilsyn. Tilsynsarbeid generelt for å redusere mengden farlig avfall på avveie blir prioritert. Tilsynsaktiviteten siste halvår er redusert på grunn av lav bemanning og skifte av saksbehandlere. Vi har prioritert å delta på fellesaksjonene. I tillegg har vi hatt en lokal aksjon rettet mot kjemikaliehåndtering i videregående skoler. Dette var en oppfølgingsaksjon etter aksjon i 2007.

Avfallsplaner i havner. Oppdraget er fullført. Alle relevante havner har nå en godkjent plan.

g. Samfunnsikkerhet og beredskap

Tre hendelser har satt beredskapsmessig preg på fylket i 2015 – ekstremværene «Nina» og «Synne» og flyktingetilstrømmingen. «Nina» (januar) og «Synne» (desember) medførte kraft- og ekomutfall og til dels omfattende flomskader, primært i de vestlige delene av fylket. Det er skrevet evalueringsrapporter etter begge hendelser og erfaringene har blitt viderefremmet til alle aktører. Flyktingetilstrømmingen har vært en spesiell hendelse hvor Fylkesmannens rolle innledningsvis var noe uklar. Etter hvert utkrystalliserte tre oppgaver seg – rapportering, kontaktpunkt for kommunene overfor statlige etater og oppnevning av representanter for enslige mindreårige asylsøkere. Oppgaver som Fylkesmannen til daglig ivaretar innen helse og omsorg, barnevern og utdanning omfattet også flyktingene og kvantiteten på disse oppgavene økte. Fylkesmannen har hatt tett dialog regionalt med UDI og IMDI.

Fylkesmannen har i 2015 gjennomført tre tilsyn på kommunal beredskapsplikt. Tilsynene har blitt gjennomført sammen med fylkeslegen, noe som har vært positivt både for kommunene og Fylkesmannen ettersom dette gir et bedre helhetsbilde av beredskapsarbeidet i kommunene. Vi har initiert øvelser i fire kommuner og bidratt i gjennomføring av to andre. Øvingsmodellen vår, med fagdag, bred kommunal involvering under øvelsen og stor vekt på egevaluering, fungerer meget godt og gir god læring. Vår tilnærming til kommunene, med øvelse og tilsyn med to års mellomrom, gir oss en oversiktlig og oppdatert status på beredskapsarbeidet. Fylkesmannen har inntrykk av at beredskapsarbeidet i kommunene de siste årene har hatt en positiv utvikling.

Oppfølgingen av ROS Agder, som er utarbeidet i samarbeid med Fylkesmannen i Aust-Agder, har stoppet noe opp. Det er for øyeblikket vanskelig å gi noen tidshorisonter på når analysen kan være ferdig revidert. Vi anser likevel gjeldende dokument til å være dekkende for risikobildet i fylkene selv om det ikke oppfyller kravet om revisjon hvert fjerde år.

Fylkesmannen har jobbet videre med egenberedskap. Vi har etablert et nytt operasjonsrom, hvor det også er tilgang til reserve kraftforsyning og analoge telefonlinjer. Satellittelefon er anskaffet tidligere.

h. Digitalisering

Det er ikke gjennomført nye digitale løsninger for embetets utadrettede funksjoner i 2015. Dette er oppgaver embetet har nedprioritert i forhold til omfattende ressursbehov i samlokaliseringsprosessen

Kort vurdering av hvert sektorområde

a. Levende lokaldemokrati og kommuneøkonomi

Fylkesmannens hovedfokus i 2015 har vært å bidra til at kommunene jobber målrettet med å tilpasse driften

innenfor de økonomiske rammene som gis i kommuneopplegget. Antall ROBEK-kommuner er en sentral indikator i forhold til måloppnåelse på dette området. Etter at Lindesnes kommune ble meldt ut av registeret våren 2014, er ingen kommuner oppført i registeret.

Det er vår egen vurdering at embetets arbeid med kommunereformen har fungert godt. Vi har lagt vekt på å være tett samordnet med embetet i Aust-Agder og KS, være hyppig til stede i alle kommunenes prosesser, og ellers være tilgjengelig på forespørsel. Embetsledelsen v/ass. fylkesmann har også deltatt aktivt i dette arbeidet.

b. Forny, forenkle og forbedre offentlige tjenester

Prosjektskjønn er vårt viktigste virkemiddel i å bidra til omstilling og modernisering innenfor kommunesektoren. Det utføres svært mye innovativt arbeid i kommunene. Fylkesmannen ser at det er en utfordring at vi ikke i tilstrekkelig grad har klart å formidle funn og erfaringer fra dette arbeidet til de øvrige kommunene og offentlig sektor.

Det har dessverre ikke vært tilstrekkelig innsats knyttet til interne fornyings- og forenklingstiltak i embetet i 2015. Det må ses i sammenheng med at sammenslåingsprosessen for embetene i Aust- og Vest-Agder har bundet opp mye av ressursbruken på det administrative området.

c. Helse- og omsorg, sosialområdet, vergemål

Fylkesmannen vurderer resultatoppnåelse og kvalitet i tjenesteproduksjonen på helse- og omsorgsområdet som svært tilfredsstillende.

På sosialområdet ser vi at NAV har utfordringer på det sosialfaglige området knyttet til barnefattigdom, særlig i barnerike familier med sykdom/lav inntekt. Vi ser også at NAV-kontorene har kompetanseutfordringer knyttet til lovtolkning som gjelder EØS.

Vergemålsforvaltningen står fortsatt overfor store utfordringer. Det gjelder særlig dataløsningene som ikke fungerer optimalt. Tilleggsbevilgningen på vergemålsområdet har vært nyttet fullt ut til midlertidige ansatte. Dette er en lite forutsigbar arbeidssituasjon på et område hvor arbeidsmengden ikke har stått i forhold til basis bevilgningen. Det er ønskelig at dette kan følges opp av våre oppdragsgivere.

d. Oppvekst, barnehager, opplæring og barnevern

På barnevernområdet ble det mot slutten av 2015 etablert 17 nye institusjoner/avdelinger med enslige mindreårige. Det var ikke mulig for Fylkesmannen å gjennomføre tilsyn ved alle avdelingene, men dette vil bli påbegynt i starten av 2016.

Vi opplever at kommunene har utfordringer i forhold til internkontroll og trenger en økt kompetanse på saksbehandling. Fylkesmannen er bekymret for mange av de barna/ ungdommene som oppholder seg i institusjoner, da de altfor ofte dropper ut av skole eller deltar i meget begrenset grad. Fylkesmannen ser også med bekymring på den psykiske helsen til mange av barna i barneverninstitusjoner.

Totalt sett vurderes måloppnåelse innen barnevernfeltet som god.

Tilsynene i barnehagesektoren har hatt fokus på påserollen og det er avdekket noen regelverksbrudd i forhold til dette. Vi erfarer at det er behov for veiledning i forbindelse med dette tilsynet, og også kompetanseheving i etterkant.

Det har vært en krevende bemanningssituasjon på utdanningsområdet i 2015.

e. Planlegging, byutvikling og geodata

Fylkesmannen deltar i forsøket med samordning av statlige innsigelser til planer etter plan- og bygningsloven. Vi har gode erfaringer med denne ordningen. Dersom ordningen blir permanent vil det være viktig å få fram erfaringer med hvordan man har funnet løsninger på innsigelser i løpet av høringsperioden. Det vil også være viktige å se på hvilke muligheter det er for samordning tidlig i planprosessene, altså i forbindelse med planoppstart eller enda tidligere.

På byggesaksområdet erfarer vi nå at vi stadfester en større andel av klagesakene enn året før. Vi har hatt sterkt fokus på begrunnelser og dispensasjonsvurderinger, gitt kommunene veiledning og tatt disse tema opp i møter med kommunene. Denne strategiske satsingen på kompetansetiltak rettet mot kommunene, har bidratt til denne endringen.

f. Landbruksbasert forvaltning og næringsutvikling, klima og miljø

Vi opplever at måloppnåelsen og tjenesteproduksjonen er tilfredsstillende innen landbruks- og miljøområdet. Fylkesmannen etterlyser imidlertid en ytterligere klargjøring av våre oppdrag knyttet til klimaområdet; både tiltak rettet mot utslippsreduksjoner og tilpasning til klimaendringer.

g. Samfunnssikkerhet og beredskap

Kommunene gir svært gode tilbakemeldinger på vårt arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap. Utfordringen i 2015 var særlig knyttet til økningen i antall flyktninger og asylsøkere mot slutten av året. Her var det i en periode svært uklart hvilken rolle Fylkesmannen skal ha. Det medførte at vi i samarbeid med KS Agder, noen større kommuner, IMDI, UDI og Bufetat nå har etablert et samarbeid om mottak og inkludering av flyktninger i det vi kaller for Agdermodellen; et tverretattlig samarbeid mellom regional stat og kommunal sektor.

h. Digitalisering

Dette området har dessverre ikke vært prioritert i 2015 pga. stor ressursbruk knyttet til sammenslåingsprosessen for embetene i Aust- og Vest-Agder.

Tidstyver

Dette arbeidet har gjennom året ligget på vent grunnet det omfattende arbeidet som samlokaliseringsprosessen mellom embetene i Aust- og Vest-Agder har medført. Embetet har fulgt opp det som ble utarbeidet om tidstyver i 2014, dvs. innlegging av forslag til tidstyver påført oss av andre, i DIFIs database.

Resultatområde	Kapittel 1510	Fagdep.
Arbeids- og sosialdepartementet	kr 1 419 069,59	kr 1 123 765,44
Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet	kr 3 156 909,74	kr 450 256,26
Helse- og omsorgsdepartementet	kr 10 960 766,14	kr 2 535 003,43
Justis- og beredskapsdepartementet	kr 2 610 749,01	kr 5 534 500,03
Kommunal- og moderniseringsdepartementet	kr 30 381 043,41	kr 1 638 529,74
Kunnskapsdepartementet	kr 5 208 827,60	kr 1 230 905,05
Landbruks- og matdepartementet	kr 7 827 708,16	kr 0,00
Klima- og miljødepartementet	kr 9 825 088,20	kr 1 473 087,41
Andre	kr 224 637,73	kr 0,00
Sum:	kr 71 614 799,00	kr 13 986 047,00

IV - Styring og kontroll i embetet

Vesentlige forhold ved embetets planlegging, gjennomføring og oppfølging

Embetets risikostyring

Embetet har i løpet av 2015 tatt i bruk RiskManager som styringsverktøy i forhold til avvikshåndtering, risikovurderinger og dokumenthåndtering. Vi har tatt i bruk avviksrapportering. Det er satt i gang veiledning/kursing for lederne i modul for risikovurderinger.

Dette vil fortsatt være et prioritert satsingsområde i 2016.

Den overordnede risikovurderingen viser at risikobildet ikke gjennomgående anses som kritisk. Risikovurderingen som er gjennomført i embetet har tatt utgangspunkt i følgende overordnede krav:

- Fylkesmannens evne til å oppnå fastsatte mål i tråd med tildelingsbrev og embetsoppdrag
- Fylkesmannens evne til å oppfylle overordnet krav om effektiv ressursbruk
- Vår vurdering av om sentrale risikoforhold er innenfor akseptert nivå

Følgende risikovurdering avdekkes og må følges opp:

- Frafall av medarbeidere med nøkkelkompetanse hvor vi ikke har dubleret kompetanse
- Et svært omfattende embetsoppdrag som innebærer stor ressursbruk bare til å gjøre seg kjent i oppdraget.
- Sårbare systemer som kan føre til tap av vesentlig informasjon eller innsyn i sensitiv informasjon
- Manglende IKT-kompetanse blant våre medarbeidere som medfører at vi ikke får tatt ut hele effektiviseringsgevinsten av de store IKT-investeringene som er gjort.
- Risiko for at medarbeidere innen enkelte tjenesteområder kan bli utsatt for fare eller store personlige påkjenninger, f.eks. innen barnevern, sosialområdet, helse- og omsorg.

Vi har arbeidet systematisk med systemsikkerhet og forvaltning av personsensitive opplysninger. Dette anses tilfredsstillende ivaretatt. Vi har også etablert et overordnet internkontrollsystem. Dette har vi begynt en oppdatering av gjennom å ta i bruk RiskManager.

Det er etablert et nytt og sikkert konferanserom for gjennomføring av samtaler om vanskelige saker innen barnevern, sosial, omsorg og helse/psykiatri.

Embetets internkontroll

Fylkesmannen har på bakgrunn av vedtatte prosedyrer og rutiner, gjennomført sikkerhetsrevisjon 4.11.2015. Ledelsens gjennomgang finner at informasjonssikkerhetspolicyen i embetet er hensiktsmessig, tilstrekkelig ivaretatt og at den tilfredsstillende relevante krav til personopplysningsloven og forskriften.

Bemanning, kapasitet og kompetansesituasjonen i embetet

Fylkesmannen iverksatte en ny organisering av embetet 1.1.2015. Dette ble gjennomført på bakgrunn av en OU-prosess i 2014. Målsettingen var bl.a. å etablere en organisering som sikrer en mer helhetlig organisering av oppdrag rettet mot barn og unge. Det ble derfor etablert en egen utdannings- og barnevernavdeling hvor ansvaret for utdanning, barnehage og barnevern er samlet. Det var i utgangspunktet en viss motstand mot denne organiseringen, men erfaringene i 2015 er at dette har vært vellykket, noe som også gjenspeiles i holdningen blant de berørte medarbeiderne.

Hovedutfordringen i 2015 har vært sammenslåingsprosessen knyttet til etablering av ett nytt embete for Aust- og Vest-Agder. Dette utløste stillingsstopp i embetet samtidig som det måtte avsettes betydelige ressurser fra tillitsvalgte og ledelse til å gjennomføre prosessen.

Vi opplever at embetet har svært god kompetanse innen alle kjerneområdene.

Vi opplever ikke spesielle problemer knyttet til å rekruttere stillinger til embetet. I enkelte stillingsgrupper er det imidlertid betydelig turn-over. Det gjelder særlig juriststillingene i samtlige avdelinger.

Høy turn-over gir som effekt at det må brukes mye ressurser til opplæring av nye medarbeidere i embetet. Dette kan påvirke saksbehandlingstid og muligheten for å gjennomføre alle oppdragene. Det er særlig i samfunnsavdelingen det har vært stor utskifting av jurister med oppgaver knyttet til klagebehandling av saker etter plan- og bygningsloven. Det har gjort det krevende å holde fastsatt saksbehandlingstid på klagesaker.

Vi har i 2015 ikke gjennomført utarbeidet en kompetanseplan. Det er et arbeid som vil bli prioritert når vi etablerer det nye embetet for Aust- og Vest-Agder 01.01.2016. Vi erfarer imidlertid at vi har medarbeidere med høy kompetanse som leverer tjenester med høy kvalitet. Vi har tidligere hatt utfordringer med saksbehandlingstiden for behandling av klagesaker etter plan- og bygningsloven. Det har vært en utfordring i andre halvår 2015 pga. stor utskifting av medarbeidere.

Vi har i forbindelse med sammenslåingen av embetene i Aust- og Vest-Agder gjennomført en omstillingssamtale med alle medarbeiderne. I denne samtalen ble det gjort en kartlegging av kompetanse med plan for videre karriereutvikling og kompetansebehov. Denne kartleggingen må følges opp når vi etablerer det nye embetet for Aust- og Vest-Agder 01.01.2016.

Vergemålsforvaltningen er fortsatt en hovedutfordring. Dette må særlig tilskrives svikt i dataløsningen. I andre halvår 2015 har saksbehandlingstiden vært akseptabel for opprettelse av nye vergemål. Hovedutfordringen er kapitalforvaltningen. En vesentlig årsak til at vi har en bedre situasjon på området, er en ekstraordinær arbeidsinnsats fra medarbeiderne på området. Det kan ikke planlegges med tilsvarende individuell ekstrainsats framover, så vergemålsforvaltningen vil fortsatt være et av våre risikoområder som må følges nøye. Det har vært særlige utfordringer på dette området knyttet til sammenslåingen av embetene. Det er avgjørende at dette følges opp av våre oppdragsgivere.

Forvaltning av egne eiendeler

Vi har ikke noe spesielt å rapportere.

Oppfølging av ev. avdekkede svakheter/utfordringer

Vi har hatt to tilsyn fra Riksrevisjonen i 2015; risikostyring og innkjøp. Det foreligger ikke sluttrapporter fra disse to tilsynene. Informasjonssikkerhetspolicy er ikke oppdatert i 2015, da dette ikke ble vurdert som nødvendig.

Vesentlige forhold knyttet til personalmessige forhold, likestilling, HMS/arbeidsmiljø, diskriminering, ytre miljø o.l.

Fylkesmannen arbeider aktivt for å fremme en bedriftskultur og et arbeidsmiljø som ivaretar og verdsetter alle likt, blant annet ved at vi jevnlig foretar arbeidsmiljøkartlegging og benytter virkemidlene som fremgår i embetets livsfasepolitikk aktivt. Vi tilpasser alle våre møter og konferanser i størst mulig grad for brukere med ulike funksjonshemninger.

Det skal ikke være kjønnsbetingede forskjeller ved embetet. Ved lønsplassering og lønnsforhandlinger søkes det bevisst å motvirke lønnsforskjeller. Ved hvert lønnsoppgjør utarbeides det en lønnsstatistikk som gir partene grunnlag for å drøfte lønnsutviklingen i et likestillingsperspektiv i evalueringsmøtet. Vi legger også vekt på å være kjønnsnøytrale når det velges ut medarbeidere til ulike oppdrag og ved rekruttering til ledernivå. Ved sammensetning av prosjektgrupper og andre arbeidsgrupper brukes en kjønnsfordeling tilnærmet 50-50, så langt det er praktisk mulig. Ved utlysning av stillinger oppfordres underrepresenterte grupper til å søke.

Fylkesmannen arbeider for å høyne andelen med innvandrerbakgrunn og nedsatt funksjonsevne i embetet, men det har vist seg å være krevende å få til på kort sikt.

Vi opplever ikke spesielle problemer knyttet til å rekruttere stillinger til embetet. Det er høy turnover særlig blant juriststillingene. Det må derfor brukes mye ressurser til opplæring av nye medarbeidere.

Forvaltning av verigemal er fortsatt en hovedutfordring som må løses røye som et av våre risikoområder. Den største endringen vi står overfor er sammenslåingen av embetene i Aust- og Vest-Agder fra 01.01.2016. Det innebærer at vi får et nytt embete med ca. 220 medarbeidere. Vi får et nytt embete med svært bred kompetanse og god kapasitet.

Fylkesmannens overordnede vurdering av styring og kontroll i embetet

Fylkesmannen benytter mål- og resultatstyring som grunnleggende styringsprinsipp. Vi har egen administrasjonsordning med tilhørende delegasjonsreglement. Hovedprinsippet er utstrakt grad av delegering av fag- og personalansvar til avdelingsdirektørene. Administrasjonsordningen angir hvilke saker som skal legges fram for embetsledelsen for beslutning og/eller orientering.

Vi har over flere år arbeidet med å implementere risikostyring som et sentralt element i virksomhetsstyringen. Dette vil også være et prioritert satsingsområde i 2016.

Vi har arbeidet systematisk med systemsikkerhet og forvaltning av personsensitive opplysninger. Dette anses tilfredsstillende ivaretatt. Vi har også etablert et overordnet internkontrollsystem. Det må arbeides mer systematisk med å etablere kompetanse og forståelse for betydningen av systematisk risikostyring og internkontroll på alle nivåer i embetet. Dette blir et hovedsatsingsområde i det nye embetet for Aust- og Vest-Agder i 2016.

V - Vurdering av framtidsutsikter

Overordnet omtale av forhold i og utenfor embetet som kan påvirke embetets evne til å løse samfunnsoppdraget på sikt

Fylkesmannens framtidige evne til å løse samfunnsoppdraget vil i stor grad bero på endringer i våre omgivelser, både lokalt, nasjonalt og globalt, og endringer i våre interne rammebetingelser. Det vil føre for langt å gjøre en omfattende analyse av dette, men noen forhold kan løftes fram.

Norsk økonomi er i endring og Vest-Agder rammes hardt av reduserte oljepriser og mindre etterspørsel etter leveranser fra oljerelatert virksomhet. Vi har en stor industriproduksjon i fylket, men sysselsettingen i industrien har gått ned. Veksten i sysselsettingen har stort sett skjedd i offentlig sektor. Samtidig stiller vår landsdel svakt på flere områder som er viktige for fremtidig vekst. Ett av disse henger sammen med høyere utdanning. Sørlandinger tar det i mindre grad enn andre. Det kreves omstilling og ny vekst i fremtidsrettede næringer. Utfordringsbildet er komplisert.

Vi viste i årsrapporten for 2014 til den første rapporten fra Produktivitetskommissjonen. Kommisjonens rapport har fortsatt gyldighet. Kommisjonen peker på at Norge har kostnadsutfordringer innenfor samferdselssektoren. Det er 60 prosent dyrere å bygge vei i Norge, enn å bygge samme type vei i Sverige. Kommisjonen viser også til at bare 58 prosent av studentene i høyere utdanning fullfører en grad i løpet av ti år. Utvalget påviser dessuten at kunnskapsproduksjonen på alle nivåer er lite effektiv i Norge. Dette forplanter seg selvsagt til effektiviteten og rammevilkåret for næringslivet og den offentlige tjensteproduksjonen. I tillegg er Norges utfordring, sammenliknet med våre naboland, at næringslivet er lite variert. Med nedgang i petroleumsnæringen må vi prestere bedre i andre næringer. Da er det bekymringsfullt at vi bare produserer middelmådig gjennom hele det offentlige kunnskapsløpet. Kommisjonen er bekymret for at Norge bruker mye ressurser på utdanning, mens resultatene i grunnskolen er middels i internasjonale sammenlikninger og frafallet i videregående skole er høyt. Kommisjonen peker også på behovet for effektivisering av offentlig sektor. Til tross for stor økning i ressursbruken de siste årene, er det ikke tilsvarende bedring i resultatene og kvaliteten på offentlige tjenester. Det pekes på at offentlig sektor må få tydeligere mål og dermed krav til hva som skal leveres. Dette må antas å få virkning også for det nye sammenslåtte embetet i Aust- og Vest-Agder.

I Vest-Ager var ca. 10 000 personer sysselsatt innen oljerelaterte næringer ved inngangen til 2015. Fallet i prisen på råolje har ført til omfattende nedbemanning i denne sektoren. Dette vil kunne gi direkte og indirekte konsekvenser for flere av de velferdstjenestene Fylkesmannen har oppdrag knyttet til. Lavere kronekurs gir et konkurransefortrinn for eksportnæringene som er viktige i Vest-Agder. Det vil likevel være begrenset hvor mange av de høyt kvalifiserte medarbeiderne fra oljerelaterte næringer som kan finne alternativ sysselsetting i industrien. Industrien etterspør i mindre grad denne kompetansen.

Den politiske situasjonen i Syria, Afghanistan og deler av Afrika førte til en stor økning i antall flyktninger og asylsøkere som kom til Norge i siste del av 2015. Det har i stor grad påvirket arbeidssituasjonen og prioriteringen av oppdrag hos Fylkesmannen. Det gjelder særlig innen vergemålsforvaltningen og beredskapsområdet hvor flyktningsituasjonen har utløst behov for omprioritering av ressursbruken.

Utslipp av klimagasser og menneskeskapt klimaendringer er den største utfordringen menneskeheten står overfor. Det er derfor et tankekors at klimautfordringene fortsatt har liten betydning for de prioriteringer som gjøres i fylkesmannsembetet. Arbeidet med klimautfordringene har heller ikke en svært sentral plass i de oppdrag Fylkesmannen er satt til å ivareta. Vi tror imidlertid klimautfordringene vil føre til store endringer i våre oppdrag og arbeidsmåter i årene framover. Embetet må også tilpasse seg nye rammebetingelser gjennom mindre bruk av bil og fly i reisevirksomhet og mer bruk av digital kommunikasjon.

Fylkesmannen har i 2015 hatt stor aktivitet knyttet til kommunereformen. Dette har vært et satsingsområde for embetsledelsen. Kommunereformen kan gi store endringer i kommunestrukturen i Vest-Agder. Dersom pågående samarbeidsprosjekter blir gjennomført vil det ligge til rette for å overføre flere oppgaver til nye kommuner, bl.a. oppgaver som i dag er lagt til embetene. Det kan på sikt gi behov for endret kompetanse og nye arbeidsformer i det sammenslåtte embetet for Aust- og Vest-Agder.

Demografiske endringer. Vi vil oppleve en utvikling i retning av at en stadig større del av befolkningen består av eldre, særlig i utkantkommunene i fylket. Dette vurderes ikke til å gi vesentlige utfordringer for Fylkesmannen på kort sikt, men det er helt vesentlig at kommunene allerede nå planlegger for å dimensjonere tjenestetilbudet for en annen befolkningssammensetning. Dette står sentralt i vår dialog med kommunene.

Vi har i 2015 hatt stor ressursbruk knyttet til etableringen av et nytt fylkesmannsembete for Aust- og Vest-Agder med virkning fra 1.1.2016. Dette er omtalt andre steder i årsrapporten.

Rekrutteringssituasjonen på Sørlandet er generelt gunstig. Begge Agderfylkene framstår som attraktive regioner å flytte til, og det har vært få problemer med å rekruttere svært godt kvalifiserte medarbeidere.

Ressurssituasjonen. Budsjettmidler, personell, kompetanse, teknologi m.v. er avgjørende for at vi skal kunne gjennomføre våre oppdrag.

Embetet må øke graden av digitalisert tjenestetilbud til våre brukere. Det gjelder både kommuner og førstelinjetjenester til publikum. Her er det et betydelig potensiale for å fjerne tidstyver for våre brukere og forbedre kvaliteten i vår tjenesteproduksjon.

Mulige konsekvenser for embetets evne til å nå fastsatte mål og resultater på lengre sikt

Endringer i våre omgivelser vil gi endringer i de samfunnsoppdragene vi skal løse. Økt arbeidsledighet, økonomisk stagnasjon og endret migrasjonsmønster vil øke behovet for flere av de velferdstjenestene Fylkesmannen har i sin portefølje. Det kan kreve interne endringer i ressursfordeling og bemanning i embetet. Det bør det være mulig å få til, men det forutsetter at våre oppdragivere åpner for en slik omstilling. Dette vil i første rekke være nødvendig for å kunne gjennomføre samfunnsoppdragene knyttet til en ev. sterk økning i antall flyktninger som kommer til vår landsdel.

Omstilling til en endret nasjonaløkonomi vil kreve at fylkesmannsambetet må tilpasse seg en situasjon med reduserte årlige budsjetttrammer. Det vil vi ta høyde for i det nye embetet i Aust- og Vest-Agder, og allerede i 2016 utarbeide en plan for hvordan vi skal tilpasse oss en slik situasjon.

Det er etablert en ny modell for styring av fylkesmannsambetene. Denne modellen innebærer mindre aktivitetsstyring og mer mål- og resultatrettet styring. Vi har store forventninger til denne modellen, men mener den fortsatt kan utvikles i retning av mer målstyring. Dette gjør det langt enklere å prioritere ressursbruken ut fra utfordringene i regionen og kommunene. Det vil gjøre embetet i bedre stand til å gjennomføre våre samfunnsoppdrag.

Klimautfordringene bør føre til økt bruk av teknologi og endrete arbeidsformer, bl.a. mer bruk av videokonferanser o.l. for å redusere bruk av bil og fly i tjeneste. Teknologien som kan bidra til dette er allerede i stor grad på plass, men det kreves også at våre oppdragsgivere stimulerer til dette. Økt digitalisering vil også bidra til effektivisering og kan fjerne mange tidstyver. Fylkesmennene bør være piloter på dette området.

Kommune- og regionreformen vil antakelig medføre en endret ansvars- og funksjonsfordeling mellom Fylkesmannen og kommunene. Vi er åpne for å gjennomføre nødvendige tilpasninger etter at Stortinget og regjeringen har gitt sine føringer i 2017.

Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder ble etablert 1.1.2016. Det nye embetet har fått en ny ledergruppe og faggruppelidere i alle avdelinger. Det blir en hovedutfordring å sikre lederutvikling på alle nivåer i den nye organisasjonen. Det vil vi ha fokus på i 2016.

Økt digitalisering av våre tjenester vil kreve økt IKT-kompetanse i alle deler av embetet; både hos de som har drifts- og utviklingsansvar for IKT-området og blant saksbehandlere og ledere.

IV – Årsregnskap

Ledelseskomentarer til årsregnskapet 2015

Formål

Fylkesmannen i Vest-Agder er underlagt Kommunal- og Moderniseringsdepartementet. Fylkesmannen er et statlig forvaltningsorgan som fører regnskap i henhold til kontantprinsippet, slik det framgår av prinsippnoten til årsregnskapet. I tillegg til ordinær tildeling fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet mottar Fylkesmannen i Vest-Agder en rekke belastningsfullmakter fra ulike fagdepartement og direktorater. Dette er midler som brukes til ulike prosjektrelaterte tiltak.

Bekreftelse

Årsregnskapet er avlagt i henhold til bestemmelser om økonomistyring i staten, rundskriv R-115 fra Finansdepartementet og krav fra til Kommunal- og moderniseringsdepartementet i virksomhets- og økonominstruks for Fylkesmannen. Jeg mener regnskapet gir et dekkende bilde av våre disponible bevilgninger, regnskapsførte utgifter, inntekter, eiendeler og gjeld.

Vurderinger av vesentlige forhold

I 2015 har Fylkesmannen i Vest-Agder disponert tildeling til ordinær drift på 71 915 000 kroner og i tillegg mottatt belastningsfullmakter på til sammen 173 936 205 kroner jf. bevilgningsrapporteringen. Note A viser tildeling fra KMD og overførte midler fra 2014.

Note B viser en mindretgift for post 01 på 300 200 kroner.

Den 26.11.2014 mottok Fylkesmannen i Vest-Agder et supplerende tildelingsbrev kr 500 000 til dekning av kostnader for etablering av felles kartdatabase for fylkesmannsembetene for 2014. Midlene ble overført til 2015, men ved årets slutt har vi 294 908 igjen til bruk til dette formålet.

I tillegg mottok vi 13.03.2015 supplerende tildelingsbrev kr 185 000 vedrørende fagutvalget for Kart/GIS for året 2015. Av dette beløpet har vi kr 111 758 igjen. Ser man bort fra disse øremerkede midlene har Fylkesmannen i Vest-Agder hatt et reelt merforbruk på kr 106 466.

2015 har vært et svært krevende år når det gjelder økonomistyringen hos Fylkesmannen i Vest-Agder. Vedtaket om sammenslåing av embetene i Aust- og Vest-Agder stilte oss overfor store utfordringer spesielt når det gjaldt økte reise- og møtekostnader samt behov for ekstra personell og utstyr til å løse oppgaver knyttet til sammenslåingen. Det ble innført stillingsstopp. Det var forventet at dette ville tilføre ekstra ressurser i form av vakansmidler. Det ga imidlertid ikke forutsatt effekt på grunn av spesielt lav turnover i 2015. Ulikheter i lønnsnivået mellom embetene, som ble nevnt ved årsavslutningen i fjor, er til dels rettet opp, men gir ikke effekt før fra 2016. Videre må det understrekes at det fortsatt gjenstår noen utfordringer

Inntektsførte beløp på kap 3525 post 01 utgjør 19 746 060 kroner. Arbeidsgiveravgiften utgjør 9 134 997 kroner, offentlige refusjoner vedrørende lønn (refusjon sykepengen og foreldrepenger) utgjør 2 548 996 kroner og andre driftsinntekter 3525 post 02 er 926 798 kroner. Inntekter på post 02 er knyttet til diverse refusjoner til kurs, konferanser. Fylkesmannen i Vest-Agder har ansvar for drift av ulike tjenester på fylkeshuset i Vest-Agder og 10 302 654 kroner av inntektene på post 01 er refusjoner knyttet til disse

Artskontorrapporteringen viser at rapporterte utgifter til drift og investeringer, eksklusiv utbetalinger av tilskudd summerte seg til 139 697 329 kroner. Av dette var utbetalinger til lønn og sosiale utgifter 77 887 616 kroner mot 74 163 606 kroner i 2014. Økningen på 3,7 mill skyldes ekstra bemanning og innsats i forbindelse med sammenslåingsprosessen og sluttoppgjør rett før årsskiftet og årseffekt for stort 2.3.3 oppgjør høsten 2014. For ordinært driftskapittel, kap. 0525 post 01, utgjør lønn og sosiale utgifter cirka 78 % av de totale

Det er liten bruk av eksterne konsulenter til driftsoppgaver i embetet. Note 3 viser imidlertid et forbruk på 52 934 875 kroner for konsulenttjenester totalt for alle kapitler. Dette gjelder i første rekke kjøp av tjenester innen områder som er utenfor vår styring, der regelverket bestemmer kjøp av konsulenttjenester og utbetalingene er knyttet til åpne fullmakter: Dette er blant annet Fritt rettsråd (ca. 5,1 mill. kroner) og vergemål (ca. 9 mill. kroner). Videre er ca. 34,5 millioner kroner knyttet til prosjekter på miljøområdet. Av dette er det brukt nærmere 23,5 mill. kroner til undersøkelser og prosjekter knytta til kalking av vassdrag. Det øvrige på miljøområdet er brukt til å kjøpe tjenester til skjøtsel og ulike tiltak i verneområder og kjøp av ulike miljørelaterte undersøkelser. Innen området utdanning og barnehage er det kjøpt ulike tjenester for ca. 2,1 mill. kroner. Dette er særlig knyttet til kompetanseutvikling i barnehager. Til intern drift er regnskapet belastet med ca. 700 000 kroner til tjenestekjøp. Av dette utgjør nødvendige IKT-tjenester ca. 110 000 kroner. Saksomkostninger i forbindelse med omgjøring av vedtak beløper seg til nærmere 50 000 kroner. Andre tjenestekjøp er knyttet til Miljøfyrtårnsertifisering og diverse undervisnings – og kompetanseopplegg.

Note 3 viser husleieutgifter på totalt 7 751 256 kroner. Leie av kontorlokaler til områdeforvalter i Sirdal kom på totalt 24 485 kroner. Note 3 viser en total økning i driftskostnadene på ca. 21 mill. kroner. Dette skyldes særlig kjøp av fremmede tjenester på miljøområdet.

Forvaltning og utbetaling av tilskudd skjer i henhold til Økonomireglementet i staten. Fylkesmannen forvalter mange ulike tilskudd og hovedtyngden er tilskudd til kommunene. Tilskudd til kommuner utgjør hele 102 891 572 kroner av totalbeløpet på 122 065 785 kroner. Av tilskudd til organisasjoner på 6,9 mill. kroner utgjør tilskudd til trossamfunn 5,8 mill. kroner. Det øvrige er ellers i vesentlig grad ulike utbetalinger på

Det er utbetalt 3,7 mill. kroner i tilskudd til private. Av dette er ca. 1,7 mill. kroner knytta til utbetalinger innen miljøretta oppgaver. Nærmere 1,8 mill. kroner på utdanning og barnehage området. Av dette er det utbetalt 802 500 kroner i vikarmidler til private skoler.

Mellomværende med statskassen utgjorde pr 31.12.15 i alt 4 863 147 kroner. Oppstillingen av artskontorrapporteringen viser hvilke eiendeler og gjeld mellomværende består av.

Tilleggsopplysninger

Riksrevisjonen er ekstern revisor og bekrefter årsregnskapet for Fylkesmannen i Vest-Agder. Årsregnskapet er ikke ferdig revidert per dags dato, men revisjonsberetningen antas å foreligge i løpet av 2. kvartal 2016.

Kristiansand, 24. februar 2015

Stein A. Ytterdahl (sign.)
Fylkesmann i Vest-Agder

Prinsippnote årsregnskapet

Årsregnskap for Fylkesmannen i Vest-Agder er utarbeidet og avlagt etter nærmere retningslinjer fastsatt i bestemmelser om økonomistyring i staten ("bestemmelsene"), fastsatt 12. desember 2003 med endringer, senest 18. september 2013. Årsregnskapet er i henhold til krav i bestemmelsene punkt 3.4.1, nærmere bestemmelser i Finansdepartementets rundskriv R-115 og eventuelle tilleggskrav fastsatt av Kommunal- og

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen omfatter en øvre del med bevilgningsrapporteringen og en nedre del som viser beholdninger Fylkesmannen i Vest-Agder står oppført med i kapitalregnskapet. Oppstillingen av artskontorapporteringen har en øvre del som viser hva som er rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter og en nedre del som viser grupper av kontoer som inngår i mellomværende med statskassen.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen og artskontorapporteringen er utarbeidet med utgangspunkt i bestemmelsene punkt 3.4.2 – de grunnleggende prinsippene for årsregnskapet:

Regnskapet følger kalenderåret

- a) Regnskapet inneholder alle rapporterte utgifter og inntekter for regnskapsåret
- b) Utgifter og inntekter er ført i regnskapet med brutto beløp
- c) Regnskapet er utarbeidet i tråd med kontantprinsippet

Oppstillingene av bevilgnings- og artskontorapportering er utarbeidet etter de samme prinsippene, men gruppert etter ulike kontoplaner. Prinsippene korresponderer med krav i bestemmelsene punkt 3.5 til hvordan virksomhetene skal rapportere til statsregnskapet. Sumlinjen *“Netto rapportert til*

Fylkesmannen i Vest-Agder er tilknyttet statens konsernkontoordning i Norges Bank i henhold til krav i bestemmelsene pkt. 3.8.1. Ordinære forvaltningsorgan (bruttobudsjetterte virksomheter) tilføres ikke likviditet gjennom året. Ved årets slutt nullstilles saldoen på den enkelte oppgjørskonto ved overgang til nytt

Bevilgningsrapporteringen

Bevilgningsrapporteringen viser regnskapstall som Fylkesmannen i Vest-Agder har rapportert til statsregnskapet. Det er stilt opp etter de kapitler og poster i bevilgningsregnskapet som vi har fullmakt til å disponere. Oppstillingen viser alle finansielle eiendeler og forpliktelser Fylkesmannen i Vest-Agder står oppført med i statens kapitalregnskap. Kolonnen samlet tildeling viser hva vi har fått stilt til disposisjon i

Mottatte fullmakter til å belaste en annen virksomhets kombinasjon av kapittel/post (belastningsfullmakter) vises ikke i kolonnen for samlet tildeling. Utgiftene knyttet til mottatte belastningsfullmakter er bokført og rapportert til statsregnskapet og vises i kolonnen for regnskap.

Avgitte belastningsfullmakter er inkludert i kolonnen for samlet tildeling, men bokføres og rapporteres ikke til statsregnskapet fra Fylkesmannen i Vest-Agder.

Artskontorapporteringen

Artskontorapporteringen viser regnskapstall Fylkesmannen i Vest-Agder har rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter. Fylkesmannen i Vest-Agder har en trekkrettighet for disponible tildelinger på konsernkonto i Norges bank. Tildelingene skal ikke inntektsføres og vises derfor ikke

Note8 til artskontorapporteringen viser forskjeller mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen.

Oppstilling av bevilgningsrapportering, 31.12.2015

Utgiftskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling*	Regnskap 2015	Merutgift (-) og mindretgift
0525	Fylkesmannsembetene - driftsutgifter	01	Driftsutgifter	A, B	71 915 000	72 541 597	-626 597
0525	Fylkesmannsembetene - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter	A, B	-206 000	18 427 013	-18 633 013
0225	Tiltak i grunnopplæringen - driftsutgifter	01	Driftsutgifter		140 000	140 000	
0225	Tiltak i grunnopplæringa - særskilde driftsut	21	Spesielle driftsutgifter		1 350 000	1 350 000	
0225	Tilskudd til oppl. av barn og unge i statl. asy	64	Diverse		15 080 000	12 269 328	
0225	Tilskudd til leirskoleopplæring	66	Diverse		1 380 000	1 380 000	
0226	Kvalitetsutvikling i grunnopplæringen - spes	21	Spesielle driftsutgifter		5 257 760	5 257 760	
0226	Kvalitetsutvikling i grunnopplæringen - vide	22	Diverse		12 841 748	12 644 081	
0231	Barnehager - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		5 843 000	5 568 000	
0310	Tilskudd til tros- og livssynssamfunn	70	Tilskudd		Åpen fullmakt	5 828 052	
0469	Vergemålsordningen - driftsutgifter	01	Driftsutgifter		6 383 697	6 383 697	
0469	Vergemålsordningen - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		Åpen fullmakt	10 182 759	
0470	Fri rettshjelp - Driftsutgifter	01	Driftsutgifter		Åpen fullmakt	5 640 239	
0500	Kommunal- og moderniseringsdepartementet	21	Spesielle driftsutgifter		1 300 000	1 300 000	
0571	Rammetilskudd til kommuner - spes. driftsu	21	Spesielle driftsutgifter		900 000	900 000	
0621	Tilskudd til sosiale tjenester og sosial inklud	21	Spesielle driftsutgifter		1 948 080	1 948 080	
0621	Sosiale tjenester og tiltak for vanskeligstilte	63	Diverse		5 287 483	5 287 483	
0718	Rusmiddelforebygging - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		376 063	376 063	
0719	Annet folkehelsearbeid - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		25 000	25 000	
0721	Statens helsetilsyn - Driftsutgifter	01	Driftsutgifter		749 000	749 000	
0734	Særskilte tilskudd til psykisk helse og rustilt	01	Driftsutgifter		Åpen fullmakt	2 045 359	
0734	Tvungent psykisk helsevern	70	Tilskudd		Åpen fullmakt	59 543	
0761	Spesielle driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		734 700	734 700	
0761	Omsorgstjeneste - utviklingstiltak	67	Diverse		3 200 000	3 200 000	
0761	Omsorgstjeneste - Kompetanse og innovasj	68	Diverse		11 570 837	11 570 837	
0762	Primærhelsetjeneste - forebyggende helsetje	60	Diverse		950 000	950 000	
0762	Forebygging av uønsket svangerskap og abo	73	Tilskudd		425 000	425 000	
0765	Psykisk helse og rusarbeid - spesielle driftsu	21	Spesielle driftsutgifter		354 100	354 100	
0765	Psykisk helse og rusarbeid - kommunale tjer	60	Diverse		7 950 000	7 950 000	
0765	Psykisk helse og rusarbeid - kompetansetilt	61	Diverse		3 808 500	3 808 500	
0765	Psykisk helse og rusarbeid - rusarbeid	62	Diverse		17 830 648	17 830 648	
0781	Forsøk og utvikling mv - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		Åpen fullmakt	20 846	
0783	Personell - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		185 000	185 000	
0854	Tiltak i barne- og ungdomsvernet - spes. drit	21	Spesielle driftsutgifter		1 183 781	1 049 836	
0854	Kommunalt barnevern	60	Diverse		21 284 000	21 284 000	
1144	Miljørettet prosjektarbeid m.m.	77	Tilskudd		160 000	129 577	
1410	Miljøovervåking og miljødata	21	Spesielle driftsutgifter		520 400	520 400	
1420	Miljødirektoratet - spes. driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter		2 740 125	2 740 125	
1420	Statlige vannmiljøtiltak	22	Diverse		29 128 000	29 123 541	
1420	Klima, naturmangfold og forurensning- opp	23	Diverse		918 699	779 428	
1420	Tiltak i verneområder	31	Diverse		1 127 000	1 127 000	
1420	Tilskudd til vannmiljøtiltak	70	Tilskudd		754 000	754 000	
1420	Erstatning for beitedyr tatt av rovvilt	72	Tilskudd		1 000 000	727 838	
1420	Forebyggende og konfliktdepende tiltak i r	73	Tilskudd		200 000	200 000	
1420	Friluftsmål	78	Tilskudd		3 240 000	3 240 000	
1420	Verdensarvområder, kulturlandskap og verd	81	Diverse		120 000	120 000	
1420	Tilskudd til prioriterte arter og utvalgte natu	82	Diverse		2 176 000	1 932 542	
1425	Vilt- og fisketiltak - driftsutgifter	01	Driftsutgifter		675 000	675 000	
1425	Tilskudd til fiskeformål	70	Tilskudd		310 000	310 000	
1425	Tilskot til viltpføremål	71	Tilskudd		392 657	389 999	
1633	Nettoordning for mva i staten	01	Driftsutgifter			5 469 359	
<i>Sum utgiftsført</i>					243 509 278	287 905 331	

Inntektskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Samlet tildeling	Regnskap 2015	Merinntekt og mindreinntekt (-)
3525	Inntekter ved oppdrag	01	Driftsinntekter		19 746 060	19 746 060
3525	Ymse inntekter	02	Ymse		926 798	926 798
5309	Tilfeldige inntekter, ymse	29	Ymse		150 540	
5700	Arbeidsgiveravgift	72	Arbeidsgiveravgift		9 134 997	
<i>Sum inntektsført</i>				0	29 958 395	
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet					257 946 937	
Kapitalkontoer						
60068401	Norges Bank KK /innbetalinger				22 577 526	
60068402	Norges Bank KK/utbetalinger				-280 546 501	
715210	Endring i mellomværende med statskassen				22 038	
<i>Sum rapportert</i>					0	
Beholdninger rapportert til kapitalregnskapet (31.12)						
Konto	Tekst			2015	2014	Endring
6260	Aksjer			0	0	0
715210	Mellomværende med statskassen			-4 863 147	-4 885 185	22 038

* Samlet tildeling skal ikke reduseres med eventuelle avgitte belastningsfullmakter. Se note B for nærmere forklaring.

Virksomhet: AH - Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder

Note A Forklaring av samlet tildeling utgifter			
Kapittel og post	Overført fra i fjor	Årets tildelinger	Samlet tildeling
52 501		68 998 000	68 998 000
52 501		1 092 000	1 092 000
52 501	1 825 000		1 825 000
52 521	-206 000		-206 000

Note B Forklaring til brukte fullmakter og beregning av mulig overførbart beløp til neste år

Kapittel og post	Stikkord	Merutgift(-)/ mindre utgift	Utgiftsført av andre i hht avgitte belastningsfullmakter (-)	Merutgift(-)/ mindre utgift etter avgitte belastningsfullmakter	Merinntekter / mindreinntekter(-) iht merinntektsfullmakt	Omdisponering fra post 01 til 45 eller til post 01/21 fra neste års bevilgning	Innsparinger(-)	Sum grunnlag for overføring	Maks. overførbart beløp *	Mulig overførbart beløp beregnet av virksomheten
0525.01		-626 597		-626 597	926 798			300 200	3 595 750	300 200
0525.21	"kan overføres"	-18 633 013		-18 633 013	19 746 060			1 113 047	[5% av årets tildeling i note A]	1 113 047

*Maksimalt beløp som kan overføres er 5% av årets bevilgning på driftspostene 01-29, unntatt post 24 eller sum av de siste to års bevilgning for poster med stikkordet "kan overføres". Se rundskriv R-2 for mer detaljert informasjon om overføring av ubrukte bevilgninger.

Forklaring til bruk av budsjettfullmakter**Fullmakt til å overskride driftsbevilgninger mot tilsvarende merinntekter**

Fylkesmannen i Vest-Agder har i 2015 fått fullmakt for å overskride driftsbevilgningen på kap 0525 post 01 med inntil 2% av bevilgningen på posten mot tilsvarende merinntekt på kap. 3525 post 02, jf. Bevilgningsreglementet § 11 fjerde ledd nr.1 og FIN rundskriv R-110/2013, pkt. 2.4. Merinntekter i form av lønnsrefusjoner fra andre statlige virksomheter, jf. NAV refusjoner, er fra 2015 en del av utgiftskapitlet. Disse gir grunnlag for overskridelser uten særskilt samtykke, og uten å være bundet av avgrensninger som er gitt.

Fylkesmannen har også fått fullmakt til å overskride driftsbevilgninger på kap 0525.21. Fullmakten gjelder tilgangen til å overskride driftsbevilgninger på kap 0525 post 21 mot tilsvarende merinntekter på kap.3525 post 01, jf. Romertallsvedtak II i Prop.1S (2014-2015).

Mulig overførbart beløp på kap 0525

Fylkesmannens ubrukte bevilgning på kapittel/post 0525.01 beløper seg til kr 300 200. Da dette beløpet er under grensen på 5 % regnes hele beløpet som mulig overføring til neste budsjettår. Beløpet som står på kapittel/post 0525.21 kan overføres i sin helhet da stikkordet "kan overføres" er knyttet til kapittel/posten. Beløpet inngår i beregningen av mulig overførbart beløp til neste år. Mulig overføring til neste år er en beregning, og Fylkesmannen får tilbakemelding fra overordnet departement om endelig beløp som overføres til neste år. Departementet vurderer blant annet andre virksomheter og departementet selv som disponerer midler på de samme kombinasjonene av kap/post som Fylkesmannen i Vest-Agder. Overførbareheten er begrenset til 5 % av bevilgningen for hele posten, jamfør bestemmelser i bevilgningsreglementet og det årlige rundskrivet om overførbare bevilgninger (R-2). Beregningene over viser Fylkesmannen i Vest-Agder sin andel av bevilgning på den enkelte kombinasjon av kap/post .

Oppstilling av artskontorrapporteringen, 31.12.2015

	Note	2015	2014
Driftsinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetalinger fra gebyrer	1	0	0
Innbetalinger fra tilskudd og overføringer	1	0	0
Salgs- og leieinnbetalinger	1	20 672 858	18 094 822
Andre innbetalinger	1	0	1 000
<i>Sum innbetalinger fra drift</i>		20 672 858	18 095 822
Driftsutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetalinger til lønn	2	75 338 650	72 269 262
Andre utbetalinger til drift	3	82 975 753	62 060 610
<i>Sum utbetalinger til drift</i>		158 314 402	134 329 872
Netto rapporterte driftsutgifter		137 641 545	116 234 050
Investerings- og finansinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetaling av finansinntekter	4	0	0
<i>Sum investerings- og finansinntekter</i>		0	0
Investerings- og finansutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetaling til investeringer	5	2 055 784	765 395
Utbetaling til kjøp av aksjer	5,8B	0	0
Utbetaling av finansutgifter	4	0	0
<i>Sum investerings- og finansutgifter</i>		2 055 784	765 395
Netto rapporterte investerings- og finansutgifter		2 055 784	765 395
Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten			
Innbetaling av skatter, avgifter, gebyrer m,m,	6	0	0
<i>Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten</i>		0	0
Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten			
Utbetalinger av tilskudd og stønader	7	122 065 785	143 996 959
<i>Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten</i>		122 065 785	143 996 959
Inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler *			
Gruppelivsforsikring konto 1985 (ref. kap. 5309, inntekt)		150 540	138 825
Arbeidsgiveravgift konto 1986 (ref. kap. 5700, inntekt)		9 134 997	8 569 281
Nettoføringsordning for merverdiavgift konto 1987 (ref. kap. 1633, utgift)		-5 469 359	0
<i>Sum rapporterte utgifter på felleskapitler</i>		3 816 177	8 708 105
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet		257 946 937	252 288 298
Oversikt over mellomværende med statskassen **			
Eiendeler og gjeld		2015	2014
Fordringer		0	9 000
Kasse		0	0
Bankkontoer med statlige midler utenfor Norges Bank		0	0
Skyldig skattetrekk		-3 291 148	-3 047 581
Skyldige offentlige avgifter		0	0
Annen gjeld		-1 571 998	-1 846 604
Sum mellomværende med statskassen	8	-4 863 146	-4 885 185

* Andre ev. inntekter/utgifter rapportert på felleskapitler spesifiseres på egne linjer ved behov.

Note 1 Innbetalinger fra drift

	31.12.2015	31.12.2014
<i>Innbetalinger fra gebyrer</i>		
Byggesaksgebyr	0	0
Tilsynsavgift elsikkerhet	0	0
Gebyrer / avgift omsetning produksjon sprengstoff første omsetningsledd	0	0
Sum innbetalinger fra gebyrer	0	0
<i>Innbetalinger fra tilskudd og overføringer</i>		
Sum innbetalinger fra tilskudd og overføringer	0	0
<i>Salgs- og leieinnbetalinger</i>		
Salgsinntekt tjenester, avgiftsfri	19 746 595	17 135 569
Tilfeldige inntekter	926 263	959 253
Sum salgs- og leieinnbetalinger	20 672 858	18 094 822
<i>Andre innbetalinger</i>		
Salg av utrangert materiell, avgiftsfritt	0	1 000
Sum andre innbetalinger	0	1 000
Sum innbetalinger fra drift	20 672 858	18 095 822

Note 2 Utbetalinger til lønn

	31.12.2015	31.12.2014
Lønn	62 680 280	59 041 832
Arbeidsgiveravgift	9 134 997	8 569 341
Pensjonsutgifter*	0	0
Sykepenger og andre refusjoner(-)	-2 548 966	-1 894 344
Andre ytelser	6 072 339	6 552 433
Sum utbetalinger til lønn	75 338 650	72 269 262
<i>* Denne linjen benyttes av virksomheter som innbetaler pensjonspremie til SPK.</i>		
Antall årsverk:	105	103

Note 3 Andre utbetalinger til drift

	31.12.2015	31.12.2014
Husleie	7 751 256	8 831 721
Vedlikehold egne bygg og anlegg	0	0
Vedlikehold og ombygging av leide lokaler	1 106 999	1 284 975
Andre utgifter til drift av eiendom og lokaler	4 047 385	6 642 370
Reparasjon og vedlikehold av maskiner, utstyr mv.	48 509	129 573
Mindre utstysanskaffelser	1 187 892	834 847
Leie av maskiner, inventar og lignende	671 589	1 117 066
Kjøp av fremmede tjenester	52 934 875	26 416 439
Reiser og diett	4 072 596	4 460 366
Øvrige driftsutgifter	11 154 652	12 343 253
Sum andre utbetalinger til drift	82 975 753	62 060 610

Note 4 Finansinntekter og finansutgifter

	31.12.2015	31.12.2014
<i>Innbetaling av finansinntekter</i>		
Renteinntekter	0	0
Valutagevinst	0	0
Annen finansinntekt	0	0
Sum innbetaling av finansinntekter	0	0

	31.12.2015	31.12.2014
<i>Utbetaling av finansutgifter</i>		
Renteutgifter	0	0
Valutatap	0	0
Annen finansutgift	0	0
Sum utbetaling av finansutgifter	0	0

Note 5 Utbetaling til investeringer og kjøp av aksjer

	31.12.2015	31.12.2014
<i>Utbetaling til investeringer</i>		
Immaterielle eiendeler og lignende	135 904	22 694
Tomter, bygninger og annen fast eiendom	0	0
Beredskapsanskaffelser	0	0
Infrastruktureiendeler	0	0
Maskiner og transportmidler	0	0
Driftsløsøre, inventar, verktøy og lignende	1 919 880	742 701
Sum utbetalt til investeringer	2 055 784	765 395

Note 6 Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten

	31.12.2015	31.12.2014
Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten	0	0

Note 7 Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten

	31.12.2015	31.12.2014
Tilskudd til kommuner	0	-15 493
Tilskudd til kommuner	102 891 572	117 717 874
Tilskudd til fylkeskommuner	3 860 700	7 251 939
Tilskudd til private	4 448 033	10 141 397
Tilskudd til organisasjoner	6 885 480	8 528 438
Tilskudd til statsforvaltningen	3 980 000	372 805
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten	122 065 785	143 996 959

Note 8 Sammenheng mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen

Del A Forskjellen mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen

	31.12.2015	31.12.2015	
	Spesifisering av bokført avregning med statskassen	Spesifisering av rapportert mellomværende med statskassen	Forskjell
Finansielle anleggsmidler			
Investeringer i aksjer og andeler*	0	0	0
Obligasjoner	0		
<i>Sum</i>	0	0	0
Omløpsmidler			
Kundefordringer	-4 606	0	-4 606
Andre fordringer	0	0	0
Bankinnskudd, kontanter og lignende	0	0	0
<i>Sum</i>	-4 606	0	-4 606
Langsiktig gjeld			
Annen langsiktig gjeld	0	0	0
<i>Sum</i>	0	0	0
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld	-4 459	22 314	-26 773
Skyldig skattetrekk	-3 291 148	-3 291 148	0
Skyldige offentlige avgifter	0	0	0
Annen kortsiktig gjeld	-1 594 312	-1 594 312	0
<i>Sum</i>	-4 889 919	-4 863 146	-26 773
Sum	-4 894 525	-4 863 146	-31 379

* Virksomheter som eier finansielle anleggsmidler i form av investeringer i aksjer og selskapsandeler fyller også ut note 8 B

Del B Spesifisering av investeringer i aksjer og selskapsandeler

	Ervervsdato	Antall aksjer	Eierandel	Stemmeandel	Årets resultat i selskapet	Balanseført egenkapital i selskapet	Balanseført verdi i regnskap*
<i>Aksjer</i>							
Selskap 1							
Selskap 2							
Balanseført verdi 31.12.2015							0

* Investeringer i aksjer er bokført til anskaffelseskost. Balanseført verdi er den samme i både virksomhetens kontospesifikasjon og kapitalregnskapet.

Innhold

Kongehuset	Side 2
Arbeids- og sosialdepartementet	Side 2
Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet	Side 4
Helse- og omsorgsdepartementet	Side 9
Justis- og beredskapsdepartementet	Side 26
Kommunal- og moderniseringsdepartementet	Side 31
Kulturdepartementet	Side 43
Kunnskapsdepartementet	Side 44
Landbruks- og matdepartementet	Side 57
Klima- og miljødepartementet	Side 69
Samferdselsdepartementet	Side 74
Statens Helsetilsyn	Side 75
Utenriksdepartementet	Side 78
Andre	Side 79

Fylkesmannsembetene utfører fagoppgaver for flere departementer og direktorater/tilsyn. Hvert departement er faglig overordnet embetene på det aktuelle fagområdet. I årsrapporten del III er det gitt en kort omtale og vurdering knyttet til hvert departementsområde. Nedenfor følger embetets mer utførlig resultatrapportering knyttet til embetsopdraget for de ulike departementene.

Kongehuset

Resultatområde 00 Kongehuset

00.1 Kongelige besøk

Offisiell åpning av kraftforbindelse mellom Norge og Danmark

HKH Kronprins Haakon deltok ved den offisielle åpningen av Statsnetts kraftforbindelse mellom Norge og Danmark. Dette foregikk i Kristiansand 12. mars 2015.

Afternoon Tea

Fylkesmannen har arbeidet med valg av kandidater til å delta på Afternoon Tea på Slottet. Det ble valgt ut 4 kandidater blant personer som har gjort en stor innsats i frivillig arbeid i sitt lokalmiljø. Deltakerne skal selv være pensjonist (over 67 år), og ikke mottatt Kongens fortjenestemedalje. Afternoon tea ble arrangert på Slottet i oktober med samling av deltakere fra hele landet.

00.2 Saksforberedelse av tildeling av ordener og medaljer

Det ble overrakt følgende medaljer i løpet av 2015:

- Kongens fortjenstmedalje: 14

Arbeids- og sosialdepartementet

Resultatområde 73 Sosiale tjenester

73.1 Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen

I Nestor er det registrert inn 144 nye klagesaker i 2015. Nestor ble imidlertid "nullet ut" ved årsskiftet 2015/16 på grunn av sammenslåing av FMVA og FMAA. Nye saker siste del av desember 2015 ble ikke registrert i Nestor i 2015, men som helt nye saker i 2016. Totalt antall nye saker inn i 2015 er rundt 170. Vi hadde en restanse fra 2014 på 26 saker. Det er en økning i antall innkomne saker fra 2014 til 2015.

Det er behandlet totalt 170 klagesaker, og 91% av sakene er behandlet innen 3 måneder.

Det gis jevnlig veiledning over telefon, både lovtolkning og mer prosessuell forhold.

Tilsyn er gjennomført etter plan, jf rapportering til statens helsetilsyn via Nestor

73.2 Sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen – formidlingstiltak og kompetanseutvikling

Vi deltar fortsatt i koordineringsutvalg med NAV Vest-Agder, KS og representant for rådmannsutvalget i fylket.

Vi samarbeider med NAV Vest-Agder om en felles kompetanseplan.

Vi har en representant i styringsgruppa for Praxis-NAV på Universitetet i Agder, og en representant i styringsgruppa knyttet til "NAV veileder i videregående skole".

Våre opplæringstiltak og deltakelse i styringsgruppene er i nært samarbeid med NAV Vest-Agder.

73.3 Kvalifiseringsprogrammet

To medarbeidere deltok på Arbeids- og velferdsdirektoratets fagsamling "sosial inkludering" der KVP var tema en av dagene. Vi arrangerte vi fagdag for NAV-ledere der NAV Vest-Agder også var representert der vi blant annet ga oppdatert og aktuell informasjon om KVP. Lederforankring er helt avgjørende for hvilket fokus KVP-arbeidet får i den enkelte kommune. KVP er også satt på dagsorden på kommunemøtene i tre kommuner i løpet av dette året.

Fire kommuner i fylket har egne nettverksmøter om KVP med fokus på kvalitet og erfaringsdeling. Vi har gitt økonomisk støtte i form av kompetansemidler, for å stimulere til dette arbeidet. På forespørsel har vi deltatt på to av disse nettverksmøtene og holdt faglige innlegg og dialog. En annen kommune har spesielt gode resultater når det gjelder å få deltakere ut i arbeid. Kommunen har fått kompetansemidler til å se nærmere på hvorfor det er slik, og deres erfaring kan deles med andre kommuner i ettertid.

Vi har arrangert to fagsamlinger om KVP for ansatte i NAV som jobber med dette til daglig. Fokus første fagsamling var "Hvordan lage gode kvalifiseringsprogram" og andre fagsamling var "Rekruttering til ordinært arbeidsliv". Det var mange deltakere på begge samlingene, og et stort faglig engasjement. AV-dir har fått tilsendt egen årsrapport for 2015.

73.4 Økonomisk rådgivning

Vi arrangerte grunnkurs i økonomisk rådgivning sammen med Fylkesmannen i Aust-Agder. Det faglige innholdet står vår kontaktperson hos Fylkesmannen i Hordaland for. Det var 29 deltakere på kurset.

På vegne av Lister-kommunene (Farsund, Lyngdal, Kvinesdal, Hægebostad, Flekkefjord, Sirdal, Lyngdal) fikk Lyngdal kommune midler til regionen for å øke kompetansen innen økonomisk rådgivning. De skal blant annet lære fra tilsvarende interkommunalt samarbeid i Arendal og utarbeide felles info-materiell.

73.5 Boligsosialt arbeid

I 2015 fikk vi 2 222 005,- til disposisjon fra AV-dir.

Følgende kommuner fikk tilskudd til boligsosialt arbeid: Mandal, Farsund, Marnardal/Audnedal, Søgne, Songdalen. Vi arrangerte fagdag om erfaringsdeling, og alle kommunene som fikk tilskudd i 2015 deltok og bidro. Deltagerne ga uttrykk for at slike smlinger er viktige for erfaringsdeling samt at de gir faglig støtte til videre arbeid i egen kommune.

Sammen med Husbanken, Fylkesmannen i Aust-Agder og Fylkesmannen i Telemark arrangerte vi "Boligsosial konferanse" for ansatte i kommunene/NAV.

73.6 Barn og unge

I 2015 ble det bevilget kr 1 984 347,- fra AV-dir i tillegg til midler til Flekkefjord.

Mandal kommune for Lindnesregionen, Mandal, Kvinesdal, Kristiansand, Marnardal/Audnedal/Åseral og Flekkefjord. De kommunene som mottok midler i 2015 deltok på fagdag om erfaringsdeling der representanter fra kommunene fortalte om sine prosjekter og erfaringer.

Barneperspektivet har vært i fokus både i klagesaker etter lov om sosiale tjenstet i NAV og på fagsamlainger om KVP.

Universitetet i Agder og NAV Kristiansand samarbeider fortsatt om fagutvikling med fokus på barn. NAV Vennesla deltar også i dette samarbeidet, og deler av sine erfaringer fra arbeidet med utsatt ungdom. Det samme gjør prosjektet "Jobbskolen" i Kristiansand. De har fokus på å motivere ungdom tilbake til skole/jobb.

Representanter fra alle fagavdelingene her har samarbeidet i en egen "Barn og unge-gruppe". Sammen med Fylkesmannen i Aust-Agder har vi arrangert konferansen "Se meg-hør meg - hjelp meg"! Dette var en tverrarglig konferanse om samhandling og barns rett til å bli hørt.

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 0525	Fagdep.
73.3 Kvalifiseringsprogrammet	kr 595 564,32	kr 454 044,92
73.9 Andre oppgaver – Sosialtjeneste (rest 73)	kr 428 798,54	kr 529 548,59
74 Tilsyn etter lov om sos. tj. i NAV	kr 389 046,73	kr 140 171,93
Andre oppgaver under ASD	kr 5 660,00	kr 0,00
Sum:	kr 1 419 069,00	kr 1 123 765,00

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet

Resultatområde 42 Familierett

42.1 Ekteskapsloven

Fylkesmannen har gitt 414 bevillinger til separasjon og 355 bevillinger til skilsmisse i 2015, en liten nedgang fra 2014.

42.2 Anerkjennelsesloven

Fylkesmannen har behandlet 38 søknader etter anerkjennelsesloven. 29 søknader er godkjent og 6 søknader er avslått på grunn av manglende dokumentasjon og lite troverdige dokumenter.

3 søknader om skiftefritak er behandlet og innvilget.

42.3 Barneloven

Fylkesmannen har i 2015 hatt noen henvendelser på telefon og e-post der private parter og advokater ønsker råd og veiledning i barnerettslige spørsmål. Mange saker er i grenseområdet barnelov/barnevernlov.

Fylkesmannen har mottatt henvendelser på e-post og på telefon knyttet til reisekostnader ved samvær. Disse har ikke munnet ut i vedtak men har endt med muntlig og skriftlig råd og veiledning fra Fylkesmannes side.

42.4 Veiledning og informasjon

Fylkesmannen har i 2015 gitt råd og veiledning til private parter og advokater i forhold til barneloven både i form av brev til parter og telefonhenvendelser. Fylkesmannen mottar mange henvendelser fra parter som er i et tidlig stadiet i en separasjon/skilsmisse og der man har felles barn. Mange kontakter Fylkesmannen før de eventuelt benytter seg av advokatbistand. Fylkesmannen henviser også mange til andre instanser/etater for bistand i disse sakene.

Resultatområde 43 Føre tilsyn med kommunenes plikt til å sørge for et krisesentertilbud

Vest-Agder har et krisesenter, lokalisert i Kristiansand kommune. Kristiansand er vertskommune for alle de 15 kommunene i fylket, i tillegg til 7 kommuner fra Aust-Agder. Det ble i 2012 laget en driftsavtale mellom stiftelsen Vest-Agder Krisesenter og vertskommunen Kristiansand, med varighet ut 2015 og mulighet for forlengelse med 2+2 år. I avtalen inngår også et adskilt tilbud til kvinner med tilleggsproblematikk og et heldøgntilbud til menn.

Fylkesmannen har ikke utført tilsyn i kommunene eller med vertskommunen Kristiansand i løpet av 2015, utover det som er gjort tidligere med kartlegging i den enkelte kommune av krisesentertilbudet.

Resultatområde 44 Føre tilsyn med familievernkontor

Fylkesmannen skal føre tilsyn ved familiekontoret hvert 3- år. Vi har utført tilsyn som systemrevisjon i 2014 ved Familiekontoret i Vest-Agder, både avdelingen i Kristiansand og i Farsund. Det ble ikke gitt avvik. Fylkesmannen skal ha ny systemrevisjon i 2016.

Fylkesmannen har fått inn to klagesaker i 2015. Begge sakene omhandlet blant annet familiekontorets rutiner for tilbakemelding på klager fra enkeltpersoner.

Resultatområde 45 Barn og unge

45.1 Veiledning og samordning

I Vest-Agder har kommunene inngått mange interkommunale samarbeid. Fylkesmannen har hatt fokus på de kommuner som ikke er vertskommuner og hvordan barneverntjenesten klarer å ivareta samarbeidet med andre etater også i disse kommunene.

Fylkesmannen har hatt fokus på tilsynsførere og at kommunene har fått dette på plass. De fleste av kommunene har lagt tilsynsfører ordningen til barneverntjenesten.

Fylkesmannen har ofte kontakt med kommunen over telefon, hvor vi gir råd og veiledning. Om kommunene ønsker det, er vi også representert i møter med barneverntjenesten.

45.2 Fritak for taushetsplikt

Fylkesmannen har i løpet av 2015 behandlet 27 søknader om fritak fra taushetsplikt. Dette er en dobling av antall søknader i forhold til 2014.

Fylkesmannen har også gitt råd og veiledning til advokater og påtalemyndighet i forhold til frister og vilkår for fritak.

45.4 Biologisk opphav

I 2015 behandlet vi totalt 18 saker. Av disse var 4 saker restanse fra 2014.

Per 31.12.2015 hadde vi 1 ubehandlet sak.

45.5 Opplæringstilbud i å samtale med barn om vold og seksuelle overgrep i undersøkelser

Fylkesmannen har i samarbeid med RVTS gjennomført dagskurs med tema den vanskelige samtalen. Invitasjon til kurset ble sendt til helsesøstre, bup, barnehager, skoler og barneverntjenester. oppslutning var størst fra barnehager og skoler. Evalueringen av dagskurset viser at på en skala fra 1 til 10 er kurset som helhet evaluert til 9.

Det nasjonale opplæringstilbudet i undersøkelsessaker er gjennomført i henhold til oppdraget.

45.7 Tilskudd til kommunalt barnevern

Fylkesmannen har utført oppdraget med å håndtere tilskuddsordningen til kommunene for å styrke det kommunale barnevernet.

Det ble i 2015 tildelt 1 ny stilling til barneverntjenesten i fylket. I tillegg ble det gitt 340.000 til midlertidige stillinger i 2015. Kommunene er etter satsingen bedre rustet til å møte den økte saksmengden i tjenesten.

Resultatområde 46 Universell utforming

Dette resultatområdet er i hovedsak ivaretatt gjennom vårt arbeid etter plan- og bygningsloven; både uttalelser til planer og behandling av søknader om enkelttiltak (dispensasjonssøknader).

Resultatområde 47 Integrering av innvandrere

47.1 Statsborgerseremonier

Fylkesmannen gjennomførte 8. oktober statsborgerseremoni i Kilden. Dette året hadde vi en deltakerprosent på 23,4 noe som var en nedgang i forhold til fjoråret der vi hadde 29,9. Selv om det var nedgang i prosent var det rekordmange deltakere i 2015.

Seremonien ble gjennomført på en flott og verdig måte. Dette er en stor dag for de fleste som mottar statsborgerskapet.

Statsborgerseremonier

Embeter	Antall seremonier	Prosent nye statsborgere som har deltatt
FMVA	1	23,4
Sum	1	

47.2 Bosetting av flyktninger

Bosetting av flyktninger er et tema i det boligsosiale arbeidet. Fylkesmannen samarbeider med Husbanken, UDI og KS, for å nå målene om bolig til denne målgruppa.

47.3 Introduksjonsordning for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven)

Vi har behandlet tre klager på **introduksjonsprogram**, ingen fikk medhold. Alle klagene kommer fra samme kommune. Noe stort avvik i forhold til fjoråret er ikke dette. Det er generelt få klager på dette området og det varierer fra noen få til ingen klager fra år til år.

47.4 Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere og norskopplæring for asylsøkerere

Fylkesmannen har ikke behandlet noen klager vedr. opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Når det gjelder veiledning har vi tett samarbeid med kommunene. Vi har et nettverk bestående av rektorer på voksenopplæringene som har møter ca fire ganger i året.

Avvik: Det har ikke vært avvik

47.5 Tilsyn med kommunenes gjennomføring av introduksjonsloven

Fylkesmannen har hatt tilsyn med kommunenes gjennomføring av introduksjonsloven i to kommuner, Mandal og Søgne. Begge tilsynene var dokumenttilsyn og temaet var fulltid og helårlig. Vi har den praksis at vi har et møte med aktuelle parter i kommunen etter at foreløpig rapport er sendt.

Vi gjennomførte to tilsyn, og foreløpig rapport fra begge tilsynene ble overlevert kommunene før årskifte 2015. Begge kommuner har lovbrudd både på fulltid, mens kun en av kommunen hadde lovbrudd på helårlig etter foreløpig rapport.

Fylkesmannen ser at dette tilsynet er nyttig og vi opplever at kommunene tar godt i mot oss og er glad for det fokuset tilsynet har. Effekten er tydelig - flyktingetjensten (NAV) og voksenopplæringen må samarbeide. Det er kommunens ansvar at deltakeren får et program som er på full tid og er helårlig. Vi får gode tilbakemeldinger at nettopp dette tilsynet har vært en viktig samarbeidsoppgave.

Resultatområde 48 Fremme likestilling og motvirke diskriminering

Oppdrag

Fylkesmannens likestillingsarbeid har i 2015, både eksternt og internt, fokusert på kjønn, etnisitet, funksjonsevne, alder, religion/livssyn, seksuell orientering/ kjønnsuttrykk/ kjønnsidentitet og sosial bakgrunn. Vår egen kompetanse er ikke like sterk på alle diskrimineringsgrunnlagene, men medlemmer av likestillingsutvalget på embetet søker aktivt gjennom å delta på kurs og konferanser å dyktiggjøre seg ytterligere. Vi har prioritert pådriverarbeidet i 2014.

Resultater

Fylkesmannen har

- Informert kommunene om lovpålagte plikter, både i ordinære møter og på andre arenaer
- I noen grad informert om likestilling under tilsynsaktiviteter
- Gitt råd og eksempler på hvordan kommunen kan følge opp ARP
- Vært pådriver for likestillingsperspektivet i kommunenes planarbeid og forankret dette i embetets plangruppe

I årsrapporten for 2013 redegjorde fylkesmannen under tema likestilling fra arbeidet med Regionplan Agder 2020 som har 6 hovedmålsettinger, herunder «Det gode livet: Agder for alle», som omfatter likestilling. Vi beskrev planens ambisiøse målsetting om at «Agder skal være en foregangsregion på utvikling av menneskelige ressurser». I løpet av 2014 arbeidet vi for å ferdigstille LIM-planen, som er Agder-fylkenes regionale likestillings-, inkluderings- og mangfolds-plan. Fra 2015 har LIM-planen vært regionens viktigste redskap for å styrke likestilling og levekår. Planen er også en viktig plattform for fylkesmennesenes samarbeid med fylkeskommunene, kommunene og andre regionale instanser.

LIM-planen er Agder-fylkenes regionale likestillings-, inkluderings- og mangfolds-plan. Den ble vedtatt av Vest-Agder og Aust-Agder fylkesting i desember 2014. Planen er et klart svar på landsdelens utfordringer når det gjelder likestilling og levekår, og er utarbeidet som en del av oppfølgingen av Regionplan Agder 2020 og de to fylkenes regionale planstrategier. Det har vært gode medvirkningsprosesser som har involvert omtrent 200 personer med ulike ståsteder direkte. Fylkesmannen i Vest-Agder har vært representert i den arbeidende prosjektgruppa, og fylkesmann Ann-Kristin Olsen har vært medlem av den administrative styringsgruppa og en tydelig ambassadør for planprosessen. Arbeidet med LIM-planen har hatt høy prioritet i embetet og har vært omtalt i våre møter med kommunene og andre regionale partnere.

Fra 2015 har LIM-planen vært regionens viktigste redskap for å styrke likestilling og levekår og gir en god arena for samhandling. Planen har et tolvårsperspektiv, og fokuserer på kjønn, etnisitet, funksjonsevne, alder, religion/livssyn, seksuell orientering/ kjønnsuttrykk/ kjønnsidentitet og sosial bakgrunn. LIM-planen behandler temaene demokratisk deltakelse, likestilt utdanning, et arbeidsliv for alle, likeverdige offentlige tjenester og trakassering og vold. Det blir spennende å følge opp planen og konkretisere tiltak.

Avdelingene på embetet har i 2015 i varierende grad vært aktive på likestillingsfeltet, jf avdelingens delrapporter. Her er det rom for forbedring.

Vårt likestillingsutvalg har hatt jevnlige møter. Utvalget er aktivt og engasjert. Et prioritert område er å skolere utvalget til å kunne argumentere for at også viktige samfunnsøkonomiske insentiver tilsier likestilling.

Vi samarbeider fortsatt godt med Likstillingsenteret på Universitetet i Agder, Universitetet som sådan, KS, Fylkeskommunen, NHO, LO og visse initiativ i næringslivet om konferanser og andre tiltak. En felles målsetting er å styrke kunnskapsgrunlaget for likestillingsarbeidet i fylket. En annen viktig målsetting er å involvere flere unge mennesker, herunder Ungdommens fylkesting, som var med ved utformingen av LIM-planen og kom med viktige innspill til tiltak.

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 0525	Fagdep.
41 Tilsyn og klagebehandling etter barnevernloven	kr 1 375 067,42	kr 318 181,07
42 Familierett	kr 531 505,23	kr 12 006,82
43.1 Tilsyn med kommunale krisesentertiltak	kr 11 228,99	kr 0,00
43.9 Andre krisetiltak	kr 2 571,25	kr 0,00
44 Tilsyn med familievernkontor	kr 11 228,99	kr 12 006,82
45 Barnevern	kr 419 771,92	kr 66 037,63
47 Integrering av innvandrere	kr 278 230,31	kr 0,00
47.5 Tilsyn med introduksjonsloven	kr 225 471,93	kr 0,00
Andre oppgaver under BLD	kr 301 833,70	kr 42 023,92
Sum:	kr 3 156 909,00	kr 450 256,00

Helse- og omsorgsdepartementet

Resultatområde 76 Samhandling, kvalitet og helseberdskap

Helse- og sosialmessig beredskap har i det store og hele vært god i Vest-Agder. Vi fikk testet dette ved den store flommen høsten 2015 da Kvinesdal kommune ble usedvanlig hardt rammet. Kun kort tid i forveien hadde vi hatt tilsyn med denne tjenesten i kommunen og det holdt mål!

Samhandling mellom kommuner er en oppgave som vi ser positive tendenser til. Dette er særlig fordi vi ser konturene til nye større kommunesammenslutninger som vil være mer robuste til å kunne betjene sine innbyggere.

Samhandling med helseforetaket er en oppgave der vi ser det må arbeides mer og vi kanskje må være katalysator til en viss grad og dra de to tjenestene sammen. Likevel er det positive ting så som et utvidet konstruktivt samarbeid innenfor psykisk helse som utvikler seg.

Innenfor kvalitetssikring er det stort påtrykk og mye som skjer innenfor kommunale helsetjenester. Vi ser på dette som positivt ettersom kvaliteten har vært meget variabel i kommunene og det trengs en standardisering og gjennomgående sikring av både kvaliteter på tjenestene og pasientsikkerhet.

76.1 Samarbeid mellom kommune- og spesialisthelsetjenesten

Øyeblikkelig hjelp døgnplasser: Alle 15 kommuner i Vest-Agder har etablert slike. Det rapporteres om lite belegg - kun mellom 30-50% gjennomsnittlig. Kommunene opplever at det er ressurskrevende og Sørlandet sykehus HF mener plassene tar u hensiktsmessig økonomi fra deres samlede ressurser.

Det er generelt utstrakt samarbeid mellom helseforetaket og kommunene. Likevel rapporterer Sørlandet sykehus HF at det er vanskelig å enes med en del kommuner om delavtalene. Spesielt gjelder dette delavtale 1. der man opplever at samarbeidet var smidigere før 2012 fordi en del kommuner ikke vil "binde seg" til oppgaver i en avtale som er juridisk bindende. Dette er bekymringsfullt. FM har tilbudt seg å forsøke å "megle" i diskusjonen.

Innenfor Omsorg 2020 er det stort samhandlingsaspekt som vi bruker og prøver å øke viktigheten av for å utnytte begge virksomheters kompetanse. Dette ser vi som enda viktigere nå når vi skal få større satsing innenfor rehabilitering og habilitering.

Innsnfor psykisk helse er det opå gang et prosjekt mellom SSHF og kommunene i Agder der man skal forsøke å gjøre overgangene mellom tjenestene smidigere for pasientene. Vi er positive til dette prosjektet.

Samhandlingstilsynet har avdekket områder både på helseforetaket og i kommunene som bør bedres. Disse funnene overensstemmer med resten av landet og bør få læringsverdi i kommuner som ikke hadde slikt tilsyn.

76.2 Kvalitetsforbedring i helse og omsorgstjenesten

Fylkesmannen i Vest-Agder har i 2015 bidradd med foredrag fra fylkeslege i begge fylkene på nettverkssamlinger og konferanser med pasientsikkerhet som tema, i regi av Utviklingssenter for sykehjem og hjemmetjenester. Dette har vært et samarbeid mellom utviklingssentrene i Aust- og Vest-Agder, og pasientsikkerhet i sykehjem var hovedtema i 2013, mens det i 2014 og 2015 ble utvidet til tema legemiddelgjennomgang i hjemmetjenesten. Det har vært arrangert tre læringsnettverk per år med inntil 200 deltakere, og høsten 2015 ble det arrangert en oppdateringskonferanse med nærmere 100 deltakere på tema legemiddelhåndtering i hjemmetjenesten. Fylkeslege Anne Sofie Syvertsen fra Aust-Agder åpnet denne konferansen. Dette følges også opp i 2016, og Fylkesmannen har bidratt med foredrag og økonomisk tilskudd.

Fylkeslege Geir Stangeland deltok i den nasjonale pasientsikkerhetskonferansen i Bergen i september 2015 med tilbakemelding til embetet.

Det har ikke vært arrangert Iploskonferanse i 2015. Denne holdes annethvert år i samarbeid mellom Helsedirektoratet og Fylkesmannen. Prosjektleder for Omsorgsplan 2015 har deltatt på dagsmøte/informasjons- og oppdateringsmøte om Iplos i Helsedirektoratet i 2015. Iplosurderinger etterspørres i rettighets- og tilsynssaker der det er aktuelt å vurdere faglig forsvarlighet. Iplos Tema har vært oppe på interne møter i tverrfaglig utviklingsgruppe i helse- og omsorgsavdelingen, skriftlig informasjon i tillegg til nyansatte som ikke kjenner til Iplos fra tidligere.

76.3 Felles digitalt nødnett

Digitalt nødnett for helseetatene skulle etter planen vært innført i Sørlandet Sykehus HF sitt geografiske område i oktober 2014. Dette ble utsatt på grunn av tekniske vansker. Ny innføringsdato er 15.02.2016 for legevaktleger og ambulanser. AMK sitt sentralbord/kontrollromsystem (ICCS) kommer i uke 9. Opplæring er gjennomført. Legevaktens kontrollrom (ICCS) blir sannsynligvis utsatt til etter sommeren 2016. Fylkesmannen kommer forøvrig til å delta på Nødnettdagene i Trondheim april 2016.

76.4 Helseberedskap og smittevern

Fylkesmannens Helse- og omsorgsavdeleing har samarbeidet tett med beredskapsstaben gjennom 2015. Vi har hatt felles tilsyn med beredskapsplanlegging og helsemessig og sosial beredskap i tre kommuner i Vest-Agder. Dette har vært tilsyn i Marnardal, Åseral og Kvinesdal. Videre har vi hatt samarbeid i flere aktuelle beredskapssituasjoner i 2015, inkludert ekstremværene Nina (januar 2015), Petra (september 2015) og Synne (november 2015). Vi har også hatt samarbeid i forbindelse med bortfall av telekommunikasjon i enkelte områder i Vest-Agder.

Fylkesmannen i Vest-Agder arrangerte sammen med Fylkesmannen i Aust-Agder heldagskonferanse i smittevern for alle kommuner i begge fylker i september 2015. Blant temaene var smitteverntiltak og antibiotikabruk.

Fylkesmannen har deltatt ved Nasjonal Helseberedskapskonferanse i november 2015. I 2015 har ass. fylkeslege i Vest-Agder vært medlem av LRS for Agder Politidistrikt. Dette har medført noe rådgivingstjeneste. Denne kontakten mellom Fylkesmannen og politiet opphører i 2016.

76.5 Personell og kompetanse

Kompetanseløftet

Det nye kompetanse- og innovasjonstilskuddet utgjorde i 2015 kr. 11570837,- for Vest-Agder. Vi gjennomførte søknads- og tildelingsprosess våren 2015 der 14 av 15 kommuner søkte, samt begge utviklingssenterne. Alle som søkte fikk innvilget noe tilskudd. Vi mottok søknader på til sammen kr. 21716200,-. Av disse utgjorde søknader til innovasjon over halvparten.

Kompetanse- og innovasjon har vært tema på Fylkesmannens samlinger med omsorgsledernetverket i fylket.

For å nå målene i kompetanseløftet om tilstrekkelig nyrekruttering av helsefagarbeidere i Vest-Agder, må det fortsatt være fokus på dette gjennom støtte til rekrutteringstiltak for ungdom og kompetansetilskudd til utdanning av ufaglært personell i omsorgssektoren. I tillegg er kommunene i Vest-Agder oppfordret til å vise i sine kompetanseplaner hvordan de vil gjennomføre strategi med økning av 20 % i læreplasser innne omsorgsfeltet, jf. nasjonal målsetting. Det er informert om ulike måter å utdanne helsefagarbeidere på, enten via ordnært videregående skolesystem, Nasjonalt kompetansesenter for aldring og helse eller via egne tilrettelagte samarbeidsprosjekter mellom skole og helse/ omsorg. Fylkesmannen har også tatt initiativ til å få i gang Menn i Helse prosjektet på Agder. Prosjektet er nå i gang og Kristiansand kommune kommer til å ansette en koordinator for begge Agderfylkene. Fylkesmannen kommer til å følge dette prosjektet.

Det rapporteres særskilt på kompetanse- og innovasjonstilskuddet med frist 01.05.2016. I tillegg ble vi pålagt en ekstra rapportering høsten 2015.

Turnustjenesten

Leger

Regionen har 13 distriktturnusplasser i Aust-Agder og 15 i Vest-Agder fordelt på 19 (av totalt 30) kommuner. Etter innfasingen av ny ordning med søknadsbasert turnustjeneste for leger, har fylkene hatt vakanser ved oppstart av hvert nytt kull, men disse har i stor grad blitt fylt opp via restplassordningen.

Sørlandet sykehus HF (SSHF) og Agderkommunene samarbeider om ansettelse og fordeling av turnuslegene i distrikt. Turnuslegestillingene i sykehus er ikke koblet mot spesifisert kommune, men distriktplassene fordeles etter ansettelse i sykehus ved egne fordelingsmøter. Turnuslegene fremmer sine ønsker hvilket imøtekommes så langt det lar seg gjøre. Ved samtidskonflikter foretas trekning. Fylkesmannen og tillitsvalgt for turnuslegene deltar som observatør på fordelingsmøtene.

Uforutsigbarhet om tildeling av antall turnusleger utgjør et administrativt problem, særlig for enkelte kommuner. Kostnaden ved å ha turnuslege varierer også kraftig mellom forskjellige kommuner ettersom enkelte private legekontor krever betydelige summer for dette oppdraget, hvilket igjen medfører økonomiske merbelastninger i millionklassen for enkelte kommuner. Ordningen oppfattes klart underfinansiert. I tillegg er det utfordringer knyttet til kvaliteten på distrikttjenesten relatert til enkelte små kommuner med ustabil veiledningskapasitet.

Gruppeveilederne for distriktturnuslegene har avholdt 5 kurs og møter med hvert halvår, fordelt som følger:

- 1 dags introduksjonskurs
- 2 dagers akuttmedisinkurs
- 2 dagers kurs i offentlig helsearbeid
- 2 dagssamlinger med gruppeveiledning

Samlingene gjennomføres felles for alle turnuslegene i begge Agderfylkene. Kursene og samlingene får gjennomgående svært gode evalueringer og det har vært nær 100% oppmøte på kursene.

Turnuslegeordningen vurderes som kvalitetsmessig tilfredsstillende jf. veiledning, faglig innhold og fysisk arbeidsmiljø.

I forhold til forskriftsfestet krav om praktisk tjeneste for turnusleger i sykehjem mv. erfarer vi at nærmest alle turnuslegene har slik tjeneste i ulikt omfang og med god stedlig veiledning.

Fysioterapeuter og kiropraktorer

Vest-Agder hadde ved utgangen av 2015 fem koblede turnusplasser mellom Sørlandet sykehus og kommuner i Vest-Agder.

På forespørsel om kommunene og spesialistinstitutionene kunne ta imot flere fysioterapeutkandidater, svarte de

14 tilsvarende om kommunene og spesialisthelsetjenestene kunne ta inn et flere fysioterapeutkandidater, svarte de fleste at de opprettholdt status quo. En kommune trakk seg fra ordningen. Årsakene som oppgis, er økonomisk betingede, men også behovet for forutsigbarhet i tjenesten. Det har vært kommuneplasser som har blitt stående uten turnuskandidat i 2015 og vi får reaksjoner fra kommunene på brevet vi sender ut der vi likevel ber om at flere plasser opprettes.

Våren 2015 hadde Agderfylkene ansvaret for å arrangere turnuskurs for turnuskandidater i fysioterapi og kiropraktikk for fem fylker (Telemark, Vestfold, Buskerud og Agderfylkene). Vi arrangerte lunsj til lunsj samling i mai med ca 25 deltakere på kurset. Kiropraktorene er alltid få i forhold til fysioterapeutene og det er vanskelig å legge opp kursene slik at de også føler de får godt utbytte av det. Fylkesmannen i Buskerud overtok som arrangør fra høsten 2015. Fra Vest-Agder deltok alle de fem turnusfysioterapeutene på dette kurset.

76.6 Rettssikkerhetsarbeid

Vedtak fra kommunene/sykehuset/tannhelsetjenesten etter pasient- og brukerrettighetsloven kapittel 4A er behandlet innen tre måneder. Det er gitt tilbakemelding/veiledning på alle vedtak. Vedtak som har en varighet på over tre måneder, er gjennomgått og et selvstendig vedtak fattet av Fylkesmannen.

Opplæring er foretatt ved tilbakemeldinger til kommunen/sykehuset/tannhelsetjenesten, samt på enkelte samlinger.

Resultatområde 77 Andre oppdrag

Ingen videre kommentar.

77.1 Fritak for forvaltningsmessig taushetsplikt

Fritak for forvaltningsmessig taushetsplikt

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMVA	1	1
Sum	1	

77.2 Særfradrag

Vi mottok ingen saker om vilkårene for særfradrag for utgifter til behandling utenfor den offentlige helsetjenesten i 2015

Særfradrag for utgifter til behandling utenfor den offentlige helsetjenesten. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid.

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMVA	0	0
Sum	0	

77.3 Førerkortsaker

Totalt antall førerkortsaker som ble behandlet hos Fylkesmannen i Vest-Agder i 2015 var 1122 (tilsvarende saker for 2014 var 1143). Det ble gitt dispensasjon i 521 saker, delvis dispensasjon i 22 og avslag i 33 saker (tre saker overført annen FM).

Vi anbefalte inndragning av 341 saker.

14 klagesaker er behandlet, hvorav en sak er omgjort av fylkesmannen. Helsedirektoratet opprettholdt fylkesmannens vedtak i de øvrige 13 sakene, hvor de største gruppene gjaldt rus 38,1%, psykiske lidelser 28,6% og anfall 19%.

Det ble brukt totalt 2 årsverk på behandlingen av førerkortsaker.

Fylkesmannen har tett kontakt med Helsedirektoratet sentralt og med politiet og Statens vegvesen lokalt for å få til mest mulig rasjonell og effektiv behandling av førerkortsakene, og for å sikre likebehandling.

Vi har deltatt med innlegg på to samlinger/møter med leger, psykologer og annet helsepersonell høsten 2015: 1. møte med avdeling for rus- og avhengighetsbehandling (ARA) i Kristiansand med tema rus relatert til meldeplikt og førerkort. 2. Konferanse for nevrologer.

Førerkort. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMVA	1122	14
Sum	1122	

77.4 Pasientjournaler

Vi mottok et pasientjournalssystem i 2015.

Vi mottok dette elektronisk.

Pasientjournaler. Antall saker.

Embeter	Antall
FMVA	1
Sum	1

Resultatområde 83 Folkehelsearbeid

På bakgrunn av målsettinger og oppgaver har Fylkesmannen i Vest-Agder hatt hovedfokus følgende tre områder:

- FMVA ønsker å stimulere til bedre tverrfaglig samarbeid på folkehelsefeltet internt og eksternt.
- FMVA skal være pådriver for kunnskapsbasert folkehelsearbeid.
- FMVA skal bidra til at folkehelsearbeid og friskelivssentraler i Vest-Agder skal bli godt forankret i kommunene.

Ut fra en overordnet vurdering av kommunenes og fylkeskommunenes oppfølging av folkehelseloven har det vært en hovedutfordring å få implementert arbeidet med å ha oversikt over helsetilstanden i befolkningen og faktorer som påvirker denne; samt å benytte slik informasjon for iverksetting av tiltak og som grunnlag for planlegging. Denne trenden er i ferd med å snu. Nå ligger mye av utfordringen i å omsette bakgrunnskunnskapen, gjøre prioritering og utforme tiltak for å imøtekomme utfordringene. Ikke minst få gehør for dette blant politikere. Flere folkehelsekoordinatorer melder om at dette blir nedprioritert nå mens kommunereformprosessen er i gang og ikke minst har flyktningssituasjonen siste halvår preget kommunenes fokus.

Fylkesmannen i Vest-Agder ser at fylkeskommunen også skal være en sentral pådriver for utviklingsarbeidet i kommunene, det er ut i fra dette vurdert at det er en risiko at fylkeskommunen selv ikke er i gang med oversiktsarbeid.

Det er fortsatt en utfordring at små kommuner har avsatt små ressurser til folkehelse og har generelt lav kompetanse. Dette gjør folkehelsesatsningen svært sårbar spesielt med tanke på forankring av folkehelsearbeidet i kommunen og for å få til det tverrfaglige samarbeidet som kreves for å lykkes i folkehelsearbeidet.

83.1 Folkehelsearbeid generelt

FMVA har i 2015 prøvd å jobbe internt med tverrfaglig samarbeid bla. gjennom oppstart av et eget folkehelseutvalg. Dette som et ledd i jobbe mer tverrfaglig utadrettet mot kommunene. Mye av arbeidet strandet

pga sammenslåingsprosessen og at gruppelemmer fra andre avdelinger ikke har hatt ressurser nok til å delta aktivt i gruppen. Det ble besluttet at vi i 2016, skal gjennomføre tverrfaglig folkehelseilsyn med fylkeskommunene og to kommuner i 2016. Videre har vi gjennom konferanser og fagdager hatt stort fokus på det tverrfaglige og invitert bredt ut til flere faggrupper. Kommunene gir tilbakemeldinger på at dette gir et godt grunnlag for dem å jobbe mer tverrfaglig i egen kommune.

Fylkesmannens tiltak for å **iverksette nasjonal politikk på folkehelseområdet og styrke kommuners og fylkeskommunens kompetanse på folkehelseloven og et kunnskapsbasert folkehelsearbeid** har vært basert på generell veiledning, rådgivning, foredrag på kommuneseminar og besøk.

Videre har vi bidratt med folkehelsekompetanse inn i embedets plangruppe og i fylkeskommunens planforum. Her er det gitt innspill til planstrategier, regionale og kommunale planer og større område- og reguleringsplaner. I arealplaner har vi hatt særlig fokus på gode bomiljø og oppvekstvilkår, trafikksikkerhet (gang/sykelsti) og hensynet til barn og unge.

Fylkesmannen har **fulgt opp tilsynene fra 2014** gjennom telefonisk rådgivning og kommunebesøk til følgende kommuner: Audnedal, Hægebostad, Marnardal, Sirdal og Lyngdal. Erfaringene fra tilsynet og våre funn ble lagt frem på rådmanns/ordfører samling i februar. I følge tilbakemeldingen fra kommunene på tilsynet i 2014 skal nå alle kommuner være kommet i gang med sitt oversiktsarbeid. Fylkesmannen har gjennomført dialogmøte med Vest-Agder fylkeskommune om forventninger til fylkeskommunens rolle i folkehelsearbeidet. Fylkeskommunen har foreløpig ikke utarbeidet eget oversiktsdokument. Videre ble Fylkesmannen invitert til å holde innlegg ved kommunerevisorforbundets samling i juni om folkehelseilsynet. Dette munnet også ut i en artikkel i fagtidsskriftet «Kommunerevisoren».

Det ble arrangert fagsamling i samarbeid med Fylkesmannen i Aust-Agder og begge fylkeskommunene i april. Tema for samlingen var folkehelse i kommunal planlegging, oppfølging av folkehelseilsyn og status på Agder, ny folkehelsemelding og informasjon om ny fylkesundersøkelse. Målgruppen for samlingen var kommuneplanleggere, rådmenn, politikere, folkehelsekoordinatorer.

På bakgrunn av at vi ikke fikk gjennomført kompetansehevende tiltak for kommunene og fylkeskommunen om helsemessige forhold ved skolemiljøer, i 2014, ble dette gjennomført i samarbeid med Helsedirektoratet, Arbeidstilsynet og Utdanningsdirektoratet i februar 2015. Det var stor oppslutning og alle kommuner var representert på konferansen. Vi ser dessverre at ikke alle kommuneoverleger som har miljørettet helsevern som ansvar i kommunen deltok.

Fri-programmet har vært fulgt opp overfor skolene for å opprettholde den høye deltakerfrekvensen i fylket. I 2015 ble Farsund kommune tildelt Fri-midlene kr. 25.000,- for å starte opp arbeidet med Fri i skolen, da de ser et økende problem med flere unge som begynner å røyke.

Ad handlingsplan for forebygging av uønskede svangerskap og abort 2010-2015: Det ble tildelt midler til forebygging av uønskede svangerskap og abort til ulike prosjekter i fylket. Følgende kommuner søkte og fikk tilskudd i 2015:

Songdalen kommune kr. 200.000,-. Tiltak/prosjekt: Å jobbe med praktisk likestilling, integrering og mangfold er helsefremmende forebyggende arbeid. Målsetting: Målet med prosjektet er å bevisstgjøre ungdom deres egne grenser. Å lære ungdommene å ta reflekterte valg om hva som er riktig for dem med tanke på sin egen kropp, i samspill og nære relasjoner til andre. Målgruppe: Ungdom i alderen 13-21 år.

Mandal kommune kr. 30.000,-. Tiltak/prosjekt: Informasjonsdager videregående skole og ungdomsskolene i Mandal. Målsetting: Å redusere aborttallene og å bidra til at alle skal ha et best mulig utgangspunkt for å kunne planlegge svangerskap og ha et trygt seksualliv. Å forebygge seksuell uhelse. Målgruppe: Unge mellom 13 og 24 år.

Søgne kommune kr. 80.000,-. Tiltak/prosjekt: Helsestasjon for unge 20-24 år. Målsetting: Bidra til å videreutvikle og styrke den unges muligheter for veiledning, konsultasjon og sunn seksuell helse. Nytt tilbud til unge voksne mellom 20 og 24 år.

Vennesla kommune kr. 60.000,-. Tiltak/prosjekt: Moonlight, jente- og guttegruppe. Målsetting: Forebyggende arbeid og bevissthet for egen kropp og seksualitet. Målgruppe: Gutter og jenter i ungdomsskolealder.

Lyngdal kommune kr. 35.000,-. Tiltak/prosjekt: Sisterhood. Metodikk i forhold til jentegrupper. Målsetting: Motivere unge jenter og hjelpe dem til å utvikle sunne holdninger og verdier. Målgruppe: Jenter i ungdomsskole og første år i videregående skole.

Mulighetens hus, Vennesla kr. 20.000,-. Tiltak/prosjekt: Ressursgruppe for mødre. Målsetting: Motivere å skape gode trygge mødre som kan overføre gode holdninger til sine barn. Mulighetenes hus har utviklet seg til å bli et ressurscenter med ulike tilbud innenfor forebyggende sosialt arbeid. Organisasjonen er grunnlagt på det kristne verdisynet, men er nøytrale i forhold til tro i samarbeid med det offentlige. Målgruppe: Mødre

Kompetansehevende tiltak om alkoholoven er tilbudt alle kommuner. Dette er iverksatt gjennom en videreføring av det regionale alkoholnettverket. Det er KoRus Sør, Fylkesmannen i Telemark, Fylkesmannen i Aust-Agder og Fylkesmannen i Vest-Agder som drifter nettverket. Det ble avholdt en to-dagers konferanse i november 2015. Det var denne gangen invitert også politi og bransjen i tillegg til saksbehandlere og ledere i kommunen. Det ble gjort en evaluering fra deltagerne som fikk høy score på innhold og gjennomføring.

83.2 Barn og unge: forebygging, oppfølging og behandling

Rapport. Barn og unge gruppa ved FMVA 2015

FMVA har i 2015 jobbet tverrfaglig med barn og ung oppdrag gjennom en egen intern samarbeidsgruppe. Forankringen av gruppen har vært i utdanningsavdelingen, mens folkehelserådgiver har fungert som pådriver/sekretær for gruppen. Hoved fokus i år har vært intern integrering av Barnekonvensjonen i eget arbeid i embetet og vi har arrangert en tverrfaglig barn og ung konferanse i samarbeid med FMAA.

Barn- og unge gruppa i embetet ble opprettet i mars 2015. Gruppen i embetet har hatt ansvar for fellesoppdraget.

Med utgangspunkt i embetsoppdrag, lovverk og nasjonale føringer skulle gruppa tilse at barn og unges rettigheter blir ivaretatt i internt arbeid i embetet og ute i kommunene. Dette forutsetter at arbeidet rettet mot barn og unge koordineres på tvers av avdelingene.

- Gruppa har ansvar for at felles embetsoppdrag gjennomføres.
- Gruppa skal ha et spesielt fokus på samordning av tjenester for risikoutsatte barn og unge.
- Gruppa skal ha fokus på implementering av Barnekonvensjonen. I 2015 er det særlig fokus på artikkel 12. Dette skal gjenspeiles i alle saker og dokumenter i embetet der dette er naturlig.
- Gruppa skal arrangere en årlig konferanse med tema barn og unge sammen med Fylkesmannen i Aust-Agder. Første gang i november 2015.

Gjennomførte oppgaver:

- Gruppen har forsøkt å utarbeide en felles matrise over aktiviteter som angår barn og unge feltet.
- Noen har deltatt på samling om Barnekonvensjonen/Sjumilsteget på Sommarøy i Troms 7.-9. september.
- Arrangert internopplæring for hele embetet i samarbeid med Guro Wendelbo og Ungt entreprenørskap om Barnekonvensjonen 14. september. Gjesteforeleser: Randi Sigurdsen. Dette har skapt en økt bevissthet for hvilken betydning den har i egen saksbehandling og flere avdelinger har nå gjennomgått egne rutiner for å ivareta barneperspektivet i saksbehandlingen godt nok.
- Deltok på direktoratens fagsamling om fellesoppdraget i Oslo 28.-29. oktober.
- Arrangert konferansen Se meg – Hør meg – Hjelp meg! en tverrfaglig konferanse om samhandling og barns rett til å bli hørt. 18.-19. november. Konferansen ble arrangert i samarbeid med Fylkesmannen i Aust-Agder. Meget høy kvalitet på konferansen.

Den tverrfaglige 2-dagers barn og ung konferansen hadde bred deltakelse fra samtlige kommuner på Agder. Hovedtema for konferansen var barns rett til å bli hørt og hensynet til barns beste, men med ulik vinkling faglig i forhold til psykisk helse, skole, helsetjenester, planlegging i tillegg til det juridiske aspektet. Tilbakemeldingene fra kommunen var gjennomgående gode og med et stort ønske om flere slike tverrfaglige konferanser om barn og unge.

- Utarbeidet kartleggingsundersøkelse om kommunenes implementering av Barnekonvensjonen i samarbeid med Guro Wendelbo (sendes ut desember 2015, svarfrist 25. januar 2016)

Rapport. Barn og unge gruppa ved helse- og omsorgsavdelingen 2015

Barn- og unge gruppa i helse- og omsorgsavdelingen ble opprettet etter at den tverretatlige barn- og unge gruppa i embetet ble etablert. Gruppen i embetet har hatt ansvar for fellesoppdraget, mens den interne gruppen har hatt ansvar for oppdraget som omfatter helse- og omsorgstjenestene

Gruppen har jobbet med følgende saker:

1. En kartlegging av kapasitet og kvalitet i helsestasjon- og skolehelsetjeneste finner sted hver januar, og fortløpende gjennom hele året. Se notat under.
2. Svangerskapsomsorgen – hvordan avdekke vold har vært tema på møter med ledende helsesøstre
3. Det har vært dialog med helsedirektoratet om tilskudd til psykolog i kommunene.
4. Det ble avholdt en samling mellom kommunenes skoleledere, helsetjeneste og Arbeidstilsynet vedrørende godkjenningsstatus etter forskrift om miljørettet helsevern i skolen, januar 2015.
5. Vi har hatt fokus på utsatte barn og unge i møter med kommunene. Det har vært særlig fokus på helsestasjon- skolehelsetjeneste og jordmortjenesten ihht veileder for barselomsorgen og skolehelsetjeneste til alle barn.
6. En kartlegging av hvilke utsatte barn og unge helsesøstertjenesten i Vest-Agder mener vi bør ha fokus på (vanskelige hjemmeforhold og mobbing)
7. Oversikt over tannhelsetjenestens arbeid med å avdekke omsorgssvikt (rutinene).
8. En kartlegging av helsesøstertjenesten arbeid i klasserommet. Tema og metode. (Styres i stor grad av skolen)
9. En kartlegging av hvordan det tverrfaglige samarbeidet i kommunene fungerer når det gjelder barn og unge (fra helsesøstrenes synsvinkel)
10. En oversikt over barneansvarlige i kommunene og på sykehuset (liste lagt ut på FMVA nettside) Det har vært samling med barneansvarlige i kommune og spesialisthelsetjenesten i VA.
11. Innad i avdelingen løftet vi opp fokuset på utsatte barn og unge i all vår saksbehandling, og ved å ha det som fast post på avdelingsmøtene
12. Vi arbeidet med å implementere Barnekonvensjonen i brev ut til kommunene der barn var involvert
13. Vi har gitt innspill til tilsynsgruppa om fremtidige tilsyn med helsetjenester til barn og unge
14. Vi bidro med innspill og foredragsholdere til embetets arbeid med konferansen om utsatte barn og unge 0-13 år, samt eksempler på saker til fellesopplæringen av Barnekonvensjonen.
15. Det er gjort forsøk på å samle alle aktiviteter avdelingen har (også på tvers i embetet) når det gjelder barn og unge feltet i en matrise
16. Vi har deltatt på KS sine samlinger om «god samhandling barn og unge» der 8 kommuner i Vest-Agder har deltatt
17. Vi har deltatt på møte med «Råd for mennesker med funksjonshemming», der skolehelsetjenestens arbeid til utsatte barn og unge var tema
18. Vi har deltatt på Helsedirektoratets samling vedrørende embetetoppdraget om utsatte barn og unge
19. Vi har utarbeidet en «huskeliste» for saksbehandlere i HOA der barn er direkte eller indirekte berørt (barn som pårørende). Denne er iverksatt.
20. Vi ønsker å få utarbeidet tekster i malene for å synliggjøre barns rettigheter. Dette er overlatt til de som arbeider med maler.

Vi har drøftet ulike problemstillinger i vår rolle hos Fylkesmannen: Hvordan gjøre Barnekonvensjonen kjent? Hvordan håndtere ansvaret for å undersøke om barn er ivaretatt i saker som direkte eller indirekte involverer barn. Når skal vi melde til barnevernet? Hvordan involvere barneansvarlige?

Kapasitet og kvalitet i helsestasjon og skolehelsetjenesten: Kommunene har økt ressursene i denne tjenesten. Det har ført til at det ikke er søkere til ledige helsesøsterstillinger. De fleste kommuner har vært nødt til å ansette sykepleiere i helsesøsterstillinger. I kommuner der det ikke er helsesøstre er det laget en veiledningsordning med nabokommens helsesøster. Det er et stort behov for flere studieplasser som utdanner helsesøstre.

Jordmortjenesten: Noen kommuner har økt jordmorressursen i den grad at de oppfyller retningslinjene for svangerskap og barselomsorgen. Men de fleste oppfyller ikke kravet om tidlig hjemmebesøk. De kommunale jordmødrene har alle små stillingsbrøker som de kombinerer med en stilling på fødeavdelingen. I noen kommuner er for eksempel stillinger på 60 % fordelt på tre ulike jordmødre, i andre kommuner er tjenesten interkommunal, slik at en jordmor fordeler seg på flere kommuner. Sistnevnte er sårbart ved ferie/sykdom. Den kommunale jordmortjenesten bør styrkes.

Resultatområde 84 Kommunale helse- og omsorgstjenester

Fra å ikke ha hatt noe fokus på fengselshelsetjenesten i 2014, har vi i 2015 klart å få dette med og skapt større fokus for å inkludere denne delen av tjenesten inn i mange av vår øvrige satsingsområder så som rus/ psykisk helse/ barn og unge som pårørende.

Primærhelsetjenestene preges ellers av et meget tungt engasjement innenfor alt som dreier seg rundt Omsorg 2020. Vi har kommuner som driver svært godt i samarbeid - Lister og Knutepunkt Sørlandet. Kompetanseløftet er her også medtatt. Se nærmere beskrivelse av dette.- Ellers er vårt fokus i økende grad mot fastlegene og kommuneoverleger og det generelle medisinske engasjement i kommunale helsetjenester. Vi har opprettet halvårlige samarbeidsmøter med Kristiansand kommune som er en tung aktør i Vest-Agder med særlige storbysutfordringer.

84.1 Allmenhelsetjenesten

Sett i nasjonal sammenheng har Vest-Agder god og stabil fastlegedekning og kapasitet, uten langtidsvakante hjemler. Mens det for noen år siden var problemer med deknningen av allmennleger i små innlandskommuner, er dette nå et marginalt problem. Det har i Vest-Agder aldri vært aktuelt med dispensasjon fra fastlegeordningen. Økende gjennomsnittsalder på legene i mange kommuner bidrar til at andelen fastleger som deltar i legevakt går ned.

Spesielt for legevaktstjenesten: Det har i 2015 vært gjennomført et omfattende tilsyn med Kristiansand legevakt der det ble påvist avvik. Som oppfølging av dette har det skjedd betydelige endringer organisatorisk og i forhold til lokaler.

Det har vært gjennomført årlig møte med kommunelegene i Vest-Agder i februar 2015. Forøvrig gis det fortløpende, problembasert veiledning til kommunelegene.

Akuttmedisinforskriften som ble innført 01.05.2015 gir nye utfordringer innen legevaksarbeidet. Vi er spesielt bekymret for hvordan de små legevaktene skal ha mulighet til å tilfredsstille kravene når tiden for overgangsordninger er forbi.

"Pakkeforløp for kreft" har blitt implementert i løpet av 2016. Det har vært Fylkesmannens vurdering at dette har vært godt ivarett i samarbeid mellom Sørlandet Sykehus HF og kommunene. Utfordringen framover ser ikke ut til å være gjennomføringen av "Pakkeforløp for kreft". Det ser i stedet ut til å være i hvor stor grad pakkeforløpene fortrenger andre viktige oppgaver i spesialisthelsetjenesten.

84.2 Helsetjenesten til innsatte i fengsel

Fylkesmannen gjennomførte i desember 2015 dagskurs for helsetjenesten i fengslet og deres samarbeidspartnere, spesielt med fokus på veilederen om Helse- og omsorgstjenester til innsatte i fengsel.

84.3 Helse- og omsorgstjenester i et flerkulturelt samfunn

Situasjonsvurdering: Fylkesmannen oppfatter at det er god kommunikasjon i møte mellom helsepersonell og pasienter, brukere og deres pårørende. Bruken av kvalifisert tolk er utbredt. Kommunene etterspør mer informasjon om gjeldende lovverk. Det er ytret behov for koordinerende tiltak for bedre samhandling mellom ulike enheter.

Gjennomført tiltak: Det ble avholdt konferanse oktober 2015 med tema: Likeverdig offentlig tilbud til flyktninger, asylsøkere og familiegjenforente for kommuneansatte i begge agderfylkene. Deltakere var helsesøstre, psykologer, flyktningkonsulenter, enhetsledere, psykiatriske sykepleiere. Programmet for konferansen:

*Gjennomgåelse av revidert veileder pr. oktober 2015 (IS-1022) - Helsetjenestetilbudet til asylsøkere, flyktninger og familiegjenforente.

*Tolking i offentlig sektor

*Informasjon om ulike tilskuddsordninger fra IMDi

*Hvordan få til likeverdige tjenester

*Flyktningesituasjonen - informasjon ved UDI

Det ble avholdt gruppearbeid med tema: Hva trenger kommunene for å kunne sikre kvalitativt gode og likeverdige tjenester til asylsøkere, flyktninger og familiegjenforente? OG Hvilke forventninger har kommunene til fylkesmannen (sett i lys av første spm.)

Gruppearbeid kort oppsummert: Behov for jevnlig konferanser. Temaønsker for neste samling: informasjon om lovverk, samhandling, kompetanse, forebygging, brukermedvirkning, integrering.

Det satses på ny samling 2016.

84.4 Forebyggende helsetjenester

Forebyggende helsetjenester

Det finnes eller planlegges tilbud under dette om frisklivssentraler i alle kommuner. Disse har noe forskjellig forankring og struktur i de ulike kommunene. Hovedutfordringen for frisklivssentralene er å få tjenesten til å bli en likestilt tjeneste med andre tilbud i kommunen, slik at de ikke bare må basere seg på prosjektmidler. Mange frisklivssentraler blir nå drevet av ildsjeler med få ressurser både økonomisk og personellmessig. Flere kommuner begynner nå å lage kreative løsninger med samarbeid på tvers av ulike enheter i kommunen, men flere melder om at enhet for psykisk helse i kommunen ikke ønsker bidra inn i et samarbeid med frisklivssentralene.

Fylkesmannen har bidratt med generell veiledning av frisklivssentralene og gitt dem mulighet til delta på nasjonale kompetansekurs gjennom tilskuddsordningen. Vi har arrangert egen fagdag i desember i samarbeid med FMAA og Kristiansand kommune. Her bidro både Helsedirektoratet og utviklingssentralen Modum, samt lokale aktører.

Ad tilskudd til etablering og videreutvikling av frisklivssentraler er det i 2015 blitt gjort en opprydning. Flere kommuner har gjennom årene overført midler fra år til år, og vi har nå forsøkt å rydde litt opp i dette. Dette har blant annet ført til at flere kommuner ikke fikk tildelt nye midler i år og noen har vært nødt til å tilbakebetale til Helsedirektoratet: Andre har fått overført fra 2014, med tydelig føring på at dette må brukes opp i 2015. Totalt har FMVA tildelt kr. 2.324.728,-, hvorav kr. 950.000,- som nye friske midler. I den forbindelse har også FMVA inngått et samarbeid med Kristiansand kommune i forhold til å kunne arrangere fagdager for alle kommunene, slik at Kristiansand har fått tildelt noe ekstra med dette som formål. Fordelingen av midlene er som følgende i 2015 (beløp i parentes er overførte midler fra 2014)

Kristiansand kommune: kr. 584.300,- (kr. 106.000,-)

Tiltak: Videreutvikling av frisklivssentralstilbud med fokus på innvandrerkvinner og videregående skole, kompetanseheving internt og i samarbeid med FMVA for alle kommuner.

Knutepunkt kommunene (kr. 455.000,-)

Tiltak: Bidra til interkommunalt samarbeid og videreutvikling av lærings og mestringsstilbud og frisklivssentraler

Helsenettverk lister: (kr. 300.000,-)

Tiltak: Frisklivssamarbeid Kols og diabetes.

Flekkefjord kommune: kr. 48.522,- (kr.42.522,-)

Tiltak: Friskus prosjekt barn og kompetanseheving internt.

Lyngdal kommune: kr. 81.000,-

Tiltak: Barn og unge, overvekt Kronikergruppe diabetes, kols og overvekt, intern kompetanseheving.

Kvinesdal kommune: kr. 45.206,- (kr.39.206,-)

Tiltak: Friskus prosjekt i samarbeid med Flekkefjord og intern kompetanseheving.

Audnedal kommune: kr. 6000,-

Tiltak: Intern kompetanseheving

Hægebostad kommune: kr. 3000,-

Tiltak: Intern kompetanseheving

Sirdal kommune: kr. 64.000,-

Tiltak: Videreutvikling frisklivssentralen og intern kompetanseheving

Lindesnes kommune: kr. 90.700,- (kr.85.000,-)

Tiltak: Kronikergrupper i varmtvannsbasseng og intern kompetanseheving.

Farsund kommune: kr. 50.000,-

Tiltak: Grupper for Kols og diabetes.

Vennesla kommune: kr. 108.000,- (kr.104.000,-)

Tiltak: Viderført prosjekt for videreutvikling frisklivssentralen og kols og diabetes, og intern kompetanseheving.

Marnardal kommune: kr. 139.000,- (kr.46.000,-)

Tiltak: Sykling uten alder og intern kompetanseheving.

Songdalen kommune: kr. 129.000,- (kr. 108.000)

Tiltak: Videreføring prosjekt etablering av frisklivssentral og intern kompetanseheving.

Søgne kommune: (kr. 135.000,-)

Tiltak: Drift og utvikling av KOLS kurs, oppstart av KID kurs og røykeslutt kurs for ungdomstrinnet.

Åseral kommune: kr. 46.000,- (kr. 40.000,-)

Tiltak: Aktiv ungdom og intern kompetanseheving.

84.5 Tannhelse

Den offentlige tannhelsetjenesten i fylkeskommunen har samarbeidsavtaler med kommunene om forebyggende tannhelsearbeid, derunder aktiviteter i helsestasjonen.

Det er fastsatte rutiner for tannhelsetjenestens kontakt med barnevernet i tilfeller der det er mistanke om omsorgssvikt eller overgrep mot barn.

84.6 Habilitering og rehabilitering, individuell plan og koordinator

I Vest-Agder har vi i 2015 i samarbeid med Aust-Agder gjennomført en kartlegging av kommunenes koordinerende enheter etter modell fra Nord-Trøndelag. Resultatene fra denne ble presentert på en samling med kommunene i oktober, der også Helsedirektoratet deltok med en presentasjon om den nye veilederen på feltet. I brev som gikk ut i den forbindelse har vi informert om aktuelle lovendringer og presisert punkter vi vet har svakheter ut fra vår kunnskap om kommunene. Kartleggingen viste at kommunene overveiende har tatt høyde for lovendringene i sin kommunes organisering av koordinerende enhet. Det er likevel forbedringspunkter, særlig når det gjelder forankring av koordinerende enhet og kommunenes ansvar for å ha oversikt over innbyggernes behov for rehabilitering/habilitering. Det er også utfordringer knyttet til samarbeid med utdanningssektoren og manglende lovhjemling der. Om organiseringen av dette feltet fungerer i praksis og om innbyggernes opplever tjenestene som gode og sømløse, er likevel et spørsmål. Fylkesmannen har derfor planlagt å føre tilsyn med dette feltet i 2016 eller i 2017 og vil legge vekt på brukermedvirkning i dette tilsynet.

Det samlede oversikten over kommunenes koordinerende enheter for både Aust- og Vest-Agder og Sørlandet sykehus ligger ute på vår nye nettside.

Rehabilitering og habilitering har vært tema på samling med helse- og omsorgsledernettsverket også i 2015. Vi registrerer at rehabilitering fremdeles er et felt kommunene opplever økt press på og at de har et behov for oppjustering av ressurser på dette feltet. Flere kommuner har økt stillingsantall for nøkkelpersonell innen rehabilitering det siste året. Noen av disse er knyttet til hverdagsrehabiliteringsprosjekter.

Vi har registrert at rehabilitering og samhandling har vært tema i tilsynssaker. Det har også vært pågang fra brukere og kommuner om tema knyttet til dette feltet. Dette har igjen resultert i at noen kommuner har tatt tak i sin organisering av disse tjenestene og gjort endringer til det bedre.

Vi har støttet en årlig konferanse for hele fylket der målet var å sette fokus på rehabiliteringsfeltet. Fylkesmannen er også med i programkomite for dette. Konferansen var både for spesialisthelsetjenesten og for kommunene, og Helsedirektoratet var til stede og bidro med et innlegg.

84.7 Omsorg 2020

Omsorg 2020

Det er etablert en gruppe hos Fylkesmannen som ivaretar arbeidet med å gjennomføre Omsorg 2020. Vi har en styringsgruppe med Fylkesmannen, Fylkeslegen og Utdanningsdirektøren, samt en medarbeider i en prosjektgruppe med hovedansvar for det konkrete arbeidet med planen.

To ansatte som har jobbet med Omsorg2020 i helse- og omsorgsavdelingen. I 2015 har vi strukturert det tverrfaglige arbeidet mellom omsorgsplan, habilitering/rehabilitering, barn/unge ,folkehelse og rus psykisk helse i en utviklingsgruppe som møtes annenhver uke for å få bedre oversikt, opptre mer samlet utad og gjøre felles tiltak der dette er naturlig å gjøre, for eksempel på samhandlingsreformen, rehabilitering, og investeringstilskudd/omsorgsboliger og høringsuttalelser på kommunale helse- og omsorgsplaner. Det har vært avholdt et møte i styringsgruppen 21.10.2015

I 2014 er det etablert en plangruppe med prosjektmedarbeidere som har ansvar for omsorg 2020 på fylkesembetene i Vest-Agder, Hedmark, Oslo/Akershus og Vestfold, som har jobbet med utarbeiding av en sjekklister for vurdering av kommunale helse- og omsorgsplaner og hvordan samle og velge ut nøkkeltall fra statistikk og informasjon om hva kommunale planer (samfunnsdel og evt. sektorplaner) bør inneholde. dette arbeidet har fortsatt i 2015. Vi har i den forbindelse sett på prosjekt HELSE OG OMSORG I PLAN presentert ved Bente Kne Haugdal fra Fylkesmannen i Nord Trøndelag, og hvordan de bruker statistikk i sin portal for å få oversikt på hver kommune i fylket på sentrale parametre relatert til Helse- og omsorgstjenesten og andre relevante områder som f.eks levekårsutfordringer. Vi har også vurdert andre statistikkverktøy, for eksempel pleie- og omsorgstjenester i statistikkportalen i Vest-Agder fylkeskommune. Prosjektleder Omsorgsplan 2015 har gjennomført studiet "Helse- og omsorg i plan" 2014/2015, svært nyttig spesielt relatert til oppgave om frivillighet i helse- og omsorgstjenestene, samt generell oversiktskunnskap om kommunalt planarbeid og de nye utfordringene som nå gjelder mellom helse- og omsorgsfeltet og sivilsamfunnet på kvalitet og kompetanse og andre utfordringer skissert i Omsorg 2020/ST.Meld. nr. 29 (2012-2013)

Kartlegging av personer under 50 år med nedsatt funksjonsevne i sykehjem og aldershjem ble besvart i e-post av 21.04.2015. Vest-Agder hadde syv personer registrert i denne kartleggingen. To av disse hadde ønske om annen boform og den ene forelå det konkrete planer om flytting for. Den andre personen var i kommunal rehabilitering. Fylkesmannen følger opp kommunene i forhold til disse personene.

For rapportering om kompetanse- og innovasjon, samt menn i helse, se under pkt. 76.5.

I Fylkesmannens styringsdialog med kommunene (kommunebilder) har Omsorg 2020 vært tema i 2015. Spesiell fokus har vært rettet mot individuelt tilrettelagte dagtilbud til demente, gjennomgang av dokumentasjon i eksisterende helse- og omsorgsplaner på delplaner i Omsorg 2020 (demensplan, kompetanseplan, investeringstilskudd sykehjem og omsorgsboliger og lindrende behandling) og rehabilitering.

Prosjektansatte har fulgt opp Omsorgsplan 2015 via nettverksforum for helse- og omsorgsledere med samlinger 13.05.15 og 03.12.2015. Fylkesmannen samarbeider tett med USHT i Songdalen og Kristiansand om disse samlingene.

Arbeidet med Omsorgsplan innebærer mye nettverksoppfølging både mot ledere i kommunen, læringsmiljøer og kunnskapssentre, andre fylkesmenn på regionale samlinger, Husbanken og Helsedirektoratet. Vi har forsøkt gjennom tilskudd og tema på samlinger å invitere inn kommuner som gjennom kostra- og Iplodata og vår lokalkunnskap på faglige, organisatoriske, ressursmessige og kvalitetsmessige utfordringer har behov for veiledning, kompetanseheving og støtte for å stimulere til en best mulig faglig forsvarlig men også innovativ (bærekraftig) helse- og omsorgstjeneste. I 2015 har det vært fokus på spredning av prosjekterfaringer på dagtilbud til demente, trygghetspakken i velferdsteknologiprogrammet, Livlsgelde for eldre sertifisering, kompetanse på aktiv omsorg og hverdagsrehabilitering, samhandlingsreformen, samt en endring i strukturen i flere kommuner med reduksjon i antall langtidsplasser i sykehjem. flere korttidsplasser og alternativt mulighet for eldre til å bo lenger i eget hjem med nye hjelpemidler og større vekt på egenmestring/hverdagsrehabilitering. Økonomisk støtte til satsing på lederopplæring er gjort kjent på konferanser, spesielt muligheten til å få lokal lederutdanning i regi av Fagkademiet,RO og Høgskolen i Hedmark.

I tillegg følger vi opp saker som vedrører samhandlingsreformen lokalt, og deltar på aktuelle møter og konferanser som har dette som tema og som berører Omsorgsplanen spesifikt.

Ansvar for lindrende tilskudd i region sør

FMVA innstiller, behandler og sender ut tilskudd til kommunale prosjekter innen juni 2015 i samarbeid med Kompetansesenter for lindrende behandling ved Ullevål (post 6.7. 3,2 mill. i region sør, 16 mill. totalt) i 2015 økning i antall søknader, 19 stk, hvorav 1 fikk avslag og 18 fikk tilskudd. i 2015 ble hele tilskuddsforvaltningen for lindrende tilskudd overført til Fylkesmannen fra Helsedirektoratet, med større arbeidsbyrde men også bedre oversikt!

-Arrangert erfaringskonferanse i samarbeid med FMOA og Nasjonalt kunnskapssenter på Ullevål for prosjektkommuner 27. oktober 2015 med ca. 45 deltakere fra prosjektkommunene.Enkelttilskudd til kommuner, regionale nettverk eller Utviklingssenter for hjemmetjenesten og sykehjem /(Songdalen og Kristiansand) for stimulering til fagutvikling og kvalitetsforbedring i tjenesten

USHT Songdalen og Kristiansand som har LCP -prosjekt for 14 Vest-Agderkommuner, arrangerte Agderkonferanse for psredning av informasjon om resultater etter 2,5 års prosjekt den 12. november 2015 ved Universitetet i Agder, med full konferansesal hvor deltakere kom fra hele landet og også fra spesialisertjenesten. Fylkesmannen ved Ingrid Mydland presneterte tilskuddsordng og fagkriterier i eget foredrag.

Demensplan 2015

Fylkesmannen har i møter med kommunene (konferanser, ABC- samlinger, rehab. /aktiv omsorgsnettverk,demensnettverk i regi av USHT Songdalen) lagt vekt på tilrettelegging av boliger, opprettelse av dagsenter samt kompetanseheving ved bruk av materiell fra Nasjonalt kompetansesenter for aldring og helse (NKAH).

I Vest-Agder har alle kommunene pårørendeskoler, og alle har tilbud om opplæring i demensomsorgens ABC. Det er nå tilrettelagte dagtilbud for demente i 13 (mangler eget tilrettelagt dagtilbudfor demente i Marnardal og Audendal) av 15 kommuner i Vest-Agder, så her er forbedring men fortsatt trykk på kommunene på etablering av flere tilrettelagte dagtilbudsplasser for personer med demens.

Fylkesmannen har bidradd til gjennomføring og kvalitetssikring av nasjonal kartlegging av kommunale tilbud til personer med demens i november/ desember 2014, samt spredning og informasjon om resultater av kartleggingen på helse- og omsorgsledernettsmøter og informasjon på samling med demensnettverk i Vest-Agder i 2015. Få kommuner har individuelle eller gruppebaserte samtaletilbud til den personen som får en demensdiagnose, og dette ønsker Fylkesmannen større fokus på. Nasjonalt er det nå fokus på at den som selv får lidelsen, også skal få mulighet til å delta mer aktivt med innspill til hvordan demensomsorgen best kan utformes, jf. dialogmøtene som ble gjennomført i alle landsdeler forrige vinter som et ledd i utforming av ny revidert demensplan 2020. At bare fem av femten kommuner i Vest-Agder har personer med demens som har støttekontakt er også noe som bør vektlegges og settes mer fokus på. Noen kommuner har prøvd ut alternative tiltak som for eksempel ruslevern (Songdalen kommune)Når det gjelder demensplan – er ikke dette lovpålagt, og de fleste kommuner velger å innlemme denne satsingen i en helhetlig helse- og omsorgsplan/ sektorplan- og fremme hovedmål for satsingen politisk i samfunnsdel. Tallene fra kartleggingene kan ikke leses uten en totalvurdering av samfunndel i kommuneplan, evt. sektorplan og evt. demensplan hvis kommunen har det.

Fylkesmannen deltar også i referansegruppe for et prosjekt med frivillige som avlastere til familier som har familimedlemmer med demens - prosjektsamarbeid mellom Kristiansand,Songdalen og Nasjonalforeningen.Våren 2015 gjennomførte vi en prosjektoppgave med team frivillighet inn i helse- og omsorgstjenestene, hvor vi kartla om frivillighet var et tema i kommunale planer og sektortplaner for helse- og omsorg. Resulktatet viste at det var satt på dagsorden. mest i regi av frivilligsentraler, men at undersøkelsen samtidig viste behov for kunnskap om andre måter å implementere dette på i sektoren.i etterkant er najsonal strategi kommet for frivillighet i helse.- og omsorg, noe vi følger opp videre i 2016.

Fylkesmannen har også dekket kursavgift for inntil to deltakere fra hver komune på kurs i " hjemmebaserte tjenester til personer med demens - er det behov for innovasjon i tjenesten?"

Høsten 2015 la Fykesmannen tilerette for gjennomføring av Aktiv omsorg, et studietilbud for kommunalt ansatte i regi av høgskolen i Telemark, hvor det deltok 15 ansatte og alle fullførte studiet.Studiet foregikk i fylkesmannens lokaler, og fikk tilskudd til praktisk gjennomføring,

Prosjektmedarbeidere har løpende kontakt med Utviklingssentrene for sykehjem og hjemmetjenester i Kristiansand og Songdalen, og deltatt på felles Fag- og samarbeidsråd, med felles virksomhets- og

styringsdokument, som er svært positivt sett fra Fylkesmannens side. Prosjektmedarbeidere har deltatt i referansegrupper ved UiA relatert til videreutdanning innen lindrende omsorg og behandling, og Avansert sykepleie (som har vektlagt tema eldre med kognitiv svikt). I tillegg har vi arrangert lokalt samarbeidsmøte med Nasjonalt kompetansesenter for aldring og helse sammen med Utviklingssentrene.

Vi har samarbeidet med landbruksavdelingen om fotokonkurransen "gylne måltidsøyeblikk" som ble lansert av landbruksminister Sylvi Listhaug i sommer. Fire kommuner fra Vest-Agder sendte inn bidrag, og vinneren ble markert med besøk av ny fylkesmann nå i januar 2016.

Investeringsstilskudd til sykehjem og omsorgsboliger med heldøgns bemanning

Fylkesmannen har et løpende samarbeid med Husbankens regionkontor i Arendal når det kommer søknader fra kommunene i Vest-Agder på investeringsstilskudd til sykehjem og omsorgsboliger.

Det har vært en økning i søknader i 2015, og nasjonal måloppnåelse på Omsorgsplan 2015 om 12.000 enheter er innen rekkevidde for antall i Vest-Agder. Søknadene gjelder primært ombygging av sykehjem samt omsorgsboliger eller bofellesskap for personer med utviklingshemming og psykisk helseproblematikk, samt tilskudd til velferdsteknologi/tilpasning av boligmasse. Samarbeidet er godt mellom kommuner, Husbanken og Fylkesmannen på dette området, og vi vurderer fra sak til sak behovet for møter, samkjøring etc. Fylkesmannen deltar på årlig møte ved hovedkontoret til Husbanken i Drammen, sammen med Nav hjelpemidler og de andre FM i region SØR.

84.8 Psykisk helse og rus

Fylkesmannen i Vest-Agder har rådgiver for psykisk helse og rådgiver for rusfaglig arbeid finansiert over kap 525, jfr embetsoppdraget om finansiering.

Resultatkrav:

1. Veilednings-, kvalitets- og kompetanseutviklingstiltakene er koordinert og samordnet med de nasjonale og regionale kompetansemiljøene, bruker- og pårørendeorganisasjonene og spesialisthelsetjenesten på fag- og tjenesteområder med sammenfallende målgrupper.

Regionalt samarbeid:

KORUS SØR, NAPHA, Helseforetaket, FM i regionen - vi har et etablert samarbeidsnettverk. Faste møter hvor kompetansbygging i regionen gjennomføres i h.h til utarbeidet kompetanseplan. RVTS har deltatt på ett møte.

Tverrfaglige kompetansetiltak i regionen:

Motiverende intervju, introduksjonskurser i kognitiv terapi, fagdager om boligsatsing/Housing First i samarbeid med husbanken og NAV sosial, fagdager om tvang (§ 10)

2. Ha kunnskap om den lokale tjenesteutviklingen

Brukermedvirkning som har hovedforankring i Vest-Agder, men AA deltar mer etterhvert:

NAPHA/ Universitetet i Agder (UIA)/Agderforskning, brukerorganisasjoner, kommuner og FM har et etablert i PRAXIS SØR/ Brukerkunnskap. Samarbeid særlig på områdene oppfølging av kommunene og samarbeid med brukerorganisasjonene. Det er flere kommuner i Vest-Agder har ansatt medarbeidere med brukererfaring.

Brukerorganisasjoner og ROM-Agder driver veiledningsgrupper for ansatte medbrukererfaring og gir veiledning for studentgrupper i praksis.

Samarbeid med helseforetaket og kommuner:

Dialogmøte med DPS Strømme og kommunene i Lindesnes og Knutepunktkommunene. Her drøftes problemstillinger knyttet til samhandlingen i lokalbasert arbeid, innleggelse, utskrivninger, akutteam, sviktområder mv. FM deltok i 2015.

Fagsamling i Helsenettverk lister (Fyrtårnet), de har etablert FACT team og FM har gitt råd og veiledning i oppbyggings og søkefasen.

FM deltar i referansegruppe i FACT teamet i Knutepunktkommunene (Kristiansandsregionen)

Fagsamling for Knutepunktkommunene om tilskuddsforvaltning og erfaringsutveksling om hvordan utvikle fagfeltet. Det skal følges opp i 2016.

Vi har deltatt på fagsamling med NAV sosial om prosjektjobbing knyttet til boligsosialt og fattigdomssatsingen. Kommunene er involvert i disse prosjektene på tvers av fagområdene NAV, psykisk helse og rus. gode tilbakemeldinger fra deltakende kommuner.

Brukerplan - Deltatt på samling angående tilskuddsforvaltning med kommunene og har der drøftet Brukerplan med dem. En del kommuner har kommet langt, mens andre fremdeles er usikre på hva kartleggingen kan brukes til. Generelt er det en utfordring for kommunene å tolke dataene.

Vi har gjennomført tilsyn med oppfølging av rusarbeidet i Flekkefjord kommune.

Vi har gjennomført et møte med befaring i en en større bolig i Kristiansand kommune. Der bor i hovedsaka personer med dobbeltdiagnoer. Møtet ble gjennomført etter flere henvendelser fra brukere og pårørende. FM fikk god informasjon av komunen og vi snakket med flere av beboerne.

Generell kommunekontakt og rådgivning oppfølging gjennom blant annet tilskudsarbeid og satsinger, deltatt i møter som kommunen har ønsket

3. Ha oversikt over hvordan aktiviteter for å styrke kommunenes innsats overfor barn og unge med sammensatte problemer er koordinert

- KS / Helsedir: God samhandling barn og unge. Nettverket følges av FM. Ca 80 deltakere fra FM AA og FMVA, ABUP og brukerdeltakelse. kommunene har fulgt opp nettverkssamlingene i 2015 og FM har deltatt.

- Barn som pårørende, nettverk for barneansvarlige i SSHF og barnekontakter i kommunene, løpende arbeid. Samling i juni 2015. Fylkesmannen har i tillegg hatt kontakt med enkeltkommuner for å bevisstgjøre dem om barns rettigheter og barn som pårørende.

Resultatområde 85 Spesialisthelsetjenesten

Vest-Agder får det alt vesentlige av spesialisthelsetjenester fra Sørlandet sykehus HF. Det er relativt få alvorlige brudd på kvalitetskrav og problemer ved denne tjenesten. I 2015 hadde vi fokus på større gastrokirurgisk tilbud ved Sørlandet sykehus Hf, Flekkefjord som ikke lenger kan sies å være forsvarlig. Helseforetaket trakk selv virksomheten tilbake og vi bekreftet gjennom tilsynssak at dette var en korrekt avgjørelse. Gjennom tilsyn med nyfødt intensivvirksomhet i Kristiansand og Arendal avdekket vi at det er marginalt faglig grunnlag for slik virksomhet ved Sørlandet sykehus HF, men at man med god kontinuerlig kvalitetssikring kan videreføre i Kristiansand, mens grunnlaget for slik virksomhet i Arendal var nesten ikke- eksisterende. Helseforetaket har lagt ned virksomheten i Arendal. Dette viser viktigheten av hele tiden å vurdere hvilke funksjoner som kan drives på ulike sykehus og at den nye helse- og sykehusplanen er et viktig dokument å bygge på fremover.

Innenfor psykisk helsevern og rus følger vi med på opprettelsen av et samarbeidsprosjekt mellom SSHF og kommunene i Agder.

85.1 Abort- og steriliseringsnemndene

Det er indring i Abortnemndas medlemmer fra tidligere år.

Ass. fylkeslege Aud Garmann Askevold har overtatt som leder av Steriliseringsnemnda.

85.2 Lov om transplantasjon

Antall saker

Embeter	Antall
FMVA	0
Sum	0

85.3 Kosmetisk plastikkirurgiske inngrep

Kosmetisk plastikkirurgiske inngrep. Antall saker og gjennomsnittlig saksbehandlingstid

Embeter	Antall saker	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid
FMVA	0	
Sum	0	

85.4 Behandling av klager etter psykisk helsevern

Rapporteres via Nestorsystemet i Statens Helsetilsyn

85.5 Øvrige oppgaver knyttet til det psykiske helsevern

Vi har behandlet og innvilget en søknad om dispensasjon fra psykisk helsevernforskriften

§ 5 om faglig ansvarlig for vedtak i det psykiske helsevernet.

Vi har trukket tilbake en godkjenning av psykiatrisk poliklinikk på grunn av marginale fagressurser. Saken ble påklaget og oversendt Helsedirektoratet

85.6 Kontrollkommisjonsoppgaver

Det har ikke vært noen endringer her siden nye kommisjoner ble opprettet desember 2014.

85.7 Hjemsendelse, hjemhenting og gjennomføring av tvungen psykisk helsevern for pasienter som ikke har bosted i riket

Det har ikke vært gjennomført hjemhenting av psykiatriske pasienter fra utlandet i 2015.

Det har heller ikke ikke vært hjemhenting eller hjemsendelse og gjennomføring av tvungen psykisk helsevern av psykisk syke i Vest-Agder, for pasienter som ikke har bosted i riket.

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 0525	Fagdep.
82 Tilsyn og klagesaksbeh. etter helsetj. loven	kr 5 204 601,14	kr 392 835,77
83 Folkehelsearbeid	kr 857 516,03	kr 0,00
83.1 Folkehelsearbeid generelt	kr 1 085,38	kr 0,00
83.2 Tilsyn etter folkehelseloven	kr 0,00	kr 0,00
84 Kommunale helse- og omsorgstjenester	kr 2 372 538,70	kr 194,15
85 Spesialhelsetjenesten	kr 222 536,06	kr 2 005 947,60
76 og 77 Kvalitet og samhandling og Andre oppdrag	kr 1 905 030,65	kr 97 923,73
Andre oppgaver under HOD	kr 397 458,18	kr 38 102,18
Sum:	kr 10 960 766,00	kr 2 535 003,00

Justis- og beredskapsdepartementet

Resultatområde 51 Siviladministrasjon og borgerrettigheter

51.2 Vergemålsloven og utlendingsloven kap. 11 A

Saksbehandlingstid og vurdering av måloppnåelse, tilstand og særlige risikomomenter i vergemålsforvaltningen

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid slik det fremgår av ARVE/VERA

- opprettelse av vergemål: 17 dager
- hasteoppnevninger: 1 dag
- hasteoppnevninger EMA: 1 dag
- godtgjøringssaker: 8 dager

Fylkesmannen i Vest-Agder hadde i 2015 tilsammen 6 verger til oppfølging

Tallene i VERA/ARVE er ikke i samsvar med virkelige tall ettersom saksbehandlingstid i saksbehandlingssystemet først registreres når det blir lagt på skrivebordet til en saksbehandler. Fylkesmannen i Vest-Agder har hatt mange saker liggende ufordelt på mitt kontor over lengre tid. Denne tiden blir ikke reg. i systemet.

Vi antar at reell saksbehandlingstid gjennomsnittlig har vært

- opprettelse av vergemål: 60 dager
- hasteoppnevninger: 1 dag
- hasteoppnevninger EMA: 5 dager
- godtgjøringssaker: 4 uker

Vurdering av måloppnåelse og resultatkrav

En forsvarlig beredskapsordning for hasteoppnevninger av verger og representanter

Fylkesmannen i Vest-Agder har meget god beredskapsordning for hasteoppnevninger av verger og representanter. Vi har et godt samarbeid med tingretten, og har utarbeidet rutiner for disse sakene. Sakene gis høy prioritet. Tingretten har flere kontaktpersoner de kan ringe direkte. Vi har flere faste verger som kan ta disse oppdragene på kort varsel, og ved flere anledning har Fylkesmannen oppnevnt verger i løpet av noen få timer.

Det foreligger ikke risiko av betydning på dette området

Trygg kapitalforvaltning

Fylkesmannen i Vest-Agder er kommet betydelig lenger i 2015 enn i 2014 i forhold til trygg kapitalforvaltning, hvor vi i hovedsak arbeidet med oppfølging av saker i enkelte kommuner, som ikke ble overført i henhold til retningslinjer. Vi har styrket bemanningen midlertidig og ekstraressursene er i stor grad benyttet til økonomi og kapitalforvaltning. Vi har prioriterte gjennomgang av regnskapene høy og tatt en fullstendig gjennomgang av sakene fra a-å, herunder tatt midler til forvaltning, etablert rådighetbergrensninger, tett oppfølging av verger og ved enkelte anledninger byttet verger. Videre har vi fulgt opp om midler er blitt innbetalt i henhold til vedtak eks. salg av eiendom osv. Ved årsskifte hadde Fylkesmannen ingen avvik i forhold til avstemning av kapitalkonto og bilagsføring.

Risikoen på dette område er betydelig redusert fra 2014

En tilfredsstillende tilgjengelighet overfor brukerne

Vi har daglig telefonvakt fra kl. 09.00- 13.30. Henvendelsene gjelder enkeltsaker og generell rådgivning og veiledning. Vi har i tillegg gjennomført en rekke møter med parter og pårørende i enkeltsaker. I tillegg er det henvendelser i servicetorget som krever oppfølging. Det ble gjennomført samlinger for faste verger i november 2015. Vi har prioritert høyt å være spesielt tilgjengelige ovenfor de faste vergene å gi de god oppfølging og veiledning i enkeltsaker. Vi har også hatt tre dagssamlinger for ansatte i kommune, barnevern, PU, NAV, psykiatri m.m.

Det foreligger ikke risiko av betydning på dette området

En tilfredsstillende håndtering av godtgjøring og utgiftsdekning til verger og representanter

Fylkesmannen i Vest-Agder har gode rutiner for håndtering av godtgjørelse og utgiftsdekning til verger og representanter. Vi har utarbeidet maler og rutiner for å effektivisere arbeidet. Vi fikk høsten 2015 et stort antall enslige mindreårige asylsøkere som bl.a har ført til et meget stort antall godtgjørelsesaker. En saksbehandler i 80 % stilling arbeider kun med godtgjørelsessaker.

Saksbehandlingstiden og utbetaling av godtgjørelser er et risikomoment som vil kunne føre til at vi mister gode verger

En videreutvikling av den lokale vergemålsmyndigheten, herunder sikre nødvendig kompetanse, etablere hensiktsmessige rutiner for arbeidet og effektiv styring

Vi har arbeidet fortløpende med å utarbeide nye rutiner/maler og forbedre de eksisterende. Det er gjennomført vergemålsmøter hver 14 dag. Fylkesmannen er en del av et faglig nettverk med Rogaland, Hordaland og Sogn og Fjordane, Vi har deltatt på fagsamling sammen med disse. Tre medarbeidere og flere representanter har deltatt på samling vedr. EMA i regi av Fylkesmannen i Oslo og Akershus. De fleste saksbehandlere har også deltatt på fagdag i regi av SRF i Lillestrøm. Vi har et godt arbeidsmiljø hvor det er lav terskel for å diskutere og ta opp komplekse og utfordrende saker.

Risiko knytter seg til usikker bemannings situasjon og usikkerhet knyttet til finansiering

Antall saker som gjelder helt eller delvis fratakelse av rettslig handleevne, og som bringes inn for tingretten.

Det er registrert 8 personer i Vest-Agder som var umyndiggjort iht. umyndiggjørelsesloven av 1898. Disse vergemålene er videreført som vergemål med fratakelse av full rettslig handleevne, og Fylkesmannen er i gang med arbeidet med å kartlegge om disse skal fratras rettslig handlingsevne videre etter 01.07.16.

1 person er fratatt den rettslige handlingsevne på det økonomiske område i 2015.

Oppgaver etter vergemålsloven

Embeter	Antall saker	Antall tilsyn
FMVA		6
Sum	0	6

51.3 Forlikrådene

Fylkesmannen har gitt råd og veiledning ved ulike problemstillinger vedrørende forlikrådene. Det er oppnevnt settemedlemmer til enkelte forlikrådsmøter. Det har ikke vært vurdert som nødvendig å gjennomføre tilsyn med forlikrådene i 2015.

Det er 8 forlikråd i Vest-Agder. Ett av forlikråd er slått sammen på tvers av fylketsgrensen.

51.5 Tomtefesteloven

Ingen saker etter tomtefesteloven i 2015.

Resultatområde 52 Borgerrettigheter

52.1 Fri rettshjelp

Det er rapportert kvartalsvis både elektronisk til Fylkesmannen i Sogn og Fjordane og til Statens sivilrettsforvaltning.

Sakene behandles fortløpende.

Totalt anvist for fritt rettsråd i 201 er kr. 5 149 303- en markant nedgang fra 2014 hvor det ble anvist kr. 6 980 265.

52.3 Navneloven

Fylkesmannen behandlet 2 klagesaker etter navneloven i 2015. Vi opprettholdt Skatt Sør sitt vedtak.

Resultatområde 53 Forebyggende samfunnssikkerhet

53.1 Oversikt over risiko og sårbarhet

Oppdrag:

Fylkesmannen skal i årsrapporten til KMD rapportere om:

- a) når fylkesROS sist ble revidert
- b) det foreligger en oppfølgingsplan til fylkesROS med ansvarsavklaringer
- c) det foreligger oppdatert oppfølgingsplan (årlig)
- d) fylkesROS har vært tema i embetet og fylkesberedskapsrådet

Rapport for 2015:

- a. 2011
- b. Ja.
- c. Nei.
- d. ROS Agder har vært gjennomgått internt, i fylkesberedskapsrådet og i alle fora hvor det har vært relevant.

53.2 Samfunnssikkerhet i planlegging etter plan – og bygningsloven

- a. 1. På generelt grunnlag kommenterer vi de fleste oppstartsmeldingen som kommer, og hvis man ser på det som veiledning i oppstart, så har vi gitt det til alle kommuner.
- 2. Har vært ivaretatt i de planer som har vært til høring hos oss. Og i de tilfeller det er mangler har det blitt kommentert. Men vi har ikke hatt innsigelser på dette området i 2015.
- 3. Følges opp ved å rådgi planmyndigheten med faglig råd eller rette innsigelse dersom mangelen kvalifiserer til dette.
- b. Ingen. De innsigelsene som har vært gitt i 2015 er fra NVE.

53.3 Tilsyn

- a. Embetets oppfølging av kommunene stanser ved godkjenning av kommunens plan for oppfølging. Vi godkjenner ikke revidert dokumentasjon. Imidlertid må Fylkesmannens modell for kommuneoppfølging ses under ett. To år etter tilsyn gjennomfører Fylkesmannen øvelse i kommunen og vil da få en status på beredskapsdokumentasjonen. Status på kommunens evalueringsrapport etter øvelsen er tema på påfølgende tilsyn to år etter.

- b. Ikke gjennomført oppfølgingstilsyn.

Resultatområde 54 Beredskapsplanlegging

54.1 Fylkesmannens egen beredskapsplanlegging

- a. Pga. sammenslåingen med Fylkesmannen i Aust-Agder har det ikke vært aktivitet rundt Fylkesmannen i Vest-Agders kriseorganisasjon i 2015. Det har pågått et arbeid med å slå sammen de to embetenes kriseplanverk.
- b. Primo 2015.
- c. Nytt gradert samband er installert, personell er gitt opplæring, planverket er under oppdatering og utstyret er tatt i bruk.
- d. Etter avgang av erfarent personell er kompetansen innen SBS redusert.
- e. Intern robusthet i bruk av DSB-CIM anses tilfredsstillende.
- f. Embetet har kompetanse til å veilede kommunene men har ikke hatt kapasitet.
- g. Embetets kriseorganisasjon har ikke vært øvet i 2015.

54.2 Regional beredskapsplanlegging

- a. Øvelser for Fylkesberedskapsrådet siste fire år:

- 2012: Øvelse Orkan 12. 23.-28. november - ekstremvær . Gjennomført av DSB.

- 2013: Ingen øvelse for Fylkesberedskapsrådet

- 2014: Øvelse CMX 14. 7. mars - sikkerhetspolitisk krise, terror. Gjennomført av DSB.

- 2015: Ingen øvelse for Fylkesberedskapsrådet

- b. Øvelser med deltakelse fra regionale etater som Fylkesmannen har deltatt i i 2015:

- Regional varslingsøvelse 25. juni. Fylkesmannen ansvarlig. Øvelsen omfattet samtlige kommuner og etater på Fylkesmannens varslingsliste.

- Øvelse med Vest-Agder fylkeskommune og Agder kollektivtrafikk 26. august. Fylkeskommunen ansvarlig. Scenarioet var flerdelt med diverse hendelser relatert til kollektivtrafikk. Ingen relevante funn for Fylkesmannen.

- LRS-øvelse Farsund 22. september. LRS Øvingsutvalg ansvarlig. Årlig samvirkeøvelse for nødetatene med industribrann som scenario. Fylkesmannen sørget for involvering av og utbytte for Farsund kommune.

54.3 Kommunal beredskapsplikt og kommunenes samfunnssikkerhetsarbeid

- a. Kristiansand, Farsund, Sirdal, Hægebostad, Venesla, Lyngdal, Flekkefjord, Audnedal, Lindesnes, Marnardal, Åseral, Kvinesdal, Mandal (øvelser, tilsyn, beredskapsråd, annet)

- b. Kristiansand (på anmodning fra kommunen), Farsund (LRS-øvelse), Sirdal, Audnedal, Mandal (iht Fylkesmannens øvingsplan)

- c. Ingen (alle har tatt i bruk DSB-CIM)

- d. Alle - varslingsøvelse ble gjennomført juni 2015

Resultatområde 55 Regional og kommunal krisehåndtering

55.1 Håndtering av uønskede hendelser

Vest-Agder ble rammet av tre ekstremvær i 2015:

- Nina i januar
- Petra i september
- Synne i desember

Det ble situasjonsrapportert på samtlige til DSB. For Nina og Synne er det skrevet evalueringsrapport i ettertid.

Håndteringen av flyktingetilstrømmingen høsten 2015 har vært ledet av beredskapsstaben. Dette har vært en svært ressurskrevende situasjon og har krevd bred involvering internt på embetet fra alle berørte avdelinger. Det har vært etablert en intern koordineringsgruppe. Vi viser til den løpende situasjonsrapporteringen for detaljer.

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 0525	Fagdep.
51.2 Vergemålsloven	kr 600 218,27	kr 5 517 574,42
51.9 Annen siviladministrasjon (rest 51)	kr 0,00	kr 0,00
52.1 Fri rettshjelp	kr 417 653,30	kr 16 925,61
53 Forebyggende samfunnssikkerhet	kr 548 552,04	kr 0,00
54 Beredskapsforberedelser	kr 660 361,68	kr 0,00
55 Regional og kommunal krisehåndtering	kr 376 528,91	kr 0,00
Andre oppgaver under JD	kr 7 434,81	kr 0,00
Sum:	kr 2 610 749,00	kr 5 534 500,00

Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Resultatområde 60 Ledelse, virksomhetsstyring og administrasjon

60.1 Helhetlig ledelse

Fylkesmannen har også i 2014 hatt fokus på helhetlig ledelse og lederutvikling. Hovedsatsingen har vært knyttet til oppfølging av sammenslåingsprosessen for embetene i Aust- og Vest-Agder. Som ledd i dette arbeidet ble det inngått avtale med konsulentfirmaet AFF. AFF har hatt et særlig ansvar for å følge opp sammenslåingsprosessen. Det ble innledningsvis gjennomført en kulturkarlegging blant alle medarbeiderne i de to embetene. Dette ble gjort ved en Quest-back løsning. På grunnlag av funnene fra kartelggingen ble det gjennomført samlinger for medarbeiderne i likearatete avdelinger i begge embeter; f.eks. samling av alle medarbeiderne i landbruksavdelingene, miljøvernadv. m.v. Disse samlingene hadde fokus på å få fram styrker ved de enkelte avdelingene som det var viktig å ta vare på ved sammenslåingen av avdelingene og de to embetene.

Det er etablert et ny ledergruppe med avdelingsdirektører og ass. direktører for avdelingene i det nye embetet. Det er ikke gjennomført et særskilt lederutviklingsprogram for den nye ledergruppen. Embetsledelsen har imidlertid vektlagt å gjennomføre ledermøter med den nye utvidete ledergruppen for å legge grunnlaget for en effektiv iverksetting av det nye embetet. Det er også gjennomført to fellessamlinger for medarbeiderne i de to embetene vår og høst 2015.

Når det nye embetet er operativt fra 1.1.2016 er det aktuelt å iverksette et lederutviklingsprogram for den nye ledergruppen med faggrupeledere. Det vil også bli igangsatt arbeid med strategisk plan for det nye embetet.

60.2 Likestilling

- **Tiltak som er iverksatt og tiltak som planlegges iverksatt for å fremme diskriminerings og tilgjengelighetslovens formål.**

Fylkesmannen i Vest-Agder vedtok i 2012 handlingsplan for likestilling 2012 – 2014. Planen inneholder tiltak både for Fylkesmannen som offentlig myndighet og som arbeidsgiver.

Avsnittet om Fylkesmannen som arbeidsgiver angir virkemidler som skal fremme en bedriftskultur og arbeidsmiljø som ivaretar og verdsetter alle likt, uavhengig av kjønn, alder eller funksjonshemming.

Embetet har et eget likestillingsutvalg som har fokus både på likestillingsarbeidet generelt i fylket og rollen som arbeidsgiver.

- **Beskrivelse på hvilke tiltak som er planlagt, iverksatt og eventuelt gjennomført i forhold til aktivitetsplikten**

Handlingsplan for likestilling 2012-2014 er videreført i 2015. Den understreker at Fylkesmannen skal arbeide aktivt, målrettet og planmessig for å fremme likestilling og hindre diskriminering i vår virksomhet. Fylkesmannen skal også arbeide aktivt og målrettet for å fremme universell utforming innenfor virksomheten, samt foreta rimelig individuell tilrettelegging av arbeidsplass og arbeidsoppgaver.

Fylkesmannen arbeider aktivt for å fremme en bedriftskultur og et arbeidsmiljø som ivaretar og verdsetter alle likt, blant annet ved at vi:

- Jevnlig foretar arbeidsmiljøkartlegging, sist i 2014.
- Benytter virkemidlene som fremgår i embetets livsfasepolitikk aktivt.
- Tilpasser alle våre møter og konferanser i størst mulig grad for brukere med ulike funksjonshemninger

Det skal ikke være kjønnsbetingede lønnsforskjeller ved embetet, derfor har man:

- Ved lønsplassering og lønnsforhandlinger bevisst søkt å motvirke lønnsforskjeller. Ved hvert lønnsoppgjør utarbeides en lønnsstatistikk som gir partene grunnlag for å drøfte lønnsutviklingen i et likestillingsperspektiv i evalueringsmøtet.
- Vi legger vekt på å være kjønnsnøytrale når det velges ut medarbeidere til ulike oppdrag og mht. rekruttering til ledernivå.

Fylkesmannen bestreber seg på en jevnere kjønnsfordeling på ledelsesnivå og i alle avdelinger. Pr 31.12.15 var det like mange kvinner som menn i øverste ledelse; embetsledelsen og avdelingsdirektører; 4 menn og 4 kvinner.

Ved tilsetninger følger vi disse retningslinjene:

- Så lenge det er ubalanse, tillegges kjønn spesiell vekt ved tilsetninger ved ellers like kvalifikasjoner (moderat kjønnskvoltering)
- Ved sammensetning av prosjektgrupper og andre arbeidsgrupper brukes en kjønnsfordeling tilnærmet 50/50, så langt det er praktisk mulig
- Stillinger lyses ut eksternt og underrepresenterte grupper oppfordres til å søke

Fylkesmannen arbeider for å høyne andelen med innvandrerbakgrunn og nedsatt funksjonsevne i embetet, men det har vist seg krevende å få dette til på kort sikt:

- o Bevisst bruk av alternative steder for annonsering av stillinger for å nå de underrepresenterte bedre, f.eks.

jobbressurs.no.

- o Vi sørger for at arbeidsplassene blir tilpasset aktuelle brukere

Vi legger til rette for å øke andelen ansatte med høyere utdanning:

- o Embetet har i utgangspunktet en høy andel med høyere utdanning men forholdene legges aktivt til rette for at de som ønsker det kan ta videreutdanning. Flere ansatte har tatt utdanning med delvis permisjon, for å ta en bachelor eller mastergrad. Det er i hovedsak kvinner som har benyttet seg av denne muligheten.

• Tilstanden hos Fylkesmannen i Vest-Agder

Det vises til vedlagte tabeller med forklaringer. Inndelingen i tabellene er i samsvar med KMD's oppsett.

Fylkesmannen i Vest-Agder har fem ulike fagavdelinger og en administrasjonsavdeling i tillegg til embetsledelsen. I fagavdelingene er det overveiende ansatte med høyere utdanning på ulike fagområder eller medarbeidere med lang realkompetanse. I administrasjonsavdelingen er det en mer blandet utdanningsbakgrunn. Her har en overvekt av de ansatte kun utdanning på nivå videregående skole og lavere, hvorav et flertall er kvinner i enkelte enheter. Nyrekruttering de siste årene øker imidlertid andelen med videre utdanning.

Forhold for embetet samlet

Pr. 31.12.15 var det 62,7 % kvinner og 37,3 % menn ansatt i embetet. Mannsandelen har gått ned med 1,7 % fra 2014 til 2015. Kvinners lønn utgjør 88,34 % av gjennomsnittlig lønnsnivå for menn, mot 90,6 % i 2014. Dette kan forklares ut fra de stillingskategorier en overvekt av kvinnene er ansatt i.

Kategori 1 – Embetsledelse og avdelingsledelse

Denne gruppen består pr. 31.12.15 av 4 menn og 4 kvinner, hvorav fylkesmannen er den ene kvinnen. I likhet med 2014, hvor kvinner hadde lavere snittlønn enn menn, er kvinnes snitt i 2015 94,45 % av mennenes lønn.

Kategori 2 – Mellomledelse

Det er et forholdsvis stort sprik i lønn for kvinnene i denne gruppen, fra arkivleder til ass. fylkeslege. Innenfor samme gruppe er en liten forskjell mellom mennenes og kvinnes årslønn, men mennene har samlet sett ca 3 % høyere gjennomsnittlig årslønn i denne stillingskategorien.

Kategori 3 – Saksbehandler I

Hele 54 av 124 ansatte kommer inn i denne gruppen som består av seniorrådgivere og senioringeniører og består av 23 menn og 31 kvinner. Ansatte i gruppen er godt fordelt på alle avdelinger så nær som administrasjonsavdelingen. I miljøvern avdelingen og landbruksavdelingen er menn i flertall, mens flertallet er kvinner i samfunnsavdelingen, helse og omsorgsavdelingen og utdanningsavdelingen. Det er ikke grunnlag for å si at det er forskjell på lønnsnivå på kvinner og menn. På grunn av konkurranse i arbeidsmarkedet har flere nyansatte blitt tilgodesett med høyere lønn enn ansatte med flere års erfaring. Det er derfor liten sammenheng mellom lønn og ansettelsesår.

Kategori 4 – Saksbehandler II, overingeniører og rådgivere

Ansatte innenfor denne kategorien kan deles i tre grupper:

- a) Ansatte med liten formell utdanning, men med lang ansiennitet i embetet
- b) Ansatte med utdanning på bachelornivå (eks. sosionomer og sykepleiere)
- c) Ansatte med høyere universitetsutdanning med relativt liten yrkeserfaring

I den første gruppen er det alt overveiende kvinner. Alle disse lå tidligere i stillingskategori 5, og sett i denne sammenheng har de hatt en relativt sett god lønnsutvikling.

Kategori 5 – Kontorstillinger

Alle i denne gruppa er ansatt i administrasjonsavdelingen. (Det er ansatte i administrasjonsavdelingen også på andre nivå). Det store flertallet i kategori 5 har grunnskole, videregående skole eller fagbrev.

Heltid/deltid

Det er en klart større andel av kvinner som jobber deltid. I 2015 arbeidet 8,9 % av kvinnene deltid mens 1,6 % av menn var i deltid. I 2014 var andelene 14,3 % for kvinner og 9,1 % for menn.

Grovt sett kan deltidsarbeidende i embetet deles i følgende grupper:

- Ansatte i deltidsstillinger i administrasjonsavdelingen, dette er kvinner.
- Ansatte i alle avdelinger med midlertidig redusert stilling grunnet omsorg for mindreårige barn.
- Ansatte som av ulike årsaker har redusert stilling, f.eks. på grunn av delvis uferhet eller alderspensjon. Ved ledighet i stillinger jobbes det bevisst for å få til flest mulig heltidsstillinger.

Midlertidig ansatte (engasjement og vikarer)

Pr. 31.12.15 var det 18 ansatte uten fast tilsetting, 6 menn og 12 kvinner. Av disse er 6 i vikariater for ansatte som er ute i permisjon. 2 ansatte er knyttet til et sysselsettingstiltak gjennom NAV. De øvrige er engasjert i ulike prosjektstillinger med begrensa varighet.

Foreldrepermisjon

Prosenten er andelen av totale permisjonsdager fordelt på kvinner og menn. 7 kvinner har permisjon i forbindelse med fødsel, mens 2 menn har tatt ut «pappapermisjon».

Legemeldt fravær

Sykefraværet er generelt sett svært lavt i embetet. Det totale legemeldte fraværet i 2015 var 2,3 %. Det totale fraværet, både legemeldt og egenmeldt var 3,3 % i 2015. Av dette var kvinners andel 3,5 % og for menn 2,3 %. I 2014 var det legemeldte fraværet 3,5 % for kvinner og 1,5 % for menn. Legemeldt sykefravær er for en stor del knyttet til lang tids sykefravær. **Ut fra tabellene kan en trekke følgende slutninger ut fra grunnlaget kjønn:**

Lønn

Det kan ikke påvises lønnsforskjeller som skyldes kjønn innenfor de ulike stillingskategoriene. Innenfor visse grupper var det tidligere en tendens til at arbeidstakere med lang ansiennitet i organisasjonen hadde sakkert akterut lønnsmessig i forhold til medarbeidere rekruttert i de seneste årene. Konkurransen på arbeidsmarkedet har ført til forholdsvis høyere lønn for nyansatte.

4. Vurdering av barrierer mot likestilling og behov for tiltak

Vi har ikke identifisert **spesifikke** barrierer mot likestilling ved embetet ut fra de ulike

diskrimineringsgrunnlagene, hverken ved nyansettelser eller i forbindelse med det løpende arbeidet, men vi er ikke tilfredse med dagens situasjon hverken når det gjelder tilsetting av personer med funksjonshemming eller annen etnisk bakgrunn enn den norske.

Kjønn

Embetet gjenspeiler i stor grad at innbyggerne i fylket tar tradisjonelle valg med hensyn til yrke og innretter seg i henhold til stereotype kjønnsroller når det gjelder deltid. Vi ser imidlertid at alle nybakte fedre er flinke til å benytte sin pappapermisjon. Ved tilsettinger søker vi å oppnå god kjønnsbalanse gjennom moderat kvotering av det underrepresenterte kjønn. Når kjønnsfordelingen likevel er skjev på de fleste avdelingene skyldes det underrepresenterte kjønn. Når kjønnsfordelingen likevel er skjev på de fleste avdelingene skyldes det

tradisjonelle yrkesvalg og det faktum at kvinner hittil har hatt et lavere utdanningsnivå enn menn. Vi ser

imidlertid en tendens til en økende kvinneandel i avdelinger som tidligere var sterkt dominert av menn som landbruksavdelingen og miljøvern avdelingen. I de øvrige avdelinger er det til dels en sterk overvekt av kvinner.

Etnisitet, religiøs tilhørighet og livssyn

Det var i 2015 kun fire personer ansatt med minoritetsbakgrunn. Det antas i hovedsak å skyldes at vi har få søkere med slik bakgrunn. I stillingsannonse søkes aktivt etter folk med minoritetsbakgrunn. De kalles inn til intervju hvis de er faglig kvalifiserte. Hittil har ingen søkere med minoritetsbakgrunn blitt vraket fra en stilling på grunn av mangelfulle norskkunnskaper. Det anses som et gode i seg selv å ha en allsidig sammensatt stab. Etterhvert vil nok 2. og 3. generasjons innvandrere gjøre sitt inntog på embetet. Det synes som om mange av disse f.eks. blir jurister og tida vil vise om disse søker jobb i embetet.

Vi ønsker å ha forskjellig livssyn representert ved embetet. Så lenge etniske nordmenn dominerer er ulikhetene begrenset. Utad legges det vekt på at embetet fremstår som en inkluderende og tolerant arbeidsplass.

Nedsatt funksjonsevne

Fylkeshuset oppfyller i hovedsak kravene til universell utforming. Embetet er en IAVirksomhet. Vi har lyktes med å tilrettelegge gode arbeidsplasser for ansatte som har fått nedsatt sin funksjonsevne mens de har arbeidet på embetet. Når vi ikke har rekruttert nyansatte uten full funksjonsevne, skyldes det at folk i denne gruppen ikke har søkt. Alle ledige stillinger i 2015 har blitt lyst ut på jobbressurs.no, for å få flere søkere med nedsatt

funksjonsevne. Vi vil fortsette å ha fokus på dette i 2016. En person med nedsatt funksjonsevne har hatt praksisplass i embetet i 2015.

5. Vurdering av mulige tiltak

Status hos Fylkesmannen i VestAgder kan oppsummeres slik:

- Det er overvekt av menn i miljøvern avdelingen og landbruksavdelingen. Rekruttering de seineste år har langt på vei utjevnet kjønnsforskjellene. Det er overvekt av kvinner i øvrige avdelinger.
- Kvinner er overrepresentert blant ansatte med deltidsstillinger. I få ansatte med innvandrerbakgrunn
- Få ansatte med nedsatt funksjonsevne
- Ingen kjente tilfeller av trakassering
- embetets ledergruppe er det nå like mange menn som kvinner
- En kan ikke se at det er lønnsforskjeller som skyldes kjønn

Likestillingsutvalget vurderer proaktive tiltak med sikte på å rekruttere fra underrepresenterte grupper. Av grunner som det er gjort rede for under pkt. 4 krever dette langvarig innsats. Embetets Handlingsplan for likestilling 20122014(15) målretter arbeidet.

Vi har ingen kjente tilfeller av mobbing og derfor ingen spesifikke tiltak på gang, men legger stor vekt på å ha en åpen og vennlig omgangstone i embetet.

Lønn

Se tabellene.

Tabell 1, Tilstandsrapport - kjønn

Kjønnsbalanse	Månadslønn - Total sum lønn pr. heltidsekivalent	Deltid - antall av hvert kjønn	Midlertidig ansettelse - antall av hvert kjønn	Foreldrepermisjon - antall av tatt uttak av permisjon	Legemeldt sykefravær - Menn		Legemeldt sykefravær - Kvinner	
						Antall		Antall

År	M	K	M(KR)	K(KR)	M	K	M	K	M	K	Sykedager	Arbeidsdager	Sykedager	Arbeidsdager
2015	47	78	47243	42029	2	11	6	12	179	702	175	10392	485	16864
2014	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Tabell 2, Tilstandsrapport - nivå delt

	År	Kjønnsbalanse			Månadslønn - Månedsfortjeneste pr.	
		M%	K%	Total	M(KR/%)	K(KR/%)
Totalt i virksomheten	2015	37,1	62,9	100	100	88,34
	2014	38,6	61,4	100	100	90,7
Toppleidelse, kategori 1	2015	50	50	100	100	94,5
Embetsledelse/direktør	2014	50	50	100	100	93,1
Mellomledelse, kategori 1	2015	50	50	100	100	99,7
Seksjonssjef, ass dir	2014	60	40	100	100	103
Kategori 3	2015	43	57	100	100	100,5
Saksbehandler 1	2014	43,6	56,4	100	100	99,5
Kategori 4	2015	28,12	71,88	100	100	85,58
Saksbehandler 2	2014	25,9	74,1	100	100	94,8
Kategori 5	2015	18,75	81,25	100	100	100,5
Kontorstillinger	2014	23,1	76,9	100	100	103,5
Kategori 6	2015	0	0	100	100	0
Fagarbeiderstillinger	2014	0	0	100	100	0
Kategori 7	2015	0	100	100	100	0
Unge arbeidstakere, inkl. lærlinger	2014	0	100	100	100	0

Tabell 3, Ansatte

År	Ledere med personalansvar i %			Ledere - lønn i forhold til kjønn		Medarbeidere uten personalansvar			Medarbeidere - lønn i forhold til kjønn	
	M%	K%	Antall Totalt	M%	K/M%	M%	K%	Antall Totalt	M%	K/M%
2015	63,7	36,3	11	100	91,2	35	65	114	100	92,8
2014	72,7	27,3	11	100	0	36,3	63,7	102	100	92,3

60.3 Informasjonssikkerhet og IKT

Se omtalen under pkt 2.10 – Kommentarer til ressursrapporteringen

60.4 Embetsspesifikke oppdrag på IKT-området

Ikke aktuelt for Fylkesmannen i Vest-Agder.

Resultatområde 61 Samordning og modernisering

61.1 Kommunerettet samordning

Det regionale samordningsansvaret ivaretas bl.a. gjennom statlige etatsjefsmøter, regionalt planforum og eksternt tilsynsforum. I tillegg foregår det utstrakt samordning mellom fagavdelingene og andre statsetater innenfor sine fagfelt.

Fylkesmannen har også etablert et eksternt tilsynsforum som bidrar til å samordne tilsynsaktiveten i fylket på en god måte.

Den kommuneretta samordningen er administrativ lagt til embetsledelsen. Som en del av styringsdialogen med

kommunene er det gjennomført fire kommunebesøk der Fylkesmannens ledergruppe har møtt kommunens politiske og administrative ledelse. **Kommunebildene** utgjør sammen med **Tilstandsrapporten** og kommunens planverk tyngden i dialoggrunnlaget i disse møtene. Både kommunebildene og tilstandsrapporten fungerer som tilfredsstillende samordningstiltak og er gode hjelpemidler i vårt samordningsarbeid.

Et annet tiltak for å styrke kommunedialogen og samhandlingen med kommunene er en årlig konferanse for ordførere og rådmenn. Av ulike årsaker ble konferansen for 2015 ikke gjennomført.

Fylkesmannen utarbeider årlig en rapport om tilstanden i fylket. Siktemålet er med tilstandsrapporten er å gi et riss av nåsituasjonen for kommunene i Vest-Agder med utgangspunkt i tilgjengelig offentlig statistikk, først og fremst KOSTRA-data. Tilstandsrapporten har fungert tilfredsstillende som et hjelpemiddel i samordningsarbeidet og er et av flere utgangspunkt for styringsdialogen mellom fylkets kommuner og regional stat.

61.2 Modernisering i kommunene

Retningslinjene for tildeling av skjønnsmidler ble revidert i 2012, 2014 og i 2015. Aktuelle områder som Fylkesmannen har et særlig fokus på de nærmeste årene er bl.a. barn og unges levekår. Fra og med 2014 har vi også åpnet opp for at prosjekter knyttet til kommunereformen kan motta støtte.

Embetet stiller krav om målsetting i tråd med de sentrale føringene og våre lokale retningslinjer. Prosjektene skal fortrinnsvis være politisk forankret, tidsavgrenset og kommunal egenandel/innsats må inngå. Videre krever vi en vurdering av overføringsverdi til andre kommuner. For å sikre en god faglig vurdering av prosjektene er avdelingene involvert i tildelingsprosessen. For alle prosjekter kreves årlig statusrapport, samt sluttrapport der bruken av midlene er spesifisert. I 2015 mottok Fylkesmannen 41 søknader om støtte på til sammen 14,4 mill. kroner, hvorav 24 prosjekter fikk støtte på til sammen 5 mill. kroner. Det hadde vært ønskelig at fagavdelingene i større grad fulgte opp prosjekter som har fått støtte. Koordineringen av søknader som kan finansieres av andre statlige tilskudds- og støtteordninger i regi av fagavdelingene (eksempelvis tilskuddordningen til kompetanse og innovasjon i omsorgssektoren) kan være utfordrende, bl.a. som følge av at fagavdelingene opererer med andre frister. Fylkesmannen ser også behov for å legge bedre til rette for erfaringsutveksling mellom kommunene. Av konkrete tiltak for å sikre erfaringsoverføring, er at bruken av skjønnsmidler er et fast punkt på dagsorden i kommunemøtene. Her får vi informasjon utover statusrapportering 1 gang i året og sluttrapportering for alle prosjekter som kommunene må sende inn.

Det har vært utstrakt erfaringsutveksling mellom kommunereformprosjektene. Vår vurdering er at for å sikre erfaringsoverføring må det gjennomføres møter der aktuelle interessenter deltar. Dette har vært mulig i tilknytning til kommunereformprosessen der embetet har hatt en særlig rolle med å tilrettelegge for gode prosesser.

Også i 2015 mener vi Sjumilssteget i Mandal kommune et godt prosjekt, med stort potensiale.

61.3 Samordning av statlig tilsyn

I 2015 ble det gjennomført to møter mellom alle tilsynsetater som gjennomfører tilsyn med kommunene.

Kontrollutvalgssekretariatene presenterte seg selv og sin virksomhet. Årets planlagte tilsynsaktiviteter ble gjennomgått av hver enkelt tilsynsetat. Kvalitetskonferansen ble diskutert.

Kvalitetskonferansen, som er en konferanse for kommunene med kompetanseheving og formidling som hovedformål, hadde internkontroll som hovedtema i 2015.

Det var enighet om at årets konferanse hadde en bedre form enn tidligere. Etter at fylkesmennene i Aust-Agder og Vest-Agder slås sammen fra 01.01.2016, var det stemning for å inkludere alle 30 kommuner på Agder i konferansen.

Det var også stemning for å videreføre årlig gjennomføring. Tilsynskalenderen er holdt ved like og vi har undersøkt muligheten, sammen med Fylkesmannen i Aust-Agder, om en nettbasert løsning.

Sentralt i 2015 har også vært arbeid med og informasjon om pilotprosjektet om tilsyn og kommunenes egenkontroll.

Pilotprosjektet er et samarbeid mellom Fylkesmannen i Vest-Agder (nå Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder), KS Agder og Kristiansand Revisjonsdistrikt IKS (nå Agder Kommunerevisjon IKS).

Det er ytret mange signaler og ønsker om et endret regime. Prosjektets eksterne mål er å bidra til økt læring og forbedring av tjenestene som produseres i utdanningssektoren.

Prosjektets interne mål er å styrke kontrollvirksomheten ved økt koordinering og samhandling.

For pilotprosjektets del er vi nå i en praktisk fase med forberedelser og utprøving. Som et resultat av den kontakten som er etablert mellom partene, er flere aktuelle saker med samordningsgevinster synliggjort.

Som et ledd i Agder Kommunerevisjon IKS sitt arbeid med overordnet analyse (jf. forskrift om kontrollutvalg § 10) i Vennesla kommune, var Fylkesmannen deltaker på et møte mellom revisjonen og rådmannen i Vennesla kommune.

I dette møtet gjorde Fylkesmannen og revisjonen rede for at vi her lot rådmannen få bestillerfunksjon. Utfallet var et ønske fra rådmannen om tilsyn innen seksjon for oppvekst. Dette sammenfaller med pilotprosjektets opprinnelige fokus – utdanningsområdet.

Vi har utarbeidet en prosjektplan for felles tilsyn/egenkontroll og avholdt et møte mellom oppvekstsjefen i Vennesla kommune, aktuell deltaker fra Agder Kommunerevisjon IKS samt tilsynspersonell fra Fylkesmannen.

Kontrollutvalget har vedtatt prosjektplanen i deltaker kommunen. Datoer for åpningsmøte og tilsynsdager er satt. Dette inngår i Fylkesmannens planer for tilsyn i 2016.

Etter et tilfelle med en barnedrapssak i Søgne kommune, startet Agder kommunerevisjonen og Fylkesmannen et samarbeid om den påkrevde oppfølgingen fra begge parter. Gjenbruk av kommunale data er en sentral del av pilotprosjektet.

En viktig del av arbeidet er at revisjonen og fylkesmannen deler informasjon og bygger på hverandres arbeid. I tillegg til flere møter i saken, er da utveksling av dokumenter og erfaringer et sentralt moment i dette samarbeidet.

Det er ingen tvil om at det i prosjektet er veldig gode erfaringer i samarbeidet mellom revisjon og fylkesmannen. Dette er erfaringer vi ikke hadde før pilotprosjektet startet.

Resultatområde 62 Kommuneøkonomi

62.1 Kontroll og godkjenning etter økonomibestemmelsene i kommuneloven

Ingen kommuner var registrert i ROBEK i 2015.

Vår policy om å ha en god dialog og lav terskel for å imøtekomme kommunenes ønsker om veiledning, mener vi fungerer godt forebyggende for å unngå ROBEK-registrering.

Vi har ikke fått krav om å lovlighetskontrollere vedtak eller på eget initiativ foretatt lovlighetskontroller knyttet til økonomibestemmelsene i 2015.

Vi har behandlet 6 garantisøknader hvorav 3 ikke ble godkjent. Dette var garantier på tilsammen 190 mill. kroner fra tre kommuner knyttet til forbrenningsanlegget Returkraft AS. Avslaget ble begrunnet med at andelen næringsavfall i forhold til husholdningsavfall var for høy.

Fylkesmannen har ikke fått inn søknad om godkjenning av vedtekter for kraft/hjemfallsfond.

62.2 Økonomiforvaltning - veiledning

Veiledningsarbeidet: Fylkesmannen gir fortløpende veiledning muntlig og skriftlig om kommunaløkonomiske spørsmål. Det har vært en del henvendelser knyttet til garantibestemmelsene, selvkostregelverket, hvilke forhold som kvalifiserer for ROBEK-registrering og vurderinger knyttet til realisme og balanse i årsbudsjett og økonomiplan. Vi arrangerer informasjonsmøter om kommuneopplegget i forbindelse med framleggelsen av kommuneproposisjonen og statsbudsjettet. Det ble av ulike årsaker ikke arrangert informasjonsmøte om statsbudsjettet høsten 2015. I stedet ble det sendt ut et budsjettsskriv.

Oppfølging av ROBEK-kommuner og kommuner i faresonen. Ingen kommuner har vært registrert i ROBEK i 2015. Vi imøtekommer alle anmodninger om møter med administrativt og/eller politisk nivå i kommuner som opplever budsjettssituasjonen som vanskelig.

Fordeling av skjønnsmidler: Ordinære skjønnsmidlene fordeles til kommunene med utgangspunkt i retningslinjene for skjønnsfordelingen. Alle kommunene blir bedt om å komme med skriftlig innspill knyttet til særegne forhold og kan også be om eget møte.

Kvalitetssikring av KOSTRA-data. Kommunenes rutiner for innrapportering av KOSTRA-data vurderes til å være godt innarbeidet, og alle kommunene i fylket har i mange år rapportert tidnok til foreløpig publisering. Bruk av dataene og kvaliteten på dataene blir kommentert i kommunemøtene, dersom vi har avdekket mangler. Dette skjer også i forbindelse med utarbeidelse av kommunebilder og tilstandsrapport. Vi understreker viktigheten av at dataene faktisk blir rettet opp, og at kommunene innarbeider rutiner for dette. I 2015 har fylkesmennene i Aust-Agder og i Vest-Agder samarbeidet med KS om et pilotprosjekt for å heve kvaliteten på data knyttet til eiendomsforvaltning. Det har vært arrangert to samlinger for kommunene og det blir spennende å se om 2015-rapporteringen viser økt kvalitet på dataene. I tillegg har vi viderformidlet KMDs oversikt over tall knyttet til eiendomsforvaltning til aktuelle kommuner som har tall som avviker fra normalen.

Alle utviklingsprosjekter finansiert gjennom skjønnsmidlene er rapportert inn elektronisk på fm-nett i mars 2015.

Resultatområde 63 Kommunalrett, forvaltningsrett, kommuneinndeling og valg

63.1 Kommunalrett

Det er flere muntlige henvendelser fra kommunene (ordførere og rådmenn) om forståelsen av kommuneloven. Det gis generell veiledning om regelverket, særlig om habilitetsegler og saksbehandlingsregler i kommunelov og forvaltningslov. Etter valget var det en del henvendelser om valg og nemnder og regler om kjønnsrepresentasjon.

Fylkesmannen får også flere henvendelser fra publikum om å foreta lovlighetskontroll av eget tiltak. Det gjøres som regel noen forundersøkelser før henvendelsen eventuelt avvises. Vi hadde tre slike saker i 2015 der anmodning om lovlighetskontroll ble avslått. Sakene blir som regel avsluttet med avvisningsvedtak til den som har bedt om lovlighetskontroll. Det gis også en del skriftlig og muntlig veiledning om regelverket.

Få/ingen henvendelser om interkommunalt samarbeid og vertskommunemodellen.

Embeter	Saker om lovlighetskontroll etter klage som det er truffet vedtak i			Lovlighetskontroll initiert av fylkesmannen			Vedr. habilitet	Vedr. lukking av møter
	Antall saker	Antall opprettholdt	Antall ulovelig	Antall saker	Antall opprettholdt	Antall ulovelig		
FMVA	1	1	0	0	0	0	1	0
Sum	1	1	0	0	0	0		

63.3 Kommuneinndeling

Vår prosessveileder har arbeidet full tid med kommunereformen gjennom hele året, med støtte fra embetsledelsen og andre i embetet etter behov. I lys av det langvarige tette samarbeidet på alle forvaltningsnivå mellom Aust- og Vest-Agder, samt vår egen fusjon med naboembetet fra 1/1-2016, har vi lagt ekstra stor vekt på tett samarbeid over fylkesgrensen. Samarbeidet med KS er fortsatt godt og nært, men utover i året har vi konsentrert oss mer om ulike deler av kommunenes arbeid, og ikke i samme grad som i oppstarten hatt felles opptreden og felles presentasjoner. Vi har i 2015 videreført ordningen med samordningsmøter på toppnivå politisk og administrativt mellom KS Agder, begge fylkeskommunene og begge Fylkesmannsembetene, men med lavere frekvens enn i oppstarten.

Vi har som arbeidsform valgt å være hyppig fysisk til stede i alle kommunenes prosesser, og ellers være tilgjengelig på forespørsel. Vi har valgt en relativt lav profil i forhold til offentligheten som embete, for heller å være til stede og yte rask og god service i kommunenes løpende arbeid. Våre kommuner kom tidlig i gang med arbeidet, og det har vært utredet en rekke ulike alternativer. Det har i 2015 i liten grad vært behov for pådriverarbeid i Vest-Agder. Vi har deltatt tett i utarbeidelsen av intensjonsavtaler og mandater for fellesnemnd, gjennom å presentere andres erfaringer og ulike eksempler, og informere om regelverket og prosessen mot 2020. Vi har også etter ønske fra kommunene deltatt på en rekke av deres folkemøter, både med innlegg, svar på spørsmål og i et par tilfeller med debattledelse. Vi har i 2015 fordelt til sammen 650.000 kr av prosjektskjønnsmidler til de ulike reformprosjektene.

Som det går fram av fjorårets rapport, hadde vi ved inngangen til 2015 hele 9-10 utredningsprosjekter/konstellasjoner mellom de 30 kommunene på Agder, hvorav 3 som krysset fylkesgrensen. Ved utgangen av året bildet noe endret, etter at flere kommuner har gjort retningsvalg mm. I Vest-Agder står vi nå igjen med 5 prosjekter som har ferdig intensjonsavtale eller er i gang med å utarbeide avtale. Til sammen 13 av de 15 kommunene i Vest-Agder deltar i disse 5 prosjektene, sammen med 3 kommuner fra Aust-Agder. I vårt fylke er det kun de to fjell- og vannkraft-kommunene Åseral og Sirdal som allerede har avklart at de vil gå videre alene. Det synes som om Vest-Agder er et av fylkene i landet som ligger langt framme i reformarbeidet. Prosessen «K5» er med sine 120.000 innbyggere den mest omfattende i landet målt i innbyggertall. Det endelige utfallet er likevel fortsatt svært usikkert i alle prosjektene, bl.a. fordi flere kommuner har vedtatt folkeavstemning om saken. Kommunen følger også tett med på den nasjonale politiske debatten, og Stortingets vedtak om endringer i inntektssystemet vil kunne få direkte innvirkningen på sluttresultatet i flere kommuner.

Arbeidet med ev. grensejusteringer er i forståelse med departementet utsatt til etter kommunenes vedtak i juni 2016.

63.4 Valg

Ingen spesielle tiltak eller saker i 2015. Det er gitt noe råd og veiledning.

63.5 Forvaltningslovens og offentleglovas anvendelse i kommunesektoren

Fylkesmannen har behandlet 4 klagesaker på avslag om innsyn etter offentleglova, og mottatt én som ble trukket. 2 fikk delvis medhold, mens 2 ble stadfestet. I tillegg til disse er én sak sendt tilbake til kommunen for forberedende saksbehandling.

Vi har ikke hatt saker etter fvl. § 28 andre ledd.

Det gis fortløpende veiledning til kommunene om forvaltningsloven og offentleglova. Vi har i 2015 ikke hatt spesielle opplæringstiltak om regelverket.

Resultatområde 66 Planlegging, bolig- og bygningsrett

66.1 Byggesaker

Fylkesmannen avgjorde 199 klagesaker (228 saker i 2014) etter plan- og bygningsloven. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for alle klagesakene var 107 dager = 3,5 måneder mot 3,8 måneder i 2014. 162 klageaker gjelder klager undergitt tidsfrist, mens 37 klager var planklager. Det er rapportert fortløpende i Sysam i løpet av året.

I embetsoppdraget for 2015 er det et rapporteringskrav for hvor mange saker som ikke blir avgjort innen 12 uker og hvor stor overskridelsen er. For å rapportere dette er det laget en oversikt over mer eksakt saksbehandlingstid.

For hele 2015 er 62 klagesaker (31 %) avgjort innen fristen på 12 uker. Det bemerkes at både planklager og byggesaksklager er med i denne statistikken. 63 saker (32 %) er avgjort innen 12 uker + 30 dager. 43 saker (22 %) er avgjort innen 12 uker + 60 dager. 20 saker (10 %) er avgjort innen 12 uker + 90 dager. 11 saker (5 %) av sakene hadde mer enn 6 måneders behandlingstid. Vi var i god gjenge med å få nedarbeidet restanser og saksbehandlingstid i 1. tertial, men vi klarte ikke å holde dette gjennom sommeren og høsten da det ble endringer i saksbehandlergruppen.

Det gis opplysninger om antatt saksbehandlingstid i foreløpig svar som sendes partene innen fire uker etter at saken er mottatt. Vi har ikke praktisert å avtale lengre frist enn angitt i forskrift om byggesak, og har heller ikke praktisert forlengelse av fristen på 12 uker.

Antall mottatte nye klagesaker økte med 15 % fra 216 til 250 nye saker i 2015.

Resultatet av klagebehandlingen viser at 114 saker (57 %) ble stadfestet, 42 saker ble opphevet (21 %), 40 saker ble omgjort (20 %) og 3 saker ble avvist/trukket (2 %). Vi har i 2015 stadfestet noen flere klager enn foregående år. Dette er kanskje resultatene av tidligere opplæring med fokus på begrunnelser og dispensasjonsvurderinger.

Det ble fattet vedtak i 28 settefylkesmannssaker fra Rogaland, mot 61 saker året før. Det betyr at 14 % av avgjorte klagesaker (mot 27 % i 2014) er settefylkesmannssaker. Ordningen er ressurskrevende for Vest-Agder. I 2015 ble 8 saker stadfestet, 4 saker ble opphevet og 16 saker ble omgjort. Omgjorte og opphevede saker utgjør 71 % av avgjørelsene, mot 85 % året før.

I 2 klagesaker var vedtaket gitt utsatt iverksettelse/oppsettende virkning. Disse klagene ble prioritert ved klagesaksbehandlingen.

I flere klagesaker har det også vært krav om dekning av sakskostnader. I de fleste tilfellene skyldes kravet feil ved kommunens avgjørelse slik at kostandsansvaret blir lagt på kommunene.

I 2015 mottok vi prosessvarsel i en sak samtidig som det ble bedt om omgjøring av FMs vedtak. Etter en ny vurdering, hvor deler av vedtaket ble omgjort, falt rettssaken bort. Det var en rettssak om et byggetiltak i Mandal i 2015. Staten fikk medhold i saken og fikk tilkjent dekning av saksomkostninger.

I tillegg til det som fremgår av Sysamrapporten har det vært mange tunge omgjøringsbegjæringer. Flere klagere slår seg ikke til ro med Fylkesmannes avgjørelser og begjærer vedtaket omgjort eller bringer saken inn for Sivilombudsmannen.

Veiledningsoppgavene er mange og krevende. Henvendelser fra kommunene er prioritert fremfor henvendelser fra private parter. Den 4.6.2015 ble det holdt en opplæringskonferanse for kommunen om nye byggeregler. Konferansen var et samarbeid med Direktoratet for byggkvalitet.

66.2 Saker om ekspropriasjon

Ingen saker i 2015.

66.3 Klage etter eierseksjonsloven og lov om kommunal forkjøpsrett til leiegårder

Klage etter eierseksjonsloven - antall

Embeter	Antall klager	Tatt til følge	Ikke tatt til følge	lovbestemmelser er vurdert under klagebehandlingen
FMVA	1	1	0	§ 6 andre ledd
Sum	1	1		

66.5 Planlegging, byutvikling og geodata

Plan og byutvikling

Det vises til res.omr. 66.1 om klagesaksbehandling etter pbl.

Vi avgjorde i 2015 37 planklager, hvorav to saker som settefylkesmann. 5 klager gjaldt områdereguleringsplaner og 32 klager gjaldt reguleringsplaner. Resultatet var at en klage ble avvist, en ble opphevet, to saker ble delvis stadfestet og delvis opphevet, mens det kommunale planvedtaket ble opprettholdt i 33 saker.

Det ble avholdt meklingsmøte i 5 saker i 2015. Det ble oppnådd enighet/kompromissløsning i to saker. To saker er oversendt KMD for behandling av innsigelsene og en sak er forløpig til oppfølging i kommunen. Vi har fått tilbake en sak etter avgjørelse i KMD. Innsigelsen vedrørende reguleringsplan for Halebukta i Farsund ble ikke tatt til følge.

Geodata

Fylkesmannen har i løpet av 2015 satt i gang et forprosjekt angående etablering av geodatabaser for planer på høring, og et system for innsyn mot disse. Øvrige deltagere i prosjektet er Kartverket, Vegvesenet, Fylkeskommunen og kommunene. NVE er observatør og får innsyn i prosjektinfo underveis. Vi starter en pilot i 2016 med deltagelse av Søgne og Vennesla kommuner for uttesting av løsningen.

Vi savner fortsatt en god og stabil tilgang til plantjenester for kommunale planer, men anser også at etableringen av høringsbaser til en viss grad vil avhjelpe denne mangelen.

Vi har i løpet av 2015 inngått en avtale om deltagelse i geodatasamarbeidet «Oslofjord-GIS». Dette kommer til erstatning av eksisterende databaseløsninger, og innsynsprogrammet Geoport.

I løpet av året har vi deltatt i utarbeidelse av Norge Digitalt-arbeid, men særlig vekt på geodataplanen for Agderfylkene og GEOVEKST. Embetet bruker for øvrig ESRI-plattformen, samt noen Åpne Kildekode-programmer.

Vi ser frem til et økt geodatasamarbeid med andre embeter, i første omgang gjennom Oslofjord-GIS-samarbeidet, men også via prosjektet for virtuelle GIS-desktop-løsninger, og å til kunne dele småprogrammer og script.

66.5 Planlegging, byutvikling og geodata - Faste oppgaver

Planområdet

Status er meget god.

Prioritert oppgave

Kunnskapsgrunnlaget: Vi gjør bruk av miljødata og påser spesielt at kommunene innarbeider prinsippene i naturmangfoldloven i sin plan- og arealforvaltning. I tillegg til den faste plangruppa deltar medarbeidere fra naturforvaltning- og forurensningsgruppa i dette arbeidet. Vi deltar som observatør i bymiljøavtalearbeidet i Kristiansand. Vi forsøker å følge opp statlig planretningslinje for bolig- areal og transportplanlegging, men dette er utfordrende å få til.

Andre oppgaver

På planområdet arbeider vi rutinemessig for å oppnå minst mulig skade på natur. Vi har i 2015 påklagd vesentlig færre kommunale dispensasjonsvedtak enn snittet for de siste 5 årene. Antallet innsigelser har også gått ned i siste femårsperiode. Vi mener vi i de siste 3 årene har lagt lista på et riktig nivå, i tråd med innsigelsesrundskrivet, når vi stopper kommunale vedtak på bakgrunn av nasjonale eller vesentlig regionale interesser. Vi deltar i større planprosesser i fylket, eksempelvis i forbindelse med veiprosjekter. Vi har i økende grad møter med kommunale planleggere i tidlig planfase.

Se også rapportering under klimaarbeidet angående håndtering av klimaoppdrag i planarbeidet.

Resultatområde 68 Samepolitiske hensyn

Resultatområde 69 Partistøtte

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 0525	Fagdep.
Ressursbruk knyttet til adm/felles oppg./drift	kr 24 488 769,77	kr 343 592,36
Embetsspesifikke landsdekkende oppgaver (f.eks. FRI og trippelnett)	kr 0,00	kr 0,00
62 Kommuneøkonomi	kr 520 817,03	kr 0,00
66 Planlegging, bolig- og bygningsrett	kr 4 767 213,13	kr 452 313,89
Konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sameting	kr 0,00	kr 0,00
Andre oppgaver under KMD	kr 604 243,48	kr 842 623,49
Sum:	kr 30 381 043,00	kr 1 638 529,00

Kulturdepartementet

Resultatområde 95 Tros- og livssynssamfunn

To nye trossamfunn er registrert i 2015.

Fylkesmannen fører tilsyn med 42 trossamfunn. Det ble utbetalt statstilskudd med tilsammen kr. 5.828.052,- i 2015. Ett trossamfunn fikk avslag på statstilskudd fordi krav var innkommet etter innsendingsfristen.

Fylkesmannens vedtak ble stadfestet av departementet. To trossamfunn kunne dokumentere at de hadde flere

~~medlemmer som de hadde fått utbetalt statstilskudd for. Fylkesmannen opplyser de mest vedtak som utbetalt i~~

Resultatområde 96 Gravferdsloven

Det har vært 47 søknader om askespredning i 2015 som ble innvilget, herunder forhåndsgodkjenning. 1 søknad er avslått på grunn av at ønsket askespredningssted ikke er forenlig med retningslinjene.

I henhold til Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementets rundskriv av desember 2012 har Fylkesmannen ført en mer liberal praksis med hensyn til hvor det gis tillatelse til askespredning.

Fylkesmannen behandlet en sak om dekning av sakskostnader i forbindelse med klage over vedtak om rett til feste av gravsted. Fylkesmannen fant at kommunen delvis måtte dekke krav om sakskostnader.

Resultatområde 97 Lov om helligdager og helligdagsfred

Fylkesmannen i Vest-Agder behandlet 2 søknader vedrørende dispensasjon fra åpningstidsbestemmelsene i 2015. Begge søknadene gjaldt flere søndager sommerstid. Den ene søknaden ble avslått. Den andre ble delvis avslått og delvis innvilget.

Kunnskapsdepartementet

Resultatområde 31 Forvaltningsoppgaver - barnehagen og grunnsopplæringen

31.1 Tilsyn

Følgende er rapportert:

Barnehage

Fylkesmannen har gjennomført tilsyn i tre kommuner og igangsatt tilsyn i en kommune. Alle tilsyn var egeninitierte og var rettet mot kommunen som barnehagemyndighet.

Stedlig tilsyn er gjennomført i Hægebostad, Mandal og Sirdal. Tema for disse tilsynene var kommunens påserolle § 8 - første ledd og § 16 Tilsyn:

Kommunen har som barnehagemyndighet ansvar for å veilede og påse at barnehagene drives i samsvar med gjeldene regelverk. Kommune må i denne sammenheng blant annet ha kjennskap til eierpliktene og myndighetspliktene definert i barnehageloven.

- Barnehageloven § 8 første ledd.
- Barnehagelovens § 16 første og andre ledd

offentlige tilskudd til private barnehager §§§ 4, 5 og 8. Risikovurdering som lå til grunn for valg av tema var at vi hadde flere henvendelser om dette temaet fra denne kommunen.

De senere år har Fylkesmannen utført stedlig tilsyn med alle 15 kommuner to ganger. (30 stedlige tilsyn). Nå erfarte vi at det var nødvendig med nytt fokus på påserollen og da med særlig oppmerksomhet på virkemidlene veiledning og tilsyn. Vi har tidligere hatt fokus på om kommunen som barnehagemyndighet via sitt tilsyn har hatt god kontroll med bemanningen - pedagogtetttheten/pedagognormen - forskrift om pedagogisk bemanning og forskrift om midlertidig og varig dispensasjon fra utdanningskravet. Tradisjonelt har det vært mange delte plasser i barnehager i Vest-Agder, og flere barnehageeiere har sett pedagogkravet opp mot plasser og ikke antall barn. Derfor har dette tidligere vært tema for alle våre 15 kommuner. Likeledes har kommunen som godkjenningmyndighet vært et anbefalt tema fra sentralt hold. Dette tema har vi i 2013 og 2014 utført tilsyn med i alle 15 kommunene i fylket. Fylkesmannen i Vest-Agder så det som hensiktsmessig å få inngående kjennskap til tenkning og praksis vedrørende kommunens godkjenning av barnehager i alle kommunene.

I 2015 er det kommunens påserolle med fokus på virkemidlene veiledning og tilsyn som er tema. Vi har opplevd dette som et krevende tema. Det har vært nødvendig å ha både formøter med veiledning noen uker i forkant av tilsynsdagen og sluttmøter med veiledning. Fylkesmannens oppfatning er at også kommunene opplever disse tema som krevende og utfordrende. Tilsynene ansporer til læring og refleksjon om kommunens myndighetsrolle. Kommunene gir tilbakemeldinger om at tilsynet har gitt økt forståelse for kommunens rolle som barnehagemyndighet, og videre arbeid med lovforståelse og rolleforståelse.

Risikovurdering:

Vi førte tilsyn med § 8 og § 16 da det er et stort behov for å presisere kommunens påserolle. På bakgrunn av vårt kjennskap til sektoren og kommunene valgte vi to kommuner med bare kommunale barnehager. Her kan det være krevende å skille eierrollen og myndighetsrollen. Den tredje kommunen er en kommune med mange private barnehager. På denne måten fikk vi kjennskap til om det er forskjeller på måten å utføre påseerrollen på mellom kommuner med og uten private barnehager.

Vi valgte disse tre kommuner etter nøye vurdering.

Det er også ført tilsyn med en kommune etter forskrift om likeverdig behandling ved tildeling av offentlige tilskudd til private barnehager §§§ 4, 5 og 8. Målet var å øke rettsikkerheten i forhold til saksbehandlingen og beregningen av det kommunale tilskuddet til de private barnehagene. I Vest-Agder er det 9 kommuner som har både kommunale og private barnehager. På bakgrunn av mange henvendelser angående likeverdig behandling i en av kommunene valgte vi å føre tilsyn med denne. Kommunen vi førte tilsyn med har en stor andel private barnehager. Tilsynet er avsluttet.

Dette er det tredje tilsynet vi gjør angående likeverdig behandling. Vi vurderer tilsyn om temaet som krevende både som følge av generell liten erfaring med tilsynet hos embetene, og kompleksiteten på saksområdet.

Grunnoplæring

Fylkesmannen i Vest-Agder hadde et etterslep på gjennomføring av planlagte tilsyn fra 2014. Tre av tilsynene ble utsatt og satt opp igjen i aktivitetskravene for 2015. De påbegynte tilsynene ble avsluttet tidlig i 2015 med endelige rapporter fra tre felles nasjonale tilsyn med elevenes utbytte, tre fra egeninitierte tilsyn med særskilt språkoplæring og ett egeninitiert skriftlig tilsyn med fylkeskommunens heving av lærekontrakter.

I 2015 gjennomførte vi felles nasjonalt tilsyn i fire kommuner, med tema elevenes læringsutbytte på én skole og forvaltningskompetanse på to skoler i hver kommune. De kommunene som ble valgt ut tilhører samme region, og har tett samarbeid på opplæringssektoren. Det ble holdt felles veiledning for de fire kommunene i forkant av tilsynet. Etter gjennomført tilsyn har to av kommunene bedt om, og fått, ytterligere veiledning.

Vi åpnet ett hendelsesbasert tilsyn i 2015. Tema var elevenes psykososiale miljø. Saksbehandlingen i 2015 var foreløpig skriftlig, men tilsynet ble ikke avsluttet i 2015.

Planlagt tilsyn på prioritert område «spesialundervisning» ble endret til forvaltningstilsyn, FNT-tilsynet med forvaltningskompetanse utvidet til fylkeskommunens enkeltvedtak om inntak til særskilt tilrettelagte grupper. Vi ble gjort kjent med at fylkesrevisjonen hadde gjennomført et forvaltningsrevisjon med spesialundervisning i videregående skole i 2013/2014. Det ble derfor naturlig å utsette vårt planlagte tilsyn med fylkeskommunen nå

Forfølgende skole i 2015/2016. Det ble derfor handling å se etter om planlagte tilsyn med fylkeskommunen på dette temaet til 2015 og se på oppfølgingen i de videregående skolene etter fylkesrevisjonens rapport. Dette tilsynet ble påbegynt, men ikke avsluttet i 2015 og arbeidet går videre i 2016.

På bakgrunn av funn i tilsynene og erfaringer fra klagebehandlingen ser vi at forvaltningskompetansen i kommunene trenger å bli bedre. Vi har derfor tilbudt kommunene opplæring på dette feltet. I 2015 gjennomførte vi de to første samlingene i en rekke på tre i en av regionene.

Risikovurdering: For å styrke samarbeidet i regionene valgte vi å legge det felles nasjonale tilsynet i 2015 til fire kommuner i samme region. Tanken var at de ville utveksle erfaringer og dermed være til berikelse for hverandre. Vi har inntrykk at dette har skjedd og kommunene samarbeider om utviklingsarbeidet i etterkant av tilsynene.

Tilsynene med særskilt språkopplæring i tre kommuner var et oppfølgingstilsyn etter et tidligere skriftlig tilsyn. Det ble da gitt flere pålegg og vi valgte ut en kommune i hver region som fikk oppfølgingstilsyn i 2014.

Vi har i flere tilfeller varslet Utdanningsdirektoratet om risikoområder på friskolene i vårt fylke. Det gjelder både frittstående grunnskoler og videregående skoler.

Avvik: Det har vært avvik fra resultatkravene ved at vi ikke har gjennomført alle de planlagte tilsynene. Det ble gjort endringer på planlagt tilsyn med spesialundervisning i fylkeskommunen, og tilsvarende planlagt tilsyn i en kommune ble ikke gjennomført. Dette er nå endret til at vi i 2016 skal gjennomføre det felles nasjonale tilsynet i 2016 med begge.

Avdelingen hadde også i 2015 redusert bemanning på grunn av permisjoner. Embetet gjennomgikk en OU-prosess i 2014, avdelingen ble fra 2015 tilført flere personer med andre oppgaver samtidig som vi fikk ny direktør. I tillegg har det meste av 2015 vært preget av den kommende sammenslåingen av embetene i Aust- og Vest-Agder fra 1. januar 2016.

På grunn av ressursituasjonen i embetet med vakanser i 2014 hadde vi et etterslep ved inngangen til 2015. Vi har ikke fullført alle de tilsynene vi hadde planlagt for 2015, men med unntak av én kommune ble antall planlagte tilsyn varslet og satt i gang. Dette medfører imidlertid at også 2016 starter med et etterslep fra 2015.

31.2 Klagesaksbehandling

Klagebehandling

Klagesakene har i hovedsak vært behandlet innen tre måneder. Saksbehandlingen kan i enkelte tilfeller ta lengre tid, særlig i saker om spesialundervisning og psykososialt miljø. I altfor mange saker finner vi mangler ved saksbehandlingen i underinstansen og må innhente tilleggsopplysninger eller sende saken tilbake til ny behandling. Ved valg mellom å sende saken tilbake eller innhente opplysninger legger vi vekt på hensynet til eleven og hvordan vi kan få raskest mulig avgjørelse.

Vi mottar mange klager som ikke er forvaltningsklager, og dette bruker særlig juristene også mye tid på. Antall formelle klagesaker har økt på området psykososialt miljø i tillegg til at henvendelser om slike saker på telefon og epost er stadig økende. Vår veiledning resulterer ofte i at det ikke blir klagesaker og dermed ikke registrert og synliggjort i vår antallsrapport.

Gjennom klagebehandlingen, og også via andre henvendelser, ser vi at de fleste av våre kommuner har svært mangelfull forvaltningskompetanse. Veiledning i enkeltsaker og informasjon om regelverket i vår klagesaksbehandling synes ikke å ha nevneverdig effekt i forhold til senere saker på samme skole og i samme kommune. Vi har derfor sett et stort potensial for å øke forvaltningskompetansen hos skoleeiere og skoleledere, og mener at det bør gjøres på annen måte.

Vi har stor tro på at det bør gjøres grundigere enn korte store kurs, og har i 2015 gjennomført to av tre dagsamlinger i en kursrekke for målgruppen i de fem kommunene i Lindesnesregionen. Tema har vært generell forvaltningsrett og saksbehandling av enkeltvedtak om spesialundervisning og psykososialt miljø. Også PPT har deltatt. Vi håper nå at det vil gi resultater i forhold til fremtidig saksbehandling. Etter anbefaling fra denne regionen forventer vi at andre kommuner vil ønske tilsvarende kursrekke.

Det har ikke vært tilfeller av at skoleeier ikke har fulgt opp Fylkesmannens vedtak.

Det har vært få klager på **barnehageområdet**. Forklaringen på dette kan være at vi er aktive med veiledning til kommunene. Vi har mange henvendelser, og vi opplever at kommunene retter seg etter den veiledningen vi gir.

Antall klager etter **forskrift om likeverdig behandling** har gått ned i forhold til fjoråret. Med virkning fra 2015 ble det iverksatt en vesentlig endring i forskriften. Vi har ikke mottatt noen klager som omhandler endringene i forskriften. Endringen har ført til en vesentlig forenkling ved beregningen av det kommunale tilskuddet. Det kan se ut som om kommunene med veiledning fra Fylkesmannen har fått avklart spørsmål fra barnehagene.

Det har vært en økning i antall klager fra 2014-2015 knyttet til **enkeltvedtak om spesialundervisning og spesialpedagogisk hjelp**. Det har også i 2015 vært et betydelig antall henvendelser vedrørende forhold som ikke er direkte knyttet til enkeltvedtak, for eksempel klager på melding til barnevern og klager på saksbehandlere/saksbehandlingstid i PPT, i tillegg til generell veiledning om saksbehandlingsregler.

Mange av sakene er komplekse og tar tid å løse. Saker om psykososialt miljø har også ofte islett av problemstillinger knyttet til spesialpedagogiske behov. Ansvarlig for spesialundervisningsområdet arbeider tett med avdelingens jurist for å sikre at sakene blir behandlet på en forsvarlig og kvalitetsmessig god måte.

Antall klagesaker om **skoleskyss** har doblet seg siden i fjor. Det kan synes som om fylkeskommunen har tatt en ny gjennomgang av sakene. De fleste sakene gjelder elever som har fått endret skyssordningen, eller mistet en de hadde.

Sammenlignet med år 2014 er antall klager på **standpunkt karakter i fag** betydelig redusert. Vi har behandlet 24 klager på fag i år og dette er det nivået antall klagesaker pleier å ligge på. Totalt behandlet vi 28 klager, en klage på en muntlig eksamenskarakter, to klager på karakter i oppførsel og en klage på karakteren i orden. 16 av 24 klager ble avvist og sendt tilbake til skolen for ny behandling. Selv om vi kan se en forbedring på noen skoler når det gjelder faglærers begrunnelse for den fastsatte standpunkt karakter, er det fremdeles mye igjen før vi kan si at vurderingsforskriften etterleves.

En tendens er at flere og flere skoler setter opp karakteren til den eleven som har fått medhold. Vi er i tvil om i hvor stor grad vurderingen blir gjennomgått på nytt eller om skolen bare velger å gi en høyere karakter når skolen får klagen returnert.

Fylkesmannen har årlig møter med kommuner og rektorer der vi veileder om eksamen og standpunkt karakterfastsetting. Mange kommuner deltar i "Vurdering for læring" og vi ser at prosjektet har hatt positiv virkning på de som er engasjert. I sør-vest nettverket (vurderingsarbeid) utveksler vi erfaring og veileder hverandre i dette arbeidet. I fellesskap har vi utarbeidet en veileder om standpunkt karakterfastsetting som vi årlig reviderer.

Vi behandlet to **klager på karakter i oppførsel og en i orden**. Klagen på karakter i orden fikk ikke medhold og karakteren ble stående. Fylkesmannen endret karakteren i orden til to elever. En kommune og skole ba om møte med oss for å få avklart hva vi hadde vektlagt i behandlingen av karakteren som ble endret. Det ble et nyttig møte for begge parter. (Vi har ikke klart å registrere klageresultat i talldata - feil i systemet)

Klage i grunnskolen (opplæringsloven med forskrifter)

Type Klage	Sum	Medhold/Delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist	Kommentar
Skyss, § 7-1	31	3	26	2	0	
Spesialundervisning, § 5-1	10	2	3	4	1	
Standpunkt i fag	24	0	8	16	0	
Fremskutt skolestart, § 2-1 tredje ledd	2	1	1	0	0	
Bortvisning, § 2-10	2	2	0	0	0	
Permisjon fra opplæringen, § 2-11	2	1	1	0	0	
Skoleplassering, § 8-1	18	5	13	0	0	
Psykososialt	10	7	2	0	1	

skolemiljø, § 9a-3	10	7	2	0	1
Sum	99	21	54	22	

Klage i videregående opplæring (opplæringsloven med forskrifter)

Type Klage	Sum	Medhold/Delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist	Kommentar
Inntak, § 3-1 sjette ledd	1	0	1	0	0	
Sum	1	0	1	0		

Klage i forbindelse med spesialpedagogisk hjelp til barn under opplæringspliktig alder (opplæringsloven)

Type Klage	Sum	Medhold/Delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist	Kommentar
Spesialpedagogisk hjelp, § 5-7	2	1	1	0	0	
Sum	2	1	1	0		

Type Klage	Medhold/delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist	Sum
Barnehageloven § 10	0	0	0	0	0
Barnehageloven § 16	0	0	0	0	0
Forskrift om familiebarnehager § 7	0	0	0	0	0
Forskrift om foreldrebetaling § 5	1	1	0	0	2
Forskrift om likeverdig behandling av barnehager i forhold til offentlige tilskudd	0	2	0	0	2
Forskrift om midlertidig og varig dispensasjon og unntak frå utdanningskravet for styrer og pedagogisk leder § 4	0	1	0	0	1
Forskrift om pedagogisk bemanning § 3	0	0	0	0	0
Forskrift om regnskapsplikt for godkjente ikke-kommunale barnehager § 6	0	0	0	0	0

31.3 Statistikk og kvalitetsvurdering

BASIL

På barnehageområdet har Fylkesmannen oppnådd resultatkravene

Kompetansen når det gjelder BASIL i kommunene er god. På grunn av endringer i BASIL-sjema ble fylkets 15 kommunene invitert til felles samling med Fylkesmannen i Aust-Agder. Alle kommunene v/barnehagemyndigheten har således blitt invitert til veiledning/ kompetanseheving innen rapportering og statestikk. Gjennom arbeid med BASIL får Fylkesmannen økt kjennskap til barnehagene og kommunene i fylket. Foruten å arrangere BASIL-samling bisto Fylkesmannen kommunene noe ved behov. Fylkesmannen legger ned et rimelig stort arbeid med å kvalitetssikre innsamlede data i årsmeldingen.

GSI

Resultatkravene er oppnådd. Det er etablert fungerende rutiner mht. framdrift og kvalitetssikring av data underveis og leveringsfrister er overholdt.

Utdanningsdirektoratets oppfølging, organisering og involvering av Fylkesmannen i arbeidet sikrer vedlikehold og oppdatert kompetanse.

For tiltak på GSI i 2015 har embetet ikke funnet det nødvendig å avholde felles GSI-opplæring. FM har informert om endringer via e-post til kommuner og skoler, og veiledet direkte underveis i innsamlingen etter behov.

Fylkesmannen i Vest-Agder har videre deltatt i Sør-vest samarbeidet på GSI (kystfylkene fra Aust-Agder til Sogn og Fjordane) og møtt på direktoratets fellessamling.

Skoleporten

Kompetansen i embetet på Skoleporten oppfatter vi å være god.

Vi har likevel, på grunn av bemannings situasjonen i Utdannings- og barnevernsavdelingen ikke aktivt kunne følge opp skoleeierne bruk av Skoleporten i lokalt kvalitetsvurderingsarbeid i den grad vi har måttet ønske.

Vi oppfatter at kommunene i stor grad bruker skoleporten som grunnlag for statistikkinnhenting i forbindelse med utarbeiding av sine tilstandsrapporter på sektoren.

I tillegg har Fylkesmannens brukerstøttefunksjon på Skoleporten har vært lite etterspurt. Vi regner derfor med at kommunene oppfatter brukergrensensnittet som intuitivt.

Statistikkportalen

Utdanningsdirektoratet lanserte Statistikkportalen i desember 2015. Kontorets medarbeider med dette som ansvarsområde har deltatt på direktoratets opplærings- og informasjonssamling. Det ble ikke gjennomført egen informasjon/opplæring for kommunene i 2015.

Fylkesmannen har gjennom flere år utarbeidet publikasjonen *Opplæringsvinduet*, for å bidra til å gjøre opplæringsstatistikk tilgjengelig for skoleeiere og andre. Opplæringsvinduet 2015 ble utarbeidet i samarbeid med Fylkesmannen i Aust-Agder. Grafiske framstillinger av tall fra GSI, Kostra og Skoleporten, hovedsakelig i grunntidningen, bidrar til grunnlag for kommunens egen kvalitetsvurdering. Effekten av tiltaket vises blant annet i at skoleeierne nytter *Opplæringsvinduet* som kilde til sine tilstandsrapporter og som grunnlag for politiske drøftinger/beslutninger.

31.4 Informasjon, veiledning og kunnskapsinnhenting

Barnehageområdet

Fylkesmannen opplever en stor pågang og behov for veiledning. Vårt mål har vært å opptre tydelig, målrettet og effektivt. Samarbeidet med kommunene oppleves som svært godt. Fylkesmannen mener vi har oppnådd våre resultatkrav på området.

I Vest-Agder er det 15 kommuner hvorav ni har både kommunale og private barnehager, mens 6 kommuner har kun kommunale barnehager. Det er 238 barnehager i fylket. En stor utfordring er å sikre at Fylkesmannens informasjon og veiledning når ut til alle barnehageeiere og andre aktuelle målgrupper.

Alle våre kommuner innfrir plikten til å oppfylle retten til barnehageplass. Flere av kommunene tilbyr plass til alle søkere fortløpende. Fylkesmannen har gjennom hele året kommunikasjon med kommunene om dette.

Også i 2015 har Fylkesmannen arrangert ulike samlinger. På "Fylkesmannens barnehagemøte vår 2015" i juni synliggjorde utdanningsdirektøren våre oppgaver og utfordringer på barnehageområdet. Å finne fram til gode løsninger for å ivareta utsatte barn og unge var et særlig tema. .

Studieleder barnehagelærerutdanningen på Universitet i Agder informerte om - og samtidig inviterte til - deres aktiviteter innen det internasjonale innen barnehagesektoren. Problemstillinger knyttet til ny forskrift om foreldrebetaling ble drøftet. får tid til å dele erfaringer og presentere hva de er særlig opptatt av.

Fylkesmannen barnehagemøte - høst 2015" ble en studietur til Paris. Der var blandt annet Utdannings- og forskningsråd Svein Hulstein ved Den Norske Ambassade vår vert i to dager. Vi hadde møte med inspecteur de l'Education nationale, Académie de Paris, og noen av hans ansatte. I denne forsamling var også rektorer og ansatte fra to barnehager i Paris. Senere i oppholdet besøkte vi disse skolene hvor vi deltok i aktivitetene i klassene. Studieturen inneholdt også besøk i både UNESCO og OECD hvor vi hadde omvisning og flere faglige foredrag. Hele studieturen avsluttet vi med en oppsummering av inntrykk og den Franske L'École maternelle en France.

Andre arrangement:

*Kommunene ble invitert til en felles dag med Fylkesmannen i Aust-Agder hvor tema var BASIL og de andre datasystemene som eks UBAS og ståstedanalysen.

*På årets budsjett ble det også arrangert en dagssamling for private barnehageeier og kommunene hvor tema var forskrift om likeverdig behandling og forskrift om foreldrebetaling.

Fylkesmannen har også i 2015 opplevd stort veiledningsbehov fra kommunene som barnehageeier og som barnehagemyndighet. Det er et vidt spenn på de ulike juridiske spørsmålene, men mange har dreid seg om forskrift om foreldrebetaling, forskrift om økonomisk likeverdig behandling, spørsmål omkring godkjenning, pedagognormen og forskrift om familiebarnehager. Fylkesmannen veileder kommunene der klagesaksbehandling og tilsyn avdekker manglende regelverketterlevelse. I Vest-Agder har vi få klagesaker, men mye veiledning på barnehageloven m/forskrifter gjennom hele året. Også i 2015 erfarer vi at nettopp ved å drive aktiv veiledning vil kommunene bli dyktige på å kjenne regelverket, og dermed veilede barnehagene i egen kommune.

Utdanningsmøter

Fylkesmannen har etablert *Utdanningsmøtet* som et tiltak for informasjon og kunnskapsinnhenting. Dette er Fylkesmannens primære kanal for informasjon om nasjonale satsingsområder. Her blir det også informert om hvordan Fylkesmannen kan veilede og hvem i Utdanningsavdelingen som er saksansvarlig.

På Utdanningsmøtet stiller primært kommunalsjefer for oppvekst, utdannings sjef i fylkeskommunen, KS og Utdanningsforbundet. Møtefrekvensen er fire til seks møter per skoleår. Det er også etablert et arbeidsutvalg for Utdanningsmøtet med tilsvarende møtefrekvens. Vi mener at tiltaket oppfyller sin hensikt mht. informasjon og at dette gjør det lettere å ivareta linjeprinsippet i vårt arbeid med sektoren. For kunnskapsinnhenting opplever vi også at tiltaket har effekt, da det gis rom for drøfting og diskusjoner med skoleeierne. Et forbedringspotensial for tiltaket synes å være rutiner for videreformidling til Utdanningsdirektoratet.

I 2015 har vi brukt møtene aktivt for å bygge kollektiv kapasitet på skolesektoren i Vest-Agder. Alle kommunene har forpliktet seg til utviklingsarbeidet «Regionplan Agder 2020» hvor utdanning er en av fem satsingsområder. 13 av 15 kommuner deltok på studietur til Ontariodistriktet i Canada. Etter studieturen har Fylkesmannen og kommunene jobbet videre sammen for å utvikle skolene etter modell av det vi lærte under studieoppholdet.

Hjemmeside/sosiale medier

Avdelingen innehar kompetanse på de til enhver tid aktuelle publiseringsverktøyene og bidrar i embetets arbeid med informasjonsarbeid på nett.

Fokusvirksomheter og Hjulmøter

Fylkesmannen er med i nettverket "Hjulmøter" og bistår NAFO i arbeidet med å arrangere møter. Ett møte ble arrangert hos Fylkesmannen i april. NAFO stod for innhold og invitasjon. NAFOs nettverk består av representanter fra barnehage, skole, voksenopplæring, UiA, STATPED og Fylkesmannen (både barnehage, skole). Fylkesmannen var også representert på NAFOs fagdag om innføringstilbud for unge med kort botid.

31.5 Eksamen og prøvelfeltet

Fylkesmannen i Vest-Agder

Særskild Rapportering	Spesifiser dersom avvik fra landsgjennomsnittet totalt eller på enkeltprøver)	Spesifiser dersom stor variasjon mellom skoleeiere innad i fylket	Vurdering av årsak til avvik	Beskrivelse av tiltak over skoleeiere med høy andel elever med fritak
	Andelen fritak fra Nasjonale prøver på fylkesnivå er lavere enn den nasjonale andelen på alle		Høye fritakstall er	Nasjonale prøver og

<p>Hvor stor andel av elevene har fått fritak fra deltakelse på nasjonale prøver</p>	<p>prøver unntatt på NPLES09 der andelen fritak ligger på 4 %. Oversikt andel fritak etter prøve NPENG05 2,4 % NPENG08 2,5 % NPLES05 3,9 % NPLES08 2,7 % NPLES09 4,0 % NPREG05 2,6 % NPREG08 2,3 % NPREG09 2,5 %</p>		<p>sammenholdt med GSI-oversikter. Antall fritak samsvarer med, eller er lavere enn antall enkeltvedtak om spesialundervisning/særskilt språkopplæring, noe som tilsier at skolene er måteholdne i å vurdere fritak.</p>	<p>obligatoriske kartleggingsprøver ble gjennomført etter retningslinjene. En skole meldte at de ikke hadde klart å overholde registreringsfristen for resultater av nasjonale prøver.</p>
--	--	--	--	--

31.6 Barn og unge – tidlig innsats, spesialpedagogisk hjelp, tilpasset opplæring og økt gjennomføring

Avdelingen har rådgiver i hel, fast stilling med særlig ansvar for å følge opp tiltak innen tilpasset opplæring og spesialundervisning. Til stillingen har også vært lagt klagebehandling etter kapittel 5 i opplæringsloven. En betydelig del av stillingen har også vært koblet til avdelingens tilsynsprogram, hovedsakelig i forbindelse med gjennomføringen av felles nasjonalt tilsyn.

Samhandling med PPT og STATPED

Fylkesmannen har i 2015 gjennomført tre nettverksmøter med fylkets PPT-ledere etter oppsatt plan. Kontaktperson fra STATPED har deltatt med informasjonsutveksling på deler av møtene. Rådgiver har hatt jevnlig kontakt med STATPED sin kontaktperson for avdeling Sørlandet. STATPED sentralt har i tillegg deltatt på videokonferanse med PPT-lederne og informert om prosjektorganisering av SEVU PPT samt aktiviteter og opplæringstilbud.

Andre temaer som har vært tatt opp på PPT-ledermøter har blant annet vært ulike problemstillinger knyttet til forvaltning og lovtolkninger, barnekonvensjonen og barns rett til å bli hørt og gi uttrykk for sin mening, planlegging av kompetanseutvikling (etterutdanning) for PP-tjenestene generelt og PPT-lederne spesielt.

Vi har i tillegg arrangert nettverksmøte med PPT ledere og representanter for STATPED, HABU og ABUP for å drøfte ulike problemstillinger knyttet til det tverrfaglige arbeidet omkring barn som har behov for tjenester fra flere tjenesteområder.

Samhandling internt i embetet

Utdannings- og barnevernsavdelingen har vært ansvarlige for embetets barn- og unge gruppe på tvers av avdelinger. Gruppen har samarbeidet med Fylkesmannen i Aust-Agder om gjennomføringen av en to-dagers konferanse om utsatte barn og unge høsten 2015.

Andre gjennomførte tiltak

Avdelingen holder seg oppdatert gjennom å delta på ulike lokale og nasjonale konferanser og i ulike nettverk. Vi har god kompetanse på dette fagområdet, her jobber pedagog og jurist tett sammen.

Egenvurdering av måloppnåelse i henhold til resultatkrav

Fylkesmannen har bidratt til etablering og drift av tverrfaglige/tverretatlige nettverk. Tilbakemelding fra deltakerne har vært at nettverkssamarbeid oppleves som nyttig. Det er fortsatt utfordringer i å involvere U-H sektoren på grunn av størrelsen på nettverket og relevans knyttet til saker som tas opp.

Samhandling mellom tjenester i kommunen er blant annet løftet opp i forbindelse med Fylkesmannens barnehagemøte og problemstillinger/utfordringer der barn har behov for tjenester på tvers av kommunens tjenesteområder.

Vi mener på den bakgrunn å kunne si at resultatkravet er innfridd.

31.7 Tilskuddsforvaltning

Barnehage

Tilskudd til tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder

Fylkesmannen rapporterte om antall barn i fylket som danner grunnlag for dette tilskuddet til Utdanningsdirektoratet innen fristen.

Utdanning

Fylkesmannen har forvaltet de statlige tilskuddene etter retningslinjene fra sentralt hold. Fylkesmannen har utarbeidet en risikovurdering og utfyllt analyseskjema for de to tilskuddsordningene vi forvalter. Alle søknader om tilskudd arkiveres i Ehporte. Til internkontroll benytter vi et regneark som gir oversikt over alle kommuner og søknader vi mottar. De fleste kommuner har gode rutiner når det gjelder å søke om tilskudd, men det hender at det kan glippe. Vi kan via vår oversikt fort se om noen trenger en påminning.

Leirskoleopplæring - vi har kontrollert søknader fra kommunene opp mot elevlister og faktura for opphold. Vi har i tillegg kontrollert elevlister på individnivå, for å sjekke eventuell dobbeltføring og for å sikre riktig gruppestørrelse. Vi har tatt noen stikkprøver til leirskoler for å verifisere informasjon. Kommunene er kjent med søknadsprosedyren, men det hender at noen må ha påminning - spesielt gjelder dette prognosetall.

Grunnskoleopplæring av barn og unge asylsøkere i mottak eller omsorgssentre. Fylkesmannen har kontrollert søknader fra kommunene opp mot lister mottatt fra UDI og lister fra BUF-dir.

Vi får ikke lenger tilsendt lister med navn og Duf-nr fra UDI. Det gjør kontrollen av tilskuddet mer krevende.

Vi har tidligere alltid funnet avvik mellom deltakere kommunen har på sitt skjema sammenlignet med listen fra UDI. Avviket fordi personer ikke finnes på lista, eller at personen har flyttet tidligere eller seinere i forhold til oppgitte dato.

Kontrollen blir nå mer krevende og mindre nøyaktig. Det er vanskelig å få gjennomført en god kontroll/stikkprøvekontroll når vi ikke har opplysningene vi kan kontrollere mot. For inneværende år har vi kontrollert antallet i forhold til fødselsår.

Vi kontrollerer i ettertid og avregner eventuelle avvik ved neste utbetaling til kommunen. Dette fordi listene fra UDI og BUF-dir ofte kommer seint i forhold våre utbetalingsrutiner.

Avvik:

Kontroll har ført til at kommuner har tilbakebetalt for mye tilskudd

Resultatområde 32 Oppgaver for økt kvalitet i barnehagen og grunnsopplæringen

32.2 Kompetanseutvikling og rekruttering

Barnehage

Vår oppfatning er at vi har utført oppdraget og oppnådd målsettingen om at vårt arbeid skal bidra til å styrke kompetanse og kvalitet i barnehagesektoren. Embetet bidrar til et likeverdig tilbud av høy kvalitet for alle barnehagebarn. Dette forutsetter at barnehageeier, kommunen som barnehagemyndighet og ansatte i barnehagen har tilstrekkelig og god kompetanse.

Blant annet vil langt flere assistenter nå få en formell kompetanse ved å ta fagbrev i Barne- og ungdomsarbeidet, mange flere gutter vil få innblikk i arbeid i barnehage, svært mange barnehageansatte arbeider målbevisst med prosjektarbeid/fokusområder innen bl. annet språk, matematikk, digitale verktøy, veilederrollen, relasjonskompetanse, sosial kompetanse, lekens betydning, barnehagens læringsmiljø, implementering m.m.

Vårt oppdrag er blant annet å arbeide jevnlig og langsiktig med andre aktører i sektoren. Fylkesmannen har over flere år hatt et veldig godt og konstruktivt samarbeid med Universitetet i Agder. Dette i særlig grad med barnehagelærerutdanningen, men også andre fakultet. Frukten av samarbeidet kommer barnehagesektoren til gode bl.a. ved at barnehagene og kommunene kommer tettere i relasjon til universitetet. UiA påpeker at det er enklere å etablere enkelte studier/kurs når kontakten med Fylkesmannen og kommunene er godt etablert. Eksempelvis er UiA representert på "Fylkesmannens barnehagemøte" ett av Fylkesmannens møteplasser med kommuneadministrasjonen i fylkets kommuner.

"Kompetanse for framtidens barnehage. Strategi for kompetanse og rekruttering 2014 - 2020" er ett av våre viktigste bakgrunnsdokumenter for Fylkesmannens ulike tiltak.

Planens mål, tiltak og tema blir diskutert i ulike møtepunkt. Lokal barnehagemyndighet kjenner denne godt da den er utgangspunkt for søknad og tildeling av statlige kompetansemidler. Alle 15 kommunene i Vest-Agder søkte om kompetansemidler i 2015. Enkelte kommuner organiserte seg i regioner, og har en samlet søknad. Kommunen er dyktige på å innlemme de private barnehagene i de ulike kompetansehevende tiltak. Svært mange ansatte i sektoren drar nytte av kompetansemidlene staten tildeler kommunene. Flere kommunene er meget målbevisste og tydelige i sine strategidokumenter. Fylkesmannen i Vest-Agder har i flere år hatt et veldig kompetanseløft i barnehagesektoren om bl.a. den autotitative voksne, tidlig innsats, selvregulering, aggresjon, et godt leke- og læringsmiljø. Fylkesmannen ser at svært mange av søknadene i 2015 om statlig kompetansemidler har sin forankring i dette kompetanseløftet.

Fylket er delt i fire regioner- og alle fire er også blitt tildelt midler til kompetansehevende tiltak hvor assistentene er målgruppen.

Vårt systematiske arbeid med å bygge kompetanse gjenspeiles i vår deltakelse i styret for stiftelsen Sørlandsk lærerstevne. Av ca 55 kurs som blir tilbudt på stevnet i 2015 er mange rettet mot barnehagesektoren. Eksempelvis kurs innen språk, leke- og lekens betydning, antall rom og form, skapende aktiviteter, digitale verktøy, naturteknikk og miljø, itfordrende adferd, sosial kompetanse m.m. Av ca 2550 kursdeltakere var en stor andel ansatte i barnehagene i Agderfylkene.

REKRUTTERING

Fylkesmannen i Vest-Agder har også i 2015 hatt fokus på rekruttering og omdømmebygging. Fem nye kommuner har fått tildelt midler for å jobbe videre med prosjektet "Ungdomsskolegutter som lekeressurs i barnehagen". Mange av våre kommuner har nå gitt mange unge gutter erfaring med å arbeide med barn og barnehagen som arbeidsplass. Dette er både et likestillingstiltak og et rekrutteringstiltak. Et annet tiltak innen både likestilling og rekruttering er en rekalfilm som vises på Kristiansandskinoen over flere måneder. Dette for å anspore flere menn til å arbeide i barnehage.

I samarbeid med nettverket Menn i Barnehage - Vest-Agder, Utdanningsforbundet og UiA (studenter og ansatte) hadde vi også januar 2015 stand på utdanningsmessa som går over to dager - hvor elever fra u-skole og videregående møter oss. Vi hadde et meget godt besøk på vår stand. Fylkesmannens erfaring er at interessen for å arbeide i barnehage har økt betraktelig de siste årene. Dette tiltaket er et samarbeid med Fylkesmannen i Aust-Agder.

Likeledes samarbeidet vi om en to-dagers stand på landsmøte for veiledere i u-skole og videregående. Også denne samlingen var i Kristiansand. Denne gangen fikk vi en gylden anledning til å møte lærere som veileder unge omkring yrkesvalg. Denne målgruppen så vi som meget viktig å komme i tale.

Vi håper og tror at Fylkesmannens ulike tiltak har bidratt noe til gode søkertall på barnehagelærerutdanningen ved UiA.

KOMPASS

Høsten 2011 ble kompetansehevende studiet igangsatt for første gang. Dette er et nært samarbeid med UiA som har fått oppdraget av Fylkesmannen. Vi samarbeider med Fylkesmannen i Aust-Agder om dette oppdraget. I 2014 var det 17 deltakere fra Vest-Agder. For 2015 midlene ble opptaket utsatt til mars 2016 da det var for svak påmelding innen søknadsfrist. Vi har sett at det er nedadgående interesse for dette studiet de siste årene. Til tross for dette - melder kursdeltakerene som har deltatt at de er meget godt fornøyd med studiet.

BARNEHAGEFAGLIG grunnkompetanse "BASIS-kursene"

Ca 140 assistenter har i løpet av tre år deltatt på dette kompetansehevende tilbudet. Fylkesmannen engasjerer

Ca 140 assistenter har i løpet av tre år deltatt på dette kompetansehevinge tilbudet. Fylkesmannen engasjerer dyktige forelesere, og tar selv hånd om dette tiltaket. Vi arrangerer ne kursrekke på fem hele kursdager om tema som bodrar til assistentene blir dyktigere som barnehagearbeidere. Kurseltakerne er meget godt fornøyde og gir svært gode tilbakemeldinger på tilbudet over 5 dager.

BARNEHAGEBASERT FAGBREV

For tredje gang har vi igangsatt "Barnehagebasert fagbrev". Totalt har 83 assistenter meldt seg på dette tilbudet i løpet av tre år. Årets kull er på 34 kandidater fordelt på to klasser. Fylkesmannen har et meget godt samarbeid med et kompetansemiljø (menko) om dette oppdraget. I forbindelse med forrige kull og nåværende kull har Fylkesmannen utvidet tiltaket gjennom nettverksmøter, besøk i barnehagene og veiledning av kandidatene og særlig deres pedagoger. Dette for å inspirere til et aktivt samspill mellom deltaker og pedleder. Fylkesmannen ønsker at kursdeltakerne blir oppmuntret og støttet av sine pedagogiske ledere i løpet av kursperioden, og at den tilegnede kompetansen skal bli synlig og komme arbeidsplassen og barna best mulig til gode. Videre er det et ønske fra oss at tilbudet også skal være faglig stimulerende for pedagogene. Dette er et tiltak også for å heve pedagoendes veiledningskompetanse og bevisstgjøre deres veiledningsansvar overfor den store gruppen med ufaglærte - og ikke minst å videreutvikle barnehagen til en lærende organisasjon. Fylkesmannen i Vest-Agder ser at det er et stort behov for å sette søkelyset på denne pedagogoppgaven.

I 2015 inngikk Fylkesmannen i Vest-Agder, Fylkesmannen i Aust-Agder et samarbeid med Universitetet om kartlegging av kompetanse og utvikling av kurs for kommunal barnehagemyndighet.

Kompetanse for kvalitet. Strategi for kompetanse og rekruttering 2014-2020 og lærerløftet inkl. stipendordningen

Fylkesmannen vurderer å ha god måloppnåelse på resultatområdet. Fylkesmannen har god kompetanse med kjennskap til både kommunal sektor og de ulike mulighetene innen kompetansesatsingen. Fylkesmannen har samarbeidet nært med KS, Universitetet i Agder, Utdanningsforbundet og Fylkesmannen i Aust-Agder. Dette kommer i tillegg til et nært samarbeid med kommunene og fylkeskommunen. Samarbeidet finner sted både i formelle samarbeidsfora, i nettverk og med enkeltaktører.

Fylkesmannen har informert kommunene, fylkeskommunen og de private skolene om nasjonale føringer slik de fremkommer i "Kompetanse for kvalitet. Strategi for etter- og videreutdanning av lærere" og i brev fra Utdanningsdirektoratet 01.02.2015. Fylkesmannen har fortløpende orientert skoleeierne om krav, kriterier og søknadsprosedyrer samt lokale tilpasninger i arbeidet med kompetanseutvikling. Kommunikasjonen har foregått på utdanningsmøtene, møter i kommunene og i fylkeskommunen, via epost, telefon og brev. Fylkesmannen har innhentet nødvendige bekreftelser på deltakelse og refusjonskrav og på denne bakgrunn utbetalt midler til skoleeiere.

Fylkesmannen har videre bidradd til regionalt samarbeid gjennom deltakelse Faggruppe Utdanning, et samarbeidsforum mellom kommunene og fylkeskommunene i begge Agderfylkene, der KS Agder har sekretariatsfunksjonen. Faggruppe Utdanning har regelmessige møter med Utdanningsforbundet og Universitetet i Agder. Forumet bidrar til regional samordning og koordinering både i forhold til videreutdanning og andre kompetansehevingstiltak.

Lærersatsingen GNIST, et målrettet arbeid for å heve skolenes kvalitet gjennom å bedre lærernes kompetanse og bidra til god og stabil rekruttering til læreryrket, samordnes i forhold til Faggruppe Utdanning og kalles Agdergnisten. Agdergnisten har en egen sekretær i 20 prosent stilling og gruppa samarbeider tett med Faggruppe Utdanning når det gjelder spredning av ulike tiltak.

Når det gjelder ordningen med videreutdanning av lærere, jf. strategien "Kompetanse for kvalitet", har Fylkesmannen med god hjelp fra Utdanningsforbundet i Vest-Agder og KS, fokusert på skoleeierens ansvar og de mulighetene de ekstra midlene gir. Fylkesmannen har motivert til deltakelse og informert om statlige kompetanseutviklingstiltak, bl.a. Kompetanse for kvalitet og stipendordning for lærere. Kommunenes evne til å finansiere den økonomiske egenandelen, er blitt sterkere etter at prosentsatsene ble endret. Det er likevel en stor utfordring for kommunene å skaffe kompetente vikarer for lærere som tar videreutdanning. Fylkesmannen ser også at i noen av de små kommunene blir markedet «mettet» etter hvert som satsingen nå har pågått en stund. Dette gir Fylkesmannen en utfordring i arbeidet vårt for å motivere skoleeierne til å ta ordningen i bruk. Derfor er det gledelig at det i Vest-Agder er 202 som tar videreutdanning i 2015/2016, det er 64 flere enn året før.

Fylkesmannen registrerer at kommunene og de private skolene er bevisste på hva slags kompetanse det er behov for i deres virksomhet og prioriterer søknader fra lærere på denne bakgrunn. Rapportering for ordningen med videreutdanning er fulgt opp med informasjon og veiledning.

Fylkesmannen har informert skoleeiere om MatematikkMOOC og kartlagt hvilke skoler som ønsket å delta med flere lærere. Kartleggingen ble gjort rede for i eget svar til Utdanningsdirektoratet innen fristen 15. januar 2015.

Ungdomstrinn i utvikling 2013 - 2017

Fylkesmannen har motivert for deltakelse i skolebasert kompetanseutvikling. I Vest-Agder deltok Farsund, Flekkefjord, Lindesnes, Åseral, Audnedal og Marnardal i pulje 1, mens Lyngdal, Mandal, Vennesla og Songdalen deltar i pulje 2. I samarbeid med Agdergnisten og de tre utviklingsveilederne i fylket, ble Sirdal, Søgne, Kvinesdal, Lyndal kristne grunnskole og Farsund kristne grunnskole plukket ut til å delta i pulje 3.

Fylkesmannen har også gått inn for utvelgelsen av Kristiansand, Samfundet skole, Oasen skole og Steinerskolen i Kristiansand for deltakelse i pulje 4. Informasjon om satsingen *Ungdomstrinn i utvikling* har blitt gitt til skoleeiere i fylket via brev, epost og i møter. Midler til ressurslærere i pulje 3 har blitt utbetalt etter instruks fra Utdanningsdirektoratet i brev av 09.02.2015. Midlene ble utbetalt etter at Fylkesmannen hadde innhentet opplysninger om antall ressurslærere og organiseringen av dem, slik at midler til reiseutgifter kunne fordeles på en hensiktsmessig måte. Fylkesmannen har også utbetalt midler til de tre kompetansesentrene som har arbeidsgiveransvar for de tre utviklingsveilederne i fylket. Sammenfattet sluttrapporter fra deltakere i pulje 1 ble sendt Utdanningsdirektoratet i september 2015.

Fylkesmannen samarbeider med utviklingsveilederne. Informasjon utveksles og Fylkesmannen har også deltatt på noen av de regionale nettverkssamlingene.

Vurdering for læring

Fylkesmannen har invitert og meldt inn kommunale og private skoleeiere som ikke tidligere har deltatt i Vurdering for læring, til deltakelse i pulje 6 av satsingen. Det er gledelig at alle kommuner i Vest-Agder nå har deltatt eller deltar i satsingen.

For pulje 7 er fristen for utvelgelse satt til 12.02. 2016. Alle kommuner i Vest-Agder har nå vært med i en pulje, men ikke alle private skoler. Fylkesmannen har oppfordret disse til å søke om deltakelse i pulje 7.

Fylkesmannen har deltatt på flere av samlingene for pulje 5 og på oppstartsamling for pulje 6. Det er vårt ønske å følge satsingen tett. Fylkesmannen har også tilrettelagt for skoleeiernettverk, bistått i å finne frem til ressurspersoner og utbetalt midler til deltakende skoleeiere etter direktoratets føringer. Skoleeierens planer i pulje 6 ble levert innen fristen og er blitt gjennomgått av Fylkesmannen. Videre har vi sendt sammenfattet underveisrapport for deltakere i pulje 5

Lokalt arbeid med læreplaner: valgfagene

Fylkesmannen har i samarbeid med Fylkesmannen i Aust-Agder og Universitetet i Agder (UiA) utviklet og tilbudt etterutdanning for lærere i valgfagene på ungdomstrinnet. Etterutdanningstilbudet har rettet seg mot deltakere i begge Agderfylkene og årets kurs ble avholdt i september. Utviklingsarbeidet videreføres i 2016. Fylkesmannen og UIA anser en kompetanseutvikling på valgfagene som nødvendig for å kunne lykkes i implementeringen. Valgfagskursene ser vi også i sammenheng med satsingen «Ungdomstrinn i utvikling» og behovet for å gjøre ungdomstrinnet mer praktisk og variert.

Læringsmiljøprosjekt – målrettet mot mobbing

Fylkesmannen har også dette året informert om prosjektet på utdanningsmøter og gjennom kontakt med aktuelle kommuner etter risiko- og sårbarhetsanalyse i tillegg til oversikt fra Utdanningsdirektoratet over skoler med høye mobbetall.

Fylkesmannen i Vest-Agder meldte inn en kommune til pulje 2 med oppstart våren 2015.

Vi har i tillegg brukt tildelte midler for 2015 til å følge opp en utvalgt region med fagsamlinger for ledere, lærer og foreldre i regi av Læringsmiljøsentret. Tema er avdekking av og inngripen i mobbesaker.

I tillegg har det vært arbeidet med rekruttering til prosjektets pulje 3 som skal startes opp i 2016.

Kompetanse for mangfold

Fylkesmannen i Vest-Agder kommer med i prosjektet i 2016, men begynte allerede i 2015 å forberede det. Sammen med Fylkesmannen i Aust-Agder og UiA var vi på forberedende telefonmøte med Utdanningsdirektoratet i august. Vi samarbeidet tett med Aust-Agder som en forberedelse til at vi blir ett embete fra 2016. Utdanningsdirektoratet inviterte til en fagsamling i november for nøkkelpersoner fra aktuelle kommuner og fra fylkesmennene og universitetet. Vi deltok med en delegasjon som representerte tre aktuelle kommuner og fylkeskommunen samt en representant fra universitetet. Vi fikk reisetilskudd til deltakerne, og midlene ble brukt opp til formålet.

Kommunene vi har valgt ut til å være med i satsingen kommer fra de ulike regionene i fylket, og vi håper det skal føre til spredning ellers i fylket, og vi vil stimulere til det.

Strategi for etter- og videreutdanning av ansatte i PPT 2013 – 2018

Det er blitt informert om satsingen i ulike kanaler, hovedsakelig via e-post til kommunene og på PPT-ledermøter.

To PPT-rådgivere søkte om videreutdanning skoleåret 2015-2016. Begge søknadene ble innvilget.

Når det gjelder etterutdanning, tildelte Fylkesmannen midler etter fellessøknad fra samtlige kommuner i fylket. Midlene ble brukt til felles kompetanseheving for alle PPT-kontorene, mens noe ble satt av til en studietur til Dublin for lederne for å møte irske NEPS (National Educational Psychologist Service) med tanke på å drøfte innfallsvinkler til arbeidet med inkluderende opplæring og systemarbeid. Siden det har tatt litt tid å få på plass en avtale med NEPS, vil studieturen bli gjennomført våren 2016.

Fylkesmannens arbeid i forbindelse med Veilederkorps

Vi informert om ordningen på Fylkesmannens utdanningsmøte for skoleeiere og søknadsfrister for å søke veiledning eller søke om å bli veileder.

Etter vurdering av risiko og sårbarhet ble enkeltkommuner særskilt oppfordret til å søke veiledning. Av ulike årsaker forelå det ingen søknader fra kommuner i Vest-Agder høsten 2015.

Rådgiver har jevnlig deltatt på møter om Veilederkorps i regi av direktoratet.

Veiledning av nyutdannede barnehagelærere og lærere

UiA tilbyr Mentor A veiledning til nyutdannede barnehagelærere og lærere. Fylkesmannen har vært engasjert i dette arbeidet. De fleste kommunene har egne opplegg for å følge opp nyutdannede.

Prosjekt "Implementering av regelverket"

På bakgrunn av funn i tilsynene og erfaringer fra klagebehandlingen har vi sett at forvaltningskompetansen i kommunene trenger å bli bedre. Vi har derfor tilbudt kommunene opplæring på dette feltet. I 2015 gjennomførte vi de to første samlingene i en rekke på tre i en av regionene.

32.6 Urfolk og nasjonale minoriteter

Fylkesmannen har videreformidlet informasjon fra Fylkesmannen i Finnmark om tilbudet til kommunene om opplæring i samisk.

Fylkesmannen har også informert om samiske barn sin rett til å utvikle sitt språk og sin kultur i samsvar med barnehagelovens § 8.

I Vest-Agder har vi en kommune som tilbyr samisk opplæring.

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 0525	Fagdep.
31.1 Tilsyn	kr 1 549 410,89	kr 0,00
31.9 Andre forvaltn.oppg. - barnehagen og grunnopplæring (rest 31)	kr 2 380 675,50	kr 1 190 449,75
Økt kvalitet i barnehage og grunnopplæringen	kr 1 271 466,79	kr 40 455,30
36 Landsdekkende oppgaver KD	kr 7 274,42	kr 0,00
Sum:	kr 5 208 827,00	kr 1 230 905,00

Landbruks- og matdepartementet

Resultatområde 21 Matsikkerhet

21.1 Økt matproduksjon og trygg mat

Sentrale utviklingstrekk og drivkrefter i utviklingen av jordbruket

Fjorårets utviklingstrekk er stort sett videreført i 2015. Produksjonsomfanget holder seg stort sett både i forhold til kubikk, kg/liter, dekar og bedrifter, mens 2015 igjen går inn i rekken av år med høy aktivitet på investeringssiden, særlig mht investeringstilskudd og –lån til nye driftsbygninger. Det er de tradisjonelle grovførbaserte husdyrproduksjoner (melk, storfe og sau) som utgjør den største gruppen etterspørrere. Det er fortsatt en utfordring å få til nyetableringer innen lokalmat, reiseliv, juletre/pyntegrønt og hagebruk, men vi har flere mobiliseringsprosjekter i gang. Tradisjonelt øker aktiviteten i landbruket når det er nedgang i øvrig næringsliv, så 2016 kan kanskje bli annerledes i så måte? Vi registrerer ellers at landbruket er på dagsorden i atskillig flere miljø enn tidligere, og jordvernet løftes fram fra flere og iblant uventede hold. Bøndene posisjonerer seg ulikt i forhold til politisk fokus på økt produksjon, næringsutvikling og bedriftsledelse.

Avvirkningen i skogen økte igjen i forhold til i fjor. Vi er med i Kystskogbruket sammen med en stadig mer aktiv fylkeskommune, og der er det fokus på infrastruktur og oppskrivning av veistandarder. Vi har vært aktivt med i arbeidet for å etablere ny kai for bl.a. tommer i Mandal.

"Det grønne skiftet" og næringsplass, utfordringer, muligheter og vilje på bred front i forhold til dette, gjør at vi er relativt optimistiske på landbrukets vegne.

Arbeid for å nå målene om økt og trygg matproduksjon og økt matmangfold

Vårt bidrag til økt produksjon og mangfold går gjennom bruk av tilskuddsmidler, og gjennom regionalt samarbeid med næring, kommuner og regionalt partnerskap. Vi prioriterer å delta, bidra og etablere kontaktpunkter og arenaer for samhandling i partnerskap og nettverk - vi er mye på farten! Vi forvalter de inntekts- og velferdspolitiske tiltakene med tilhørende kontroll, og med stadig bedring av interne rutiner og tilhørende risikovurderinger av forvaltningspraksisen.

Samarbeidet med regionale aktører og Mattilsynet

Vi har god kontakt i det regionale (offentlige) partnerskapet, og med næringsorganisasjoner og faglag i landbruket. Gjennom møter, kurs, konferanser, prosjekter og strategisk arbeid diskuteres rammevilkår og utviklingstiltak og -ideer. Mange prosjekter er i tillegg samfinansiert. I næringsutviklingsarbeidet samarbeider vi også med øvrig tiltaksapparat innen entreprenørskap og næringsutvikling. VINN Agder - regional plan for innovasjon og bærekraftig verdiskaping Agder 2015-2030 er Agders nye strategi basert på samarbeid og samhandling mellom næringsliv, arbeidsliv, FoU-institusjoner og offentlig sektor. Vi har vært involvert i dette arbeidet på flere nivå og sammen med mange aktører. VINN-planen ble vedtatt av fylkestingene i Aust-Agder og

Vest-Agder i juni 2015. Planen har et eget kapittel for landbruk og marine næringer, og inneholder også en revidert reiselivsstrategi. VINN-planen henger sammen med Regionplan Agder 2020, som også våre strategiske planer RBU og RNP er koplet sammen med.

Mattilsynet har omorganisert seg, og samarbeidet bedrer seg, selv om vi fortsatt har fortsatt en del å gå på.

Tilgangen på tjenester fra dyrehelsepersonell i fylket

Langs kysten er det stort sett tilfredsstillende tilgang på veterinære tjenester. I innlandskommunene/fjellkommunene er det behov for stimuleringstilskudd for å bidra til god nok tilgang til dyrehelsepersonell.

Resultatområde 22 Landbruk over hele landet

22.1 Bruk av landbruksarealer

Utviklingen i beitebruk og tapsstatistikk

I 2015 er det registrert 19 beitelag som er med i organisert beitebruk (OBB) i Vest-Agder. Lagene har til sammen 266 aktive medlemmer. Det er sendt 36017 sau og lam, 1289 storfe og 90 geit på beite i utmark. Når det gjeld sau er dette en oppgang på 5,7% sidan 2014.

Forebyggende tiltak rovviltskader

Det var ingen samfinansiering av tiltak i 2015. Miljøvernavdelingen er ansvarlig for dette arbeidet, både praktisk og økonomisk.

Geovekst og ”Norge digitalt”

Geodata fra Norge Digitaltparter, samt egenproduserte data, brukes daglig via vårt innsynsverktøy i plan og miljøsaker, tilskuddsforvaltningen, og andre arbeidsfelt der det er krav til arealinformasjon. Internt på embetet er det etablert en GISgruppe som har regelmessige arbeidsmøter der ulike kartrelaterte prosjekt blir diskutert, gjennomført og tilrettelagt for intern bruk.

Embetet har i 2015 deltatt i Norge Digitalt, GEOVEKST og fagutvalgene for basis og temadata i regionen. Det er etablert felles utvalg for begge Agderfylkene, og samarbeidet fungerer godt. Assisterende fylkesmann i Vest-Agder sitter som leder i lederforumet for Norge digitalt-utvalget for Agderfylkene.

Geodataplanen for Agder revideres hvert år og bygger på Norge digitalt-partenes egne planer, og inneholder status, mål og tiltak for landkartlegging, stedsnavn, eiendomsinformasjon og areal-, miljø- og planinformasjon fra begge Agderfylkene. I samråd med kommunene signaliserer landbruksparten behov for periodisk ajourhold av AR5. Det periodiske ajourholdet blir gjennomført hvert 4.-7. år der det foreligger nye heldekkende ortofoto, hovedsakelig fra omløpsfotograferingen. Nye laserdata er viktig der det skal igangsettes skogbruksplanprosjekter. I de neste fem årene vil vi innrette igangsettingen av skogbruksplanprosjektene etter flyplanen for ny nasjonal høydemodell når den foreligger, da det antas at noen kommuner i Vest-Agder vil få ny laserskanning via dette programmet. Landbruksparten har i 2015 deltatt på flere av de regionale FDVårsmøtene som avholdes i januar/februar. Dette er en viktig arena for å diskutere detaljene i årets kartleggingsprosjekter.

Både landbruksavdelingen og geodatalederen arbeider med å informere kommunene om deres ansvar for kontinuerlig ajourhold av AR5. Hvert 2-3 år arrangerer Fylkesmannen feltkurs og føringstekniske AR5-kurs for kommunene sammen med NIBIO. I 2015 ble det ikke avholdt kurs, men det vil bli igangsatt to kurs i 2016. AR5 er et FKBdatasett som sammen med nye ortofoto utgjør viktig informasjon som legges til grunn for de arealbaserte tilskuddene i landbruket og all saksbehandling på embetet.

Forøvrig benyttes et etter hvert stort tilfang av egenproduserte geodata i vårt innsynssystem. Antall og kvalitet på tjenester fra systemet NDBarten er etter hvert svært godt, og vi har derfor på kommandoen lagt ned til å bruke benytte

Tapsstatistikk sau på utmarksbeite

Embeter	Antall sau sluppet (innen organisert beitebruk)		% tilslutning til org. beitebruk i fylket	Tapsprosent		Total tapsprosent	
	Sau	Lam		Sau	Lam	2015	2014
FMVA	14327	21690	57	2,6	6	4,7	4,8
Sum	14327	21690	57	0	6	0	

22.2 Eiendomspolitikk

Vi har i 2015 behandlet

- 5 klagesaker på kommunale vedtak etter jordlovens § 12. Vi stadfestet kommunens vedtak i alle sakene.
- 5 saker etter jordlovens § 12 der Fylkesmannen var førsteinstans, som følge av at kommunen var part i saken. Alle disse sakene ble innvilget.
- 6 klagesaker etter konsesjonsloven, hvorav vi stadfestet kommunens vedtak i 3 av sakene, mens kommunens vedtak ble endret for tre av sakene.
- 5 saker etter konsesjonsloven der Fylkesmannen var førsteinstans pga kommunens tilknytning til saken. Disse sakene ble innvilget.

Vi har overprøvd kommunale vedtak i 3 saker etter jordlovens § 12 og 2 saker etter jordlovens § 9.

Vi har brukt kontrollhjemmelen på Kvinesdal kommune i 2015. For juristen på landbruksavdelingen har dette arbeidsmessig betydd at alle saker som kommunen har behandlet etter jordloven og konsesjonsloven i 2015 er gjennomgått.

Det har ikke vært klagesaker som gjelder brudd på driveplikten etter jordloven, og heller ingen klage som gjelder 0-grense eller saker etter forpaktingsloven.

Det har vært en god del henvendelser fra privatpersoner, hvor svar herfra ikke kan anses som enkeltvedtak, og dermed ikke kommer med i antallet enkeltsaker.

Det meste av juristens tid har gått med til å veilede kommunene i form av e-post- og telefonhenvendelser.

Det er også i 2015 avholdt flere kurs for kommunene i jordloven, konsesjonsloven og forvaltningsloven, både for politikere og ansatte.

I saker innenfor eiendomslovgivningen er det stor variasjon på kommunalt nivå både med hensyn til kompetanse og kvalitet i saksbehandlingen, og på politisk nivå i kommunene er også kjennskap og kunnskap om landbrukslovene svært varierende, noe som gir seg utslag i manglende begrunnelse av vedtak som avviker fra administrasjonens innstilling. Det er uten tvil et stort behov for veiledning og tett oppfølging av både administrative og politiske utvalg i kommunene, og det må påregnes et betydelig ressursbehov også framover i forhold til generell veiledning mot kommunene.

I forbindelse med embets sammenslåing er kontrollhjemmelen diskutert, fordi vi har ulik praksis på å ta den i bruk. Vest-Agder har brukt den flere ganger, mens Aust-Agder aldri har gjort det. «Ulikheten» handler om erfaringer og oppfatninger om hvilken form for dialog som virker overfor kommunene, og om kontrollhjemmelen i så måte er dialogfremmende eller –hemmende? Hva gjør vi med kommuner som gjentatte ganger fatter vedtak i strid med loven og retningslinjene? Ved å ta i bruk kontrollhjemmelen blir det i hvert fall en dialog, både i form av selve kontrollen av enkeltsaker, men også ved innledende møte før kontrollen og avsluttende møte etter kontrollen. Praktiseringen vil bli harmonisert etter hvert i nytt felles embete.

22.3 Forvaltning av inntekts- og velferdspolitiske tiltak og kontroll

Erfaringer knyttet til fylkesmannens og kommunenes forvaltning av inntekts- og velferdspolitiske tiltak.

Vårt inntrykk er at tilskuddsforvaltningen i kommunene generelt er god og det er en økt forståelse på kontrollområdet. Forvaltningskontrollene bekrefter dette. Risikobasert kontroll innen produksjonstilskudd har blitt bedre, og vår erfaring er at det er skjedd en generell kvalitetsøkning på dette. Vi opplever likevel at mange kommuner har et ønske om en sentral styring på utplukk av foretak til kontroll. Dette kan tyde på at det finnes usikkerhet rundt håndteringen av rollen som kontrollinstans i en del kommuner. Det kan også signalisere et behov for en mer samordnet kontroll pr risikoområde på fylkes- og nasjonalt nivå.

Risikovurderingene som ble gjort i 2015 etter forhåndsdefinerte mål, utleder i stor grad Fylkesmannens kontrollplan for året, men risikoverktøyet gir dessuten en mulighet til å jobbe mer målrettet med veiledning og informasjon, og samarbeide med kommunene på ulike tiltak. Vår dialog med kommunene på veiledning og informasjon vil bli like viktig som nye runder med forvaltningskontroller i forhold til å håndtere risikoområder.

Når det gjelder risikovurderinger som fylkesmannen gjør, er det vår erfaring at det krever mye å implementere forståelse i alle ledd. Risikovurderingene er et konkret oppdrag som gir konkrete resultater, men som ofte ikke passer inn i like konkrete eller etablerte internkontrollsystem. Dette området må videreutvikles.

Oversikt over behandling av klager og dispensasjonssøknader

Produksjonstillegg

Dette gjelder søknadsomgangene om produksjonstilskudd pr. 31.07.14 (141510) og pr. 01.01.15 (141520) som begge er utbetalt i 2015. Sistnevnte søknadsomgang inkluderer også avløsning ved ferie/fritid.

Klagebehandling: Fylkesmannen har utført 91 manuelle utbetalinger. Alle var etter vedtak i kommunene, enten ved omgjøring etter klage eller på eget initiativ.

En klage på kommunens vedtak har gått videre til Fylkesmannen som klageinstans. Den fikk ikke medhold.

Dispensasjonssøknader: Fylkesmannen har innvilget én og avslått tre søknader om dispensasjon fra søknadsfristen. I tillegg har vi avslått én søknad om dispensasjon fra bestemmelsene i jordbruksavtalen om grunnlaget for tilskudd til avløsning. Dette vedtaket ble påklaget og gikk videre til Landbruksdirektoratet, der klager ikke fikk medhold.

Andre ordninger: Det er innvilget 9 søknader om dispensasjon fra reglene om tilskudd til avløsning ved svangerskap og sykdom. De fleste var dispesasjoner fra kravet til næringsinntekt pga at søkerne var nyoppstartet. Det var ikke klagesaker.

Det var ikke klagesaker eller dispensasjonssøknader for SMIL-ordningen i 2015.

Oversikt over behandling av klager og dispensasjonssøknader 2015 - antall

Klagebehandling

Produksjonstilskudd		Miljøvirkemidler		Andre tilskuddsordninger	
Innvilget	Avslått	Innvilget	Avslått	Innvilget	Avslått
0	1	0	0	0	0

Dispensasjonssøknader

Produksjonstilskudd			Miljøvirkemidler			Andre tilskuddsordninger		
Innvilget	Delvis innvilget	Avslått	Innvilget	Delvis innvilget	Avslått	Innvilget	Delvis innvilget	Avslått
1	0	4	0	0	0	6	0	0

Fylkesmannens kontroll av landbruksvirksomheten i 2015

1. Hvor mye ressurser er avsatt til kontroll?

Årsverk: 0,5

Antall personer: 2

2. Gjennomførte kontroller av kommunenes landbruksforvaltning(forvaltningskontroller)

Kommune:	Marnardal kommune
Orninger/omfang:	Denne kommunen er vertskommune for kommunene Mandal, Lindesnes og Audnedal. Kontrollen dekker derfor 4 kommuner og omfatter Produksjonstilskudd og SMIL-kommunens saksbehandling og gjennomføring av stedlig kontroll. FM var som en del av forvaltningskontrollen observatør på flere av kommunenes stedlige kontroller.
Registrerte avvik:	PT 1 avvik Manglende kontroll mot sertifikatene til Debio.SMIL 1 avvik vedr. sluttregnskap før sluttutbetaling.
Oppfølging av avvik:	Rutineendringer for utbetalinger for SMIL. Systemrutine innført og vil dokumentere kontrollen av økologiske sertifikater i arkivsystem.

3. Gjennomførte foretakskontroller. Foretakene kan anonymiseres ved A, B, C etc.

4. Andre kommentarer/ innspill:

Kontroller på husdyrkonsesjonsområdet: Det var 84 foretak totalt i fylket som er kontrollert mot LIB/PT, jf RS 23/15 Landbruksdirektoratet. Det ble ikke innhentet opplysninger utover det som er tilgjengelig i egne systemer for noen av foretakene da ingen var i brudd med de maskinelle grensene. 0 foretak ble fulgt opp etter kontroll i 2014 0 foretak som skal følges opp vedr produksjonsgrensen i 2016 0 foretak som det er gjennomført stedlig kontroll hos i 2015 0 foretak kontrollert pga mistanke om driftsfelleskap 0 foretak ilagt standardisert erstatning og beløp 0 foretak som herav er ilagt standardisert erstatning pga driftsfelleskap 0 foretak hvor kontroll er gjennomført, men vedtak om standardisert erstatning er under arbeid.

22.4 Ei livskraftig reindrift

Uaktuelt i Vest-Agder.

Resultatområde 23 Økt verdiskaping

23.1 Næringsutvikling innen jordbruk og bygdenæringer

Regionalt næringsprogram

Vi har god kontakt i det regionale (offentlige) partnerskapet, og med næringsorganisasjoner og faglag i landbruket. Gjennom møter, kurs, konferanser, prosjekter og strategisk arbeid diskuteres rammevilkår og utviklingstiltak og -ideer. I næringsutviklingsarbeidet samarbeider vi også med øvrig tiltaksapparat innen entreprenørskap og næringsutvikling. VINN Agder - regional plan for innovasjon og bærekraftig verdiskaping Agder 2015-2030 er Agders nye strategi basert på samarbeid og samhandling mellom næringsliv, arbeidsliv, FoU-institusjoner og offentlig sektor (se også 24.2 Klima/Trebruk). Vi har vært involvert i dette arbeidet på flere nivå og på flere områder. VINN-planen ble vedtatt av fylkestingene i Aust-Agder og Vest-Agder i juni 2015. Planen har et eget kapittel for landbruk og marine næringer, og inneholder også en revidert reiselivsstrategi. VINN-planen henger sammen med Regionplan Agder 2020, som også våre strategiske planer RBU og RNP er koplet sammen med. Tiltakene er sortert etter satsingsområdene Klima - Det gode liv - Utdanning - Kommunikasjon - Kultur.

Det var høy aktivitet i forhold til de bedriftsrettede IBU-midlene i Vest-Agder, og disponible midler ble i praksis brukt opp. 2015 går igjen inn i rekken av år med høy aktivitet på investeringssiden. Den største delen av de bedriftsrettede midlene går til satsingsområdet for mat. Det er særlig de tradisjonelle grovførbaserte husdyrproduksjoner (melk, storfe og sau) som utgjør den største delen av matområdet. Dette er forventet på grunn av områdets «moderhet» og det positive at det er stor etterspørsmål og høy aktivitet

Matsatsingsområdet utgjør også hovedandelen for utviklings- og tilretteleggingsmidlene. Etterspørselen etter midler i form av prosjekt kan variere noe, men er ganske jevn. Det avhenger også i stor grad av FM's rolle i form av «igangsetting» av prosjekt. Flere utviklings- og tilretteleggingsprosjekt dekker flere av de andre satsingsområdene. Flere av disse er «umodne» områder med få aktører eller utfordringer som behøver tid for å utvikles. Slike områder er for eksempel vår satsing på frukt og bær gjennom 2014 og 2015.

Tiltakene har et bredt spekter innenfor landbruket og er forankret i en felles tiltaksplan med Fylkesmannen i Aust-Agder (RNP Agder 2015-16). I Vest-Agder har prosjekter med mål om å mobilisere til utvikling av enkeltproduksjoner eller geografiske områder tidligere gitt konkrete resultater. Vi har tidligere sett at slike prosjekt gir resultater i form av pågang av søknader til Innovasjon Norge. Det er klare sammenhenger mellom prosjektene og påfølgende utbygginger og planer om satsing. En stor andel av tiltakene er slike mobiliseringsprosjekter som enten er startet opp i 2014-2015 eller er inne i sin siste fase. I 2015 ble blant annet 1 slikt prosjekt etablert opp mot biproduksjon i et renavlsområde vest i fylket. Slike prosjekt bidrar direkte til å nå planens hovedmål om økt matproduksjon og økt verdiskaping i bygdenæringer.

Det gjennomføres også mindre tiltak som bl.a. bidrar til å få i gang erfaringsutveksling, kompetanseheving, aktiviteter og informasjon for næringsaktørene. Andre tiltak har som mål å oppnå bedre kunnskap, erfaring eller forbedringer innen spesifikke produksjoner. Her vil ofte enkeltprodusenter være tett knyttet opp mot arbeid som i hovedsak gjøres av Norsk Landbruksrådgivning eller Bioforsk/NIBIO. Andre tiltak som gjennomføres har en ren markedsføringseffekt og forbrukerfokus. Dette gjelder spesielt tiltak knyttet til økologisk landbruk eller produkter. De samlede tiltakene har stor betydning for innledende faser og arbeid knyttet til den regionale landbruksbaserte verdiskapingen.

Egen rapport er sendt LMD med kopi til Innovasjon Norge.

Tverrsektorielt samarbeid og resultater i arbeidet med Inn på tunet generelt og Inn på tunet-løftet i kommunene spesielt

Det er ingen kommunale Inn på tunet-løft i Vest-Agder lengre.

Vi har en intern ressursgruppe på embetet med deltakere fra helse, sosial-, utdannings- og landbruksfeltet. Gruppen møtes 2-3g/år og etter behov, og er et nyttig forum for erfaringsutveksling og en døråpner for nye initiativ.

Samarbeidet med Universitetet i Agder (UiA) er spennende og utvikler seg stadig gjennom ulike prosjekter og nettverk, bl.a i antrozoologi. UiA tilbyr etterutdanningskurs, og har knyttet kontakt med kapasiteter fra NMBU. Vår IPT-ansvarlige var engasjert i 20% stilling/kartlegging våren 2015 i UiAs forprosjekt "Samarbeid om dyreassisterte aktiviteter i en Inn på tunet-kontekst for utsatt ungdom".

Vi deltok i planlegging og mobilisering til den nasjonale konferansen i Rogaland, i tillegg til deltakelse. FM-nettverket av IPT-ansvarlige er forøvrig et nyttig faglig kollegium.

Vi byttet IPT-ansvarlig omtrent halvveis i 2015. Det ble litt mer fokus på tilbydere enn før utover høsten pga bistand til etablering av et forpliktende tilbydernettsverk «Inn på tunet Sørlandet SA». Vi bisto både med folk og penger (BU-midler). I styringsdialogen med LMD i mars videreformidlet vi en frustrasjon over godkjenningsordningen i Matmerk. Den er ikke blitt mindre, og det vil nok bli fulgt gjennom det nyetablerte nettverket.

Vi håper også i år at IPT skal «løse», og er stadig på jakt etter nye kontakter/ institusjoner/satsningsområder.

Antall årsverk i landbruksforvaltningen i kommunene og i Fylkesmannens landbruksavdeling per 31.12.2015

Kommunene i Vest-Agder hadde pr. 31.12.15 totalt 22,1 årsverk i landbruksforvaltningen. Dette er en liten økning fra 21,9 årsverk året før. Økningen viser seg å være av midlertidig og tilfeldig karakter, så som kortvarige permisjoner og periodevise utvidete stillingsprosenter. Det er 15 kommuner i Vest-Agder, og 4 av dem har en felles landbruksadministrasjon med 5 ansatte og med vertskommune Marnardal (Audnedal, Lindesnes, Mandal, Marnardal).

Landbruksavdelingens stab er på 13 personer/12,4 årsverk ved årsskiftet. Av dette er to midlertidig ansatt ut 2016 (1,4 årsverk). Vi har 1 full stilling i permisjon uten vikar, og vi merker godt at vi er midlertidig underbemannet. Det ble brukt ressurser i avdelingen da en kommunikasjonsmedarbeider var i arbeidstrening i embetet i 2015. Stillingsstopp i forbindelse med embetssammenslåing med FM Aust-Agder 1.1.2016 gjorde det vanskelig å utvide arbeidstallet med det første. Sammenlignet blir vi en av de minste avdelingene i det nye

Kommunedialog og bruken av 1144.77-midler

Kommunene er vår viktigste målgruppe og samarbeidspart, og vi er «tett på», oftest og mest med de landbruksfaglige ansvarlige. Kontaktpunktene er i det daglige arbeid, gjennom kurs/informative samlinger og på befaringer/utferder. Det er mange faglige treffpunkter i løpet av et år, og vi har en årlig kommunesamling for alle i februar. Her er Landbruksdirektoratet vanligvis en stor bidragsyter - også i 2015. Vi tilbyr også kurs med ulike juridiske tema for kommunepolitikere/politiske utvalg, noe de har benyttet seg av spesielt etter lokalvalget i høst.

Vi har kontakt med øvrige deler av kommunen gjennom planarbeidet, og gjennom kommunemøter og andre sentrale møteplasser med embetsledelsen.

Vi har brukt 1144.77-midler til enkelte av de større/ekstraordinære treffpunktene. Vi erfarer at det er enklere å samle kommunens folk når det ikke koster noe/er subsidiert, så vi bruker eksterne midler når vi inviterer til flere dagers samlinger og/eller kurssteder utenom kommune-/fylkeshus. Kommunedialog er en arbeidsmetode hos oss, så vi glemmer svært ofte å benytte oss av disse eksterne midlene - jf "overskudd"/ikke benyttede midler i Vest-Agder i 2015.

Midlene i 2015 er brukt slik:

- **Kommunesamling** Hotel Norge Kristiansand 11-12. februar - kr 93.147.
- **"Ringvirkning"**, Fylkeshuset 14. april - kr 1196. Kommunene var invitert til en innføring i planleggingsverktøyet "Ringvirkning" sammen med KS. Det ble en artig dag med 5 kommuner og flere fra Fylkesmann og fylkeskommune representert
- **Produksjonstillegg og SMIL**, Høgtun kultursenter, Marnardal 25. august - kr 22.417. Dette kurset ble samkjørt med FMAA, slik at det ble en dag i hvert fylke. Dette er veldig matnyttige samlinger, og LDIR er sentrale bidragsytere (takk!!)
- **Kurs i forvaltningsrett**, Rosfjord Strandhotell Lyngdal 28. oktober - kr 12.817

Sum 1144.77-midler 2015: kr 129.577 (129.576, 80)

23.2 Skogbruk

Avvirkningen økte igjen i 2015 sammenliknet med fjoråret. Totalt ble det avvirket 265 000 m³. Tømmer til skogindustrielt formål var 258 000 m³ mens andel til ved var 7 000 m³. Bedret entreprenørkapasitet er trolig grunn til økningen sist år.

Gjennomsnittlig avvirkningsnivå de siste fem år er ca 100 000 m³ over snittnivået på avvirkningen fra 1980 – 2009. Den positive utviklingen skyldes blant annet tidligere aktiv skogreising og noe økt etterspørsel etter tømmer (flere kjøpere og entreprenører). Gran er dominerende i avvirkningen, snitt siste 6 år er 72 %. Gjennomsnittlig pris på tømmervirke i Vest-Agder i 2015 ble kr 328 kr pr m³. Dette er 20-30 kr lavere enn prisen på Østlandet, og en nedgang siden fjoråret.

Kystskogbrukets Infrastrukturrapport peker på Vest-Agder som en region med økende behov for tømmertransport i periode 1 (de nærmeste 20-30 årene). En stadig økende andel av tømmeret fra Vest-Agder blir eksportert pr båt til Europa sammenliknet med før, anslagsvis 180 000 m³ i 2015. Tilrettelegging og videreutvikling av nytt kaianlegg (Mandal - Strømsvika) for tømmereksport er og vil være svært viktig for avsetningen av tømmeret i Vest-Agder de kommende årene. Dette, sammen med videreført satsing på det private og offentlige veinettet, vil styrke rammevilkårene for skognæringen i fylket.

Deler av fylkes- og riksveinettet er i 2015 skrevet opp og godkjent for tømmerbil 24m/60t, men fortsatt gjenstår noen flaskehalser. Utbedringer av disse bør prioriteres med øremerkede statlige eller regionale midler. Fylkesmannen tok i 2014 initiativ til å samle forvaltningsmyndighetene for vei og næring. Fylkeskommunen og Statens vegvesen i Vest-Agder har gjort og gjør en god jobb. Det er utfordringer i å få oppskrevet kommunale veier. Kommunal kompetanse og frykt for økte vedlikeholdskostnader er en bremsekloss i arbeidet. Det vil i 2016 forsøkes med nye runder med kommunene.

Det er trolig et betydelig behov for oppgradering av skogsbilveinettet. Skogsbilveinettet kan mange plasser med fordel erstatte enklere veier for traktor. Traktorveinettet burde i flere områder hatt bedre dekning, samtidig som

det er et økende behov for oppgradering av standarden til veiklasse 7. Tilskuddsandelen til bilveier i klasse 3 og 4 ligger i snitt på 35 %, mens det for traktorveier i klasse 7 gis ca 25 %. Byggekostnadene i Vest-Agder er relativt høye grunnet kupert terreng med mye stein. Totalt ble det bygget 6,5 km med nye skogsveier og 23 km nye traktorveier i 2015. Investering i skogsbilvei i 2015 ble kr 8,5 mill, mens det for traktorveier ble investert 6,5 mill. Av dette var ca 5 mill dekket av statstilskudd. Relativt sett har Vest-Agder en høy andel av traktorveier bygget uten tilskudd (mye i veiklasse 8). Veiklasse 8 bygges ut fra kortsiktige økonomiske vurderinger av skogeier. Det er ønskelig å kunne gi mer tilskudd til bygging og ombygging av skogsbilveier og veiklasse 7. Med grunnlag i statlige midler på kr 5,5 mill i 2016, håper vi den positive utviklingen fortsetter.

Økt avvirkning de siste årene har medført et betydelig økt behov for å sikre reetablering og stell av ny skog på arealene. Vest-Agder har fått tildelt 3,1 mill kr til NMSK skogkultur de siste to årene, og ramme for 2016 er også lik. For å sikre en mest mulig effektiv bruk av midlene har vi anmodet kommunene om at maksimal tilskuddssats fra statstilskudd skal være 30%. FMVA har en behovsprøvet tildeling, der vi ser på gjennomsnittlig avvirkningsnivå og aktivitet innen planting og ungskogpleie. Vi fordeler tilgjengelige midler i to omganger (januar og september), før vi til sist omdisponerer midler i november / desember. Dette er for Fylkesmannen en krevende, men effektiv måte å forvalte og fordele midlene på. Det aller meste av NMSK midlene ble benyttet i 2015.

Omfanget av snutebilleskader på arealer med plantet gran har økt betydelig de siste årene, lokalt har vi flere felt med 90-100% avgang. De siste to årene har Fylkesmannen holdt igjen kr 300 000 fra NMSK midlene øremerket tiltak til skogeiere med særlige store skader. Midlene er benyttet til økt statstilskudd til markberedning og ny planting hos skogeiere som var hardt rammet (60%). For 2016 vil vi videreføre dette. Det ble på slutten av 2015 innvilget midler til et samarbeidsprosjekt med AT Skog, Viken skog, FMVA, FMVE og NIBIO (prosjektledelse). Prosjektet skal se på ulike fasetter av snutebilleskader og anbefale tiltak.

Planting og markberedning gikk litt tilbake i 2015. Planting bør økes med ca 25% for å komme på ønsket nivå. Areal med ungskogpleie økte litt i 2015, men i løpet av de neste årene bør arealet med ungskogpleie fortsatt dobles. Markberedning før planting på granmark bør som minimum dobles pga snutebillefarene. Tilskuddssats i Vest-Agder til NMSK er blant de laveste innen Kystskogbruket og sammenliknbare områder.

De siste 3 årene har vi hatt et skogkulturprosjekt i samarbeid med Fylkesmannen i Telemark og Aust-Agder. Gjennom prosjektet ønsker en å sette sterkere fokus på nødvendigheten av og lønnsomheten i å drive en fornuftig skogkultur. Foreløpige resultater er positive. Fylkesmannen har tidligere vært med å stimulere til faghjelpstillinger i samarbeid med alle kommunene i fylket. Faghjelpene bidrar med opplysning og kunnskap ut til skogeiere i forhold til fornyelse av skogen. Dette bidrar også til å øke hogstaktiviteten. Vi kunne gjerne ha en disponibel pott fra Kystskogmidler til slikt aktivitetsskapende arbeid.

Gjennomgang av **risikobasert foryngelseskontroll og resultatkontroll foryngelse** viser rimelig gode resultater. Kommuner rapporterer på kontrollene, ofte etter gjentatte purringer. Grunnet arealbruksendringer, tynninger og annet, faller dessverre en del av kontrollflatene ut. Vi registrerer fortsatt at ca 20 % av skogeierne ikke følger regelverket og sørger for tilfredsstillende foryngelse innen tre år etter hogst. Etter oppfølging fra kommunene, ser de aller fleste ut til å følge opp dette på en grei måte. Kun et fåtall skogeiere følger ikke opp kommunenes merknader. Fylkesmannen i Vest-Agder ønsker tydeligere virkemidler og gode eksempler fra andre kommuner/fylker som har utført bruk av tvangsmidler.

I 2015 har vi hatt oppstart av **skogbruksplanprosjekt** i Sirdal kommune, noe som videreføres med markarbeid sommeren 2016. Takstmetode og bestillingsprosent er utfordrende i de kommuner med nærhet til fjell, kyst eller har store heieområder, men vi håper skogbruksplanprosjektet i Sirdal oppnår god bestillingsprosent i løpet av vinteren 2016. Mandal og Lindesnes kommuner mottok sine skogbruksplaner i 2014. Det er spesielt gledelig at begge kommunene oppnådde en betydelig økning i avvirkningsnivået i 2015. Det er nok flere grunner til den økte avvirkningen, men nye skogbruksplaner er definitivt en av grunnene.

Rapportering om **skogbruksplanlegging og miljøtiltak** er foretatt via ØKS. Flere skogplanprosjekter ble avsluttet. Kun ett miljøtiltak er registrert og rapportert.

Vi har i 2015 hatt en vikar for en av de fast ansatte som er i permisjon (100% til okt og 50% fra nov). Vikaren ble senere tilsatt i midlertidig stilling ut 2016. Fagansvarlig på skog har vikariert som assisterende landbruksdirektør fra sept 2014 og hele 2015. I sum var antall årsverk innen skog i 2015 ca. 2,7.

Resultatområde 24 Bærekraftig landbruk

24.1 Samfunns- og arealplanlegging

Hovedtrekk i arealbruksutviklingen og aktivitetene som er iverksatt

Det er forholdsvis lite omdisponering av dyrka jord i 2015. Det drives fremdeles aktiv planlegging for ny E39 i fylket. Det er godkjent to kommunedelplaner i 2015, som til sammen går gjennom hele Søgne og Mandal kommuner samt det meste av Lindesnes kommune. Avgang av dyrka jord for disse vil ikke bli registret før reguleringsplanene for disse prosjektene blir godkjent. Det er imidlertid slik at de to kommunedelplanene som er godkjent i 2015 ikke går gjennom spesielt viktig jordbruksområder. Vi har god erfaring med å komme tidlig inn i disse prosessene. Det drives intensiv planlegging i Lyngdal, og det er også startet opp et prosjektet fra Kvinesheia til Ålgård. Dette siste får antakelig mye større virkninger for landbruket i Rogaland enn i Vest-Agder. Her mener vi det er viktig at vi samarbeider med Fylkesmannen i Rogaland om vår medvirkning og uttalelser i dette planarbeidet.

Jordvern tas også opp på dialogmøter mellom Fylkesmannen og kommunene. Jordvern er også tema på noen kurs for kommunene, men det har ikke vært hovedtema på noen kurs/konf. i 2015. Vi deltar også på regionalt planforum.

Bruken av innsigelser knyttet til landbruk i saker etter plan- og bygningsloven

Det er én innsigelse i 2015 der begrunnelsen i hovedsak er jordvern. Den gjelder for dårlig utnyttelse av arealene når en tar jord til utbyggingsformål. Det er et problem at de fleste kommuner i fylket ikke har tatt inn over seg kravene om å bygge tett i sentrumsområder, særlig der det tas i bruk dyrka mark.

Det er også påklaget én dispensasjonssak der begrunnelsen var jordvern.

Aktivitet og status i kommunedialogen om de nasjonale målene om å ivareta jord- og kulturlandskapsressursene

Vi har hatt god dialog med kommunene som har drevet kommuneplanlegging. Lyngdal har vedtatt ny kommuneplan i høst. Farsund har startet opp med kommuneplanlegging for Farsund-Lista. Lista er det største og viktigste jordbruksområdet i fylket. Som nevnt over, tas temaet også opp på jevnlig dialogmøter mellom Fylkesmannen og kommunene, samt på andre møter og kurs for kommunene.

Sentrale utviklingstrekk for jordbruket i fylket, hovedutfordringer i virkemiddelbruk og tiltak knyttet til omdisponering av dyrka og dyrkbar jord

Det er en del marginale jordbruksarealer i fylket som ikke lenger brukes og som etter hvert vil gå over til skogsmark. Det er et press rundt tettsteder som ligger omgitt av dyrka jord. Det er et problem at de fleste kommuner i fylket ikke har tatt inn over seg kravene om å bygge tett i sentrumsområder, særlig der det tas i bruk dyrka mark. Å følge opp Statlige planretningslinjer for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging, ser vi som viktig framover, særlig punkt 4.1 og 4.3.

Status og erfaringer i arbeidet med verneplaner, energisaker og konsekvensutredninger

Vi har vært forholdsvis lite inne i slike saker i 2015. De behandles av miljøvernavdelingen. Det har vært noen større saker i 2015. Selv om det er større saker har de ikke hatt stor betydning for jord og skogbruksarealer.

Samfunnssikkerhetsarbeidet på landbruks- og matområdet

Arbeidet med samfunnssikkerhet på landbruks- og matområdet ivaretas av (og i samarbeid med) Beredkapsavdelingen, og i Mattilsynet.

Vi trenger å oppdatere eksisterende beredkapsplaner, noe som nok vil bli gjort i det nye fellesembetet, om ikke med det helt første..

Utvalgte kulturlandskap i jordbruket

Arbeidet med vårt nasjonalt utvalgte kulturlandskap VestLista er ajour, og er et svært positivt prosjekt. Også i 2015 har det vært fokus på formidling. Det er etablert 10-årige avtaler for 2 turstier og refotograferingsprosjektet er vel i havn.

Videre er hovedtiltakene rydding og gjerding av gammel kulturmark og restaurering av steingjerder. Tiltaka er dokumentert med bilde som viser tilstanden før og etter tiltakene.

Alle midler er disponert, og det er rapportert utfyllende om dette i eget brev til Landbruksdirektoratet.

24.2 Klimautfordringene

Bioenergi

Bioenergi er satt på dagsorden i planer og i politiske mål i regionen. Dette til tross er aktiviteten lav så langt, regionen er fortsatt umoden, og har bruk for mer informasjon og mobilisering for å få til en overgang til fornybar energi gjennom bruk av bioenergi. I 2014 ble det etablert et nytt fylkesovergripende bioenergiprojekt i samarbeid mellom Fylkesmannen og fylkeskommunene i Telemark, Vestfold, Aust- og Vest-Agder. Prosjektet løper fram til 2. halvår 2017. VINN Agder (regional plan, se under) har som delmål «å stimulere til produksjon av biobrensel som tiltak for å redusere bruk av fossil energi».

Trebruk

Trenettverket på Agder består av Innovasjon Norge Agder, Fylkesmennene, og fylkeskommunene på Agder. I 2015 ble det arrangert dialogmøte på UiA, hvor 50 personer fra treindustrien, byggenæringen, studenter og ansatte ved UiA og offentlig forvaltning deltok. Et av målene med dette møtet var tettere samarbeid mellom treindustri og universitetet, for derigjennom å øke innovasjonsgraden og verdiskapningen. Universitetet sendte ut en åpen invitasjon til industrien om tettere samarbeid. Dette følges opp videre.

Kristiansand kommune har i 2015 blitt medlem av Nordiske Trebyer.

Prosjektet «Trebiennalen» videreføres som et arrangement i regi av FM Aust- og Vest-Agder, Aust- og Vest-Agder fylkeskommune og Innovasjon Norge. Formålet med Trebiennalen er å etablere en arena for å utvikle Agder til en ledende treregion, og arrangementet er nå blitt en tradisjon. «Trebiennalen» arrangeres annet hvert år, neste gang er i 2016.

VINN AGDER – Verdiskaping og INNOvasjon

Regional plan for innovasjon og bærekraftig verdiskaping Agder 2015-2030 (VINN Agder) er Agders verdiskapingsstrategi basert på samarbeid og samhandling mellom næringsliv, arbeidsliv, FoU-institusjoner og offentlig sektor. Landbruksnæringa og Fylkesmannen var med i dette arbeidet på flere nivå og temaområder. VINN-planen ble vedtatt av fylkestingene i Aust-Agder og Vest-Agder i juni 2015. Planen har et eget kapittel for landbruk og marine næringer, der forukset er "Bærekraftig utnyttning av Agders naturressurser". Hovedmålene i planene for jod- og skogbruk er følgende:

- **Jordbruk:** Øke konkurransekraft og verdiskaping i hele verdikjeden, og levere mer, trygg og sunn mat til et økende marked, samtidig som fossile innsatsfaktorer fases ut.
- **Skogbruk:** Øke verdiskapningen i hele verdikjeden og styrke satsingen på skogen og dens produkter i

Klimatiltak i landbrukssektoren

Klimahensynet og det globale mat/klimaperspektivet utnyttet som argument i arbeidet med å sette landbruk på dagsorden, og få til holdningsendringer og satsing for framtida innen både jord- og skogbruk. Poenget med at skogen binder CO2 begynner å bli allment kjent, og inkluderes i kommunale handlingsplaner.

Som et ledd i å øke fokuset på klimatiltak i landbruket, og å konkretisere ulike tiltak ble det i 2015 arrangert en konferanse på Agder med tittelen . Konferansen samlet over 70 deltakere, og produksjon og distribusjon av mat på en energi- og ressurseffektiv måte var tema. Arrangørene var fylkesbondelagene i Agder, i samarbeid med Fylkesmannen og fylkeskommunene i Agder.

I samarbeid med Miljødirektoratet og utvalgte kommuner gjennomførte Fylkesmannen i Vest-Agder i 2015 et pilotprosjekt om klimatilpasning. Det ble etablert en tverrfaglig arbeidsgruppe med representanter fra miljøvern-, landbruks- og samfunnsavdelingen. Pilotprosjektet var delt i tre delprosjekter, hvorav ett omhandlet **klimarobuste skogsbilveier**. Delprosjektet resulterte blant annet i en fagdag for kommunene hvor NVE og Skogkurs bidro.

Biogass og biogassanlegg

I Lista- og Lyngdal bondelag (prosjekteier) har det over lang tid vært arbeidet med om hvordan man kan utnytte gjødsla til å lage biogass samtidig som man reduserer landbrukets klimaavtrykk (jf årsrapport 2014). En avtale mellom det interkommunale renovasjonsselskapet og utbygger er under utarbeidelse. Kommer dette på plass, er det muligheter for en anleggsstart høsten 2016.

Tiltak mot luftutslipp

I det den reviderte planen for Regionalt miljøprogram i 2013 er det lagt inn tilskudd til miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel. Dette virker både mot avrenning til vann, og mot utslipp av ammoniakk m.m. til luft. I 2015 hadde vi søknader for 10 250 dekar med slik spredning. Dette er en arealøkning med 27 % fra 2014. Tiltakene fordeler seg med 7 377 dekar på nedfelling eller nedlegging med moderne utstyr, og 2 873 dekar med vanlig spredning men nedmolding innen 2 timer. Rask nedmolding skal i følge Landbruksrådgivningen ha minst like god effekt som de andre tiltakene.

Vi har ikke kalkulert effekten av tiltaket, da vi antar at dette mest effektivt kan gjøres på nasjonalt nivå. Vi vil også bemerke at dette er tiltak som ikke kan kontrolleres, og i praksis er rent tillitsbasert.

Tilskuddet til grøfting vil også kunne bidra til reduserte klimagassutslipp gjennom å redusere jordas utslipp av lystgass. Til tross for et stort dreneringsbehov brukte Vest-Agder bare ca. 37 % av tildelte tilskuddsmidler i 2015. Drenering er kostbart, og det er formålstjenlig å øke tilskuddssatsene. Dette kan gjøres uten at tildelte midler til fylket økes.

24.3 Produksjon av miljøgoder og reduksjon av forurensninger

Prioriteringer og måloppnåelse i regionalt miljøprogram (RMP)

I Vest-Agder er hovedfokus for regionalt miljøprogram (RMP) å motvirke gjengroing, og sikre skjøtsel av de mest verdifulle kulturlandskapene med bygninger, kulturminner og biologisk innhold. Vannforurensning er, med unntak av mindre lokale vannforekomster, ikke et vesentlig problem. Vi mener bestemt at programmet bidrar til god måloppnåelse innenfor de prioriterte tema.

Fylkesmannen har i samarbeid med kommunene valgt ut verdifulle, men marginale kulturlandskap for ekstra tilskudd og økt oppmerksomhet i kommunalt planverk. Denne prioritering fungerer godt i noen kommuner, men det er vanskelig å finne objektive kriterier, og ordningen er omstridt.

Etterspørselen etter tilskudd til miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel samsvarte godt med tilskuddssatsene og tilgjengelige midler i 2014.

Tilskudd fra regionalt miljøprogram utbetalt 2015 etter søknadsomgang 2014 - kroner utbetalt til hovedområder

Embeter	Kulturlandskap	Biologisk mangfold	Kulturmiljøer og kulturminner	Friluftsliv og tilgjengelighet	Avrenning til vassdrag og kyst	Utslipp til luft	Plantevernmiddel	Andre miljøtiltak
FMVA	4457017	452733	370746	63175	457960	529040	0	0
Sum	4457017	452733	370746	63175	457960	529040		

24.4 Økologisk landbruk

Status, utfordringer og resultater knyttet til arbeidet med økologisk landbruk

Vest-Agder har også i 2015 hatt felles arbeidsgruppe for økologisk landbruk med Aust-Agder der sentrale aktører som Oikis, Klimaalliansen, Bondelaget, Bonde- og småbrukarlaget og NLR Agder/Setesdal er representert. Viktig tema på det årlige møtet var "Økouke på Agder i 2016".

Regionalt næringsprogram for Aust- og Vest-Agder ble oppdatert i 2015, og programmet ble utvidet med et kapittel om økologisk matproduksjon. Dette ble gjort i nært samarbeid med nevnte arbeidsgruppe, og fordi de økologiske handlingsplanmidlene ble innlemmet i BU-midlene i 2014.

Det ble brukt kr 379 700 til økologiske prosjekter i 2015. Dette er en betydelig økning fra året før. Det ble innvilget BU-midler til følgende prosjekter:

1. Klimaalliansen: "Økomatkurs for personale i barnehager", "Økologisk gjestebud for butikksjefer og avdelingsansvarlige" og "Mat- og miljøfestival på verdens miljødag 7. juni".
2. Norsk Landbruksrådgivning Agder (NLR Agder): "Optimal jordvelferd - for miljø, kvalitet og lønnsomhet i planteproduksjonen på Agder 2015-2018", 1. prosjektår, "Kløver i enga" siste prosjektår og "Sikori som beiteplante til sau 2014-2016" 2. prosjektår.
3. Oikos Agder: Infostander og "Åpen økologisk gård".

Både sammen med Oikos Norge og på egen hånd arrangerte Fylkesmannen informasjonsmøter om andelsjordbruk i 2015. Det er forbruker-medlemmene i Oikos som etterspør dette.

Årets attraksjon i Dyreparken i Kristiansand var åpningen av Hakkebakkeskogen, og der er planen at all servering skal være kortreist og økologisk (Debios gullmerke). Etter et møte med dem ble det etablert fast levering av økologiske jordbær fra lokal produsent. De ønsker også andre produkter som næringa lokalt kan produsere.

Vi er langt unna målet om 15% produksjon og omsetning. Det er spesielt utfordrende å øke produksjonen av økologiske matvarer i fylket. Trenden har de siste årene vist en reduksjon av økologisk matproduksjon.

Utvidet nasjonalt ansvar for økologisk satsing

Fylkesmannen i Vest-Agder er ikke foregangsfylke, men vi deltar med et tilknytningsprosjekt "Økologiske bær på Agder og forbrukernes prissensivitet"/"Økobær på Agder" i samarbeid med Foregangsfylket for frukt og bær. Prosjekteier er Agder Bær og Grønt. Hovedfokus i 2015 var produksjon og salg av økologiske jordbær, men det var vanskelig å skaffe nok bær i fjor. Prosjektet nærmer seg avslutning.

Samarbeidet med foregangsfylkene er bra! Foregangsfylket for frukt og bær stilte opp på ovenfornevnte møte med Dyreparken i Kristiansand. Foregangsfylket for jord bidro i forbindelse med våre markeringer av Jordåret 2015; markvandring og flere seminar. Vi hadde også et samarbeid med Grønt Senter i Kristiansand om ett av seminarene.

Ressursrapportering

Oppgaver under LMDkr 7 827 708,16 kr 0,00
Sum: kr 7 827 708,00 kr 0,00

Klima- og miljødepartementet

Resultatområde 01 Naturmangfold

Oppsummering/generell status for hele resultatområdet

Arbeidet i dette resultatområdet går bra. Det aller meste følges opp i henhold til oppdrag. Enkelte pågående, store, prioriterte prosjekt tar mye tid og bidrar til noen avvik. Avvikene er knyttet til ferdigstilling av forvaltningsplaner for verneområder, samt ferdigstilling av faggrunnlagene for sodaurt og sanddynemark.

Rapport om *fugl – ferdsel på Listastrendene* pågår. Sluttrapport kommer i høst.

Engasjementstillingene er avgjørende for at vi kan løse oppdragene.

Naturoppsyn og samarbeid med SNO

Samarbeidet med SNO er meget godt.

Vi oppfatter SNO som sentral aktør i verneområdeforvaltningen med hensyn på oppsyn, informasjon og skjøtselstiltak.

Miljøhensyn i vassdragsreguleringssaker

Faste og spesielle oppdrag 2015: Ingen avvik. Etter at NVE startet med gruppevis behandling av småkraftsaker blir vi hørt i større grad enn tidligere.

Forvaltning av anadrom laksefisk og innlandsfisk

Faste og spesielle oppdrag 2015: Ingen avvik

1.25: «Krafttak for laksen i sør». Interimsstyre er etablert med representanter fra FMVA, FMAA og Miljødirektoratet.

Viltforvaltning

Faste og spesielle oppdrag 2015: Ingen avvik

Rovviltforvaltning

Faste og spesielle oppdrag 2015: Ingen avvik. Vi registrerer at Miljødirektoratet har omgjort to av våre vedtak om skadefelling på ulv etter klager. Vi ønsker en nærmere diskusjon om vurderingene som er gjort i klagebehandlingen. Vi vil ta opp saken i brev.

Forvaltning av villrein

Faste og spesielle oppdrag 2015: Ingen avvik

Forvaltning i verneområder og opprettelse av nye verneområder

Faste oppdrag 2015: Ingen avvik

På grunn av manglende kapasitet har vi i flere tilfeller sendt ut melding om forlenget saksbehandlingstid for dispensasjonssøknader.

Spesielle oppdrag 2015:

1.33. Vi er på etterskudd med å samle inn rapporteringsskjema for områder med lokal forvaltning.

1.47. Vi har fremdeles to nye verneområder under Lister jordskifterett som ikke er satt i bestilling for grensemerking. Vi forventer å gjøre dette i høst, med ferdigstilling i løpet av 2016. Dette gjelder Eljestraum NR og Øykjeheia NR i henholdsvis Kvinesdal- og Sirdal kommune.

Planer: Vi har sendt *Revidert forvaltningsplan for Listastrendene landskapsvernområde* til Miljødirektoratet for faglig godkjenning. Vi har arbeidet mye med bevaringsmål, jf. 1.34. Arbeid med forvaltningsplan for *Nedre Timenes naturreservat* er godt i gang og forventes ferdig til faglig gjennomgang i oktober. *Felles plan for sjøfuglreservatene* er klargjort for høring, forventes godkjent i høst. Miljødirektoratet har gitt faglige råd til denne planen. Enkle planer for Fluetjønn, Småtjønnane og Lohnetjønn, samt Stave og Nesheimsumpen er bestilt og leveres av konsulent i november. Øvrige områder har vi ikke kapasitet til å fullføre inneværende år. Dette inkluderer også forvaltningsplan for Framvaren marine verneområde. Vi hadde møte med referansegruppa om forvaltningsplanarbeid i februar i år, men har i ettertid ikke hatt kapasitet til å prioritere dette arbeidet. Vi mener det er hensiktsmessig å avvente videre forvaltnings-planarbeid inntil det er avgjort om Farsund kommune overtar som forvaltningsmyndighet.

Restaureringen av gjengrodde vannspeil i Slevdalsvannet naturreservat har gått som planlagt. Bra! Vi fikk midler til restaureringen tildelt i 2014, restaureringen og utbetalingene til entreprenør skjedde i 2015. Ved gjennomføring av tilsvarende prosjekter oppfordrer vi Miljødirektoratet til å finne en løsning for finansiering over mer enn ett år.

Marint vern

Ingen oppdrag.

Kulturlandskap

Faste oppdrag 2015: Ingen avvik.

Fylkesmannen har sendt inn forslag til 2 nye kandidater til lista over verdifulle kulturlandskap: Helle ved Stolsfjorden i Flekkefjord kommune og Revøy i Lyngdal kommune, jf. 1.58. og 1.59.

Miljødirektoratet viser i oppdraget til ny rapporteringsmal for *Utvalgte kulturlandskap i jordbruket*, en mal som skulle være tilsendt innen 1. mai. Vi kan ikke se å ha mottatt denne og malen som heller ikke er kjent for landbruksavdelingen. Vi ber om avklaring på om en slik ny mal skal tas i bruk eller ikke.

Arbeid med og forvaltning av trua arter, inkl. utvalgte naturtyper (UN) prioriterte arter (PA)

Faste oppdrag 2015: Ingen avvik.

Spesielle oppdrag 2015:

1.60. Avvik: Vi har ikke ferdigstilt faggrunnlagene for sanddynemark og mjukt havfruegras. Vi har ikke kapasitet til å ferdigstille disse inneværende år.

Vi understreker at videre oppfølging av handlingsplanene for utvalgte naturtyper forutsetter at nivået på budsjettposten til skjøtselstiltak opprettholdes, og økes etter hvert som flere lokaliteter implementeres. Tildelingsbrevet fra Miljødirektoratet må sendes Fylkesmannen så tidlig på året som mulig. Se ellers *vedlegg 1*.

Fremmede organismer

Spesielle oppdrag 2015:

1.72. Tiltak er ikke iverksatt foreløpig, men vil bli fulgt opp utover høsten

1.73. Tiltak pågår, men er ikke rapportert foreløpig. Vi tar sikte på en grundig gjennomgang av status og tiltaksplan i Farsund kommune i løpet av oktober.

1.74. Det er foreløpig ikke iverksatt informasjonstiltak, men vi tar sikte på å gjennomføre dette slik at materiell er klart før sesongen 2016. Dette vil bli samordnet med Fylkesmannen i Aust-Agder.

Faste oppdrag 2015:

Vi har gjennomført møte med Statens vegvesen for å etablere rutiner for samordning av tiltak mot fremmede arter langs veier som vegvesenet har driftsansvar for. Målet er å få dette på plass for fullt før sesongen 2016.

Vi har etablerte samarbeid med Kristiansand, Søgne og Farsund om planlegging av tiltak. Dette arbeidet vil bli utvidet med flere kommuner.

Vi har mottatt flere meldinger om synsobservasjoner av mårhund fordelt over store deler av fylket. Disse er videreformidlet til Statens naturoppsyn for oppfølging, men foreløpig er ingen observasjoner verifisert. Vi har også mottatt meldinger om fremmede fiskearter i nye lokaliteter, senest ørekyt i Otravassdraget i Kristiansand. Dette vil bli fulgt opp så langt vi har ressurser til.

Angående forvaltning av forskrift om utsetting av utenlandske treslag til skogbruksformål: Fylkesmannen i Vest-Agder behandler mange søknader i året, og har tidligere meldt inn behov for revisjon av søknadsskjemaet. Dette skjemaet er ikke tilpasset brukergruppen hverken i form, størrelse eller innhold. Vi ber Miljødirektoratet ta tak i dette snarest. Dette ble tydelig signalisert fra flere fylker under forrige fagsamling.

Resultatområde 03 Friluftsliv

Oppsummering/generell status for hele resultatområdet

Status er god. Vi har mange statlig sikra friluftslivsområder i fylket. Dette medfører relativt mye arbeid gjennom året. Godkjenning av forvaltningsplaner, forvaltning av sikra områder og oppfølging av skjærgårdstjenesten er de viktigste arbeidsområdene

Ivaretagelse av attraktive friluftsområder

Faste oppdrag 2015: Ingen avvik.

Arbeidet ivaretas ved vår behandling av kommune- og reguleringsplaner. Vest-Agder fylkeskommune har gjort en grovkartlegging av de store viktige friluftslivsområdene i fylket som del av Regional plan for idrett, friluftsliv og folkehelse. Denne legger vi til grunn når vi vurderer friluftslivsinteressene i plansaker og andre arealsaker, for eksempel vindkraftsaker. Fylkeskommunen har søkt midler til oppstart av grundigere kommunevise kartlegginger fra og med 2016. Ingen kommuner har til nå vært robuste nok til å gjøre dette på eget initiativ.

Fylkesmannen som grunneier/rettighetshaver på vegne av staten i statlig sikra friluftsområder

Faste oppdrag 2015: Ingen avvik.

Vi har en del arbeid med eiendomsspørsmål i de statlig sikra friluftslivsområdene. Dette kan skyldes at kommunene ikke er bevisste nok på at områdene ikke skal brukes til andre formål, og at eventuell omdisponering må godkjennes av Miljødirektoratet. Vi vil informere kommunene om gjeldende regler i løpet av høsten.

Forvaltning og drift av de statlig sikra friluftsområdene

Spesielt oppdrag 3.1: Vi har ikke fått nærmere beskrivelse av oppdraget til nå i 2015.

Fylkesvise oppdrag: Ingen avvik. Fordeling av driftsmidler til skjærgårdstjenesten og regnskap for 2014 rapporteres sammen med FÅR.

Tilrettelegging for jakt og fiske

Faste oppdrag 2015: Ingen avvik. Jegerprøvearbeidet er fulgt opp som fastsatt.

Resultatområde 04 Forurensning

Oppsummering/generell status for hele resultatområdet

Vi har gjennomført de prioriterte oppgavene rimelig godt. Vi sliter med å nå tilsynsmålet vårt. Skifte av to saksbehandlere det siste året har medført kapasitetsproblemer. Sammenslåingsprosessen med Aust-Agder har tatt noe av vår kapasitet.

Grunnforurensning

Grunnforurensningsdatabasen får for dårlig vedlikehold. Ressurser mangler og vi må omprioritere for å få dette til. Etterslepet er heldigvis ikke så stort. Ingen spesielle oppdrag for Vest-Agder i 2015.

Vi informerer og presser på for å få kommunene for å bruke databasen.

Akutt forurensning

Miljøvernavdelingen har ikke deltatt på noen øvelser så langt i 2015. Vi har god kontakt med de ulike IUA.

Avfall og gjenvinning

Vi har etterspurt miljøundersøkelser for flere nedlagte kommunale fyllinger. Arbeidet med å få gjennomført undersøkelsene pågår. Hensikten er å få et bedre bilde av grunnforurensnings-tilstanden og eventuell avrenning til vassdrag.

- Deponiet på Brennevinsmyra i Mandal kommune har fått nytt renseanlegg i juni 2015 etter at pålegg ble gitt.
- Støleheia deponi i Vennesla kommune søker om tillatelse til økning av deponeringsmengder for ulike avfallstyper, inkludert farlig avfall.
- Torsland deponi i Hægebostad kommune blir mindre enn forventet og dermed avsluttet tidligere. HÅR IKS søker nå om endring i vilkår i avslutningstillatelse.

Avløp

Avløpsaksjonen gjennomført for aktuelle anlegg.

Alle kommunene vil klare kravene om primærrensning.

Luftforurensning

Vi har generelt god luftkvalitet i fylket. Kristiansand kan ha noe redusert luftkvalitet periodevis om vinteren på grunn av biltrafikk.

Vi har mottatt noen klager på bedrifter som driver med sandblåsing utendørs. Disse følges opp særskilt.

Vi jobber med å eliminere luktproblemer fra enkelte avfallsanlegg.

Det er registrert enkelte overutslipp av CO fra forbrenningsanlegg for rene brensler. Vi har blant annet til behandling en søknad om å få anledning til å overskride grensene for CO en periode for å utnytte restverdien i et forbrenningsanlegg som snart skal skiftes ut.

Støy

Vi følger opp arealplaner og veileder kommuner i større saker. Av andre støysaker er det meste innen klager på støy. Dette gjelder så vel industristøy som veitrafikkstøy. Disse sakene tar uforholdsmessig mye tid. Svake regulerings-bestemmelser er en av flere grunner til det.

Resultatområde 05 Klima

Klimaarbeidet: Oppnå utslippsreduksjoner av klimagasser og ivareta hensyn til klimaendringer og klimatilpasning

Vi er kjent med klimapolitikken, klimakunnskap er fast sak i avdelingsmøtene. Klimakoordinator er etablert. Vi er gode på å følge opp SPR for samordnet bolig-, areal-, og transportplanlegging.

Vi prioriterer arbeidet med bymiljøavtaler høyt gjennom nært samarbeid med Kristiansand.

Vi har gjennomført et pilotprosjekt på klimatilpasning i samarbeid med Miljødirektoratet.

Utfordring: Vi bør følge opp kommunene langt tettere i klimaarbeidet. Vi anbefaler å opprette klimatilpasningsnettverk med klare, konkrete føringer for arbeidet.

Resultatområde 00 Tverrgående virkemidler

Oppsummering/generell status for hele resultatområdet

Databasen forurensning er oppdatert, vi er gode der! Tilsynskapasiteten er fortsatt for lav.

(Resten av) tilsyn og konsesjonsbehandling

Vi har gjennomført om lag 30 tilsyn pr. 01.09. Det er realistisk å regne med ytterligere 20 tilsyn i år. Vi når ikke målet på 100 tilsyn.

Tilsynskapasiteten er for tiden redusert som følge av saksbehandlerskifte.

Gebyrinntektene ser ut til å være i rute.

Vi har deltatt på alle fellesaksjonene.

Vi har hatt mye arbeid med konsesjonsbehandling. Oppdatering/revisjon av eldre tillatelser har tatt kapasitet. Som vanlig har vi hatt en del mudre- og dumpesaker i sjø. Spesielt har vi jobbet mye med oppryddings-tillatelsen for tiltaksområdene i sjø i Flekkefjordsregionen.

Kunnskapsgrunnlag og miljøinformasjon (Databasen forurensning)

Vi ble tildelt pokalen «Best i forurensning» i år også. Nu eier vi pokalen!

Miljøsamarbeid i internasjonale miljøfora

Ingen saker.

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 0525	Fagdep.
Naturmangfold	kr 5 626 435,07	kr 770 352,02
4 Forurensning	kr 1 001 092,84	kr 178 971,81
Andre oppgaver under KLD	kr 1 602 108,32	kr 183 430,49
11 Klima	kr 284 709,83	kr 264 865,43
12.2 Tilsyn og konsesjonsbehandling	kr 453 954,32	kr 26 688,51
12.3 Kunnskapsgrunnlag og miljøinformasjon	kr 856 787,82	kr 48 779,15
Sum:	kr 9 825 088,00	kr 1 473 087,00

Samferdselsdepartementet

Resultatområde 91 Oppdrag for samferdselsdepartementet

91.1 Avkjørselssaker etter vegloven

Ingen klagesaker i 2015.

91.2 Konsesjon til anlegg og drift av taubaner

Vi har gitt konsesjon til ett taubaneanlegg i 2015.

Taubaneloven fra 1912 er foreslått opphevet, og konsesjonsplikten for bygging og drift av taubaner er foreslått opphevet. Vi har i 2016 støttet forslaget om å oppheve konsesjonsplikten, med den begrunnelse at konsesjonsbehandling er overflødig og at sikkerhetshensynet blir ivaretatt av jernbanetilsynet (taubanetilsynet), og at selve byggingen av taubaner styres i kommunen etter plan- og bygningsloven. Vi mener derfor at konsesjonsbehandlingen er overflødig.

Statens Helsetilsyn

Resultatområde 41 Tilsyn og klagesaksbehandling etter barnevernloven

Fylkesmannen har startet et samarbeid med forandringsfabrikken for å få innspill til vårt institusjonstilsyn. Fylkesmannen ønsker å få brukerens stemme sterkere inn ved individtilsyn og ved klagebehandling. Dette arbeidet vil foregå inn i 2016.

41.1 Hendelsesbasert tilsyn

Fylkesmannen har behandlet 31 saker i 2015. I 24 av sakene var det mor eller far som klaget. Fylkesmannen har konkludert med lovbrudd i 10 av sakene og 15 bestemmelser i loven er vurdert. Lovbruddene omhandler barnevernloven §§ 1-4, 4-2, 4-3, 4-16, 6-1, 6-3.

Ved utgangen av året var det en restanse på 4 saker.

41.2 Planlagt tilsyn

Fylkesmannen har gjennomført systemrevisjon i 3 interkommunale barneverntjenester bestående av 8 kommuner. Tilsynene var en del av et landsomfattende tilsyn med den kommunale barneverntjenesten. Ved det landsomfattende tilsynet ble det gitt avvik ved alle revisjonene.

Det er utført 54 "individtilsyn" i barnevernet, noe som tilsvarer 100% av de lovpålagte tilsyn. i tillegg er det gjennomført 4 tilsyn ved omsorgssentere.

41.3 Klagesaker

Fylkesmannen i Vest-Agder har mottatt 33 klager på enkeltvedtak. Av disse er 3 saker trukket, mens 30 er realitetsbehandlet. Alle er behandlet innen 3 måneder.

Avvistbehandlet 2 klager på enkeltvedtak etter barnevernloven. Klagen er behandlet innen 3 måneder. Begge saker er stadfestet.

Når det gjelder klager etter rettighetsforskriften er det behandlet 27 klager i 2014. Klagen omhandler 39 bestemmelser i rettighetsforskriftente. Her har beboere fått medhold i 4 av sakene.

Alle klagen er behandlet innen 3 måneder.

41.9 Andre oppdrag

Fylkesmannen har gjennomgått kvartalsrapporteringer fra kommunene og gitt tilbakemeldinger der hvor frister

Det er fordelt øremerkede stillinger til kommunene i 2015.

Fylkesmannen har arrangert kurs for ansatte i barnehage, helsestasjon, skole, psykiatri og barnevern, hvor tema var "den vanskelige samtalen". Det er avholdt kurs for barneverntjenesten i undersøkelsessaker (Euro ADAD).

De 10 første barnevernsarbeiderene har avsluttet opplæring i DCM. Noen er videre med opplæring av andre. 10 nye har startet opplæring.

Resultatområde 73 Klager på individuelle tjenester etter lov om sosiale tjenester i Nav

73.1 Klager på individuelle tjenester etter lov om sosiale tjenester i Nav

I Nestor er det registret inn 144 nye saker i 2015. Nestor ble imidlertid "nullet ut" ved årsskiftet 2015/16 ved overgang til nytt fylkesmannsembete. Nye saker inn i slutten av desember ble ikke registrert i Nestor, men ble registrert som nye saker i januar 2016. Totalt antall nye saker i 2015 er rundt 170. Det er en økning i antall klagesaker fra 2014 til 2015.

Ved inngangen til 2015 hadde vi en restanse fra året før på 26 saker, og i løpet av 2015 har vi behandlet totalt 170 saker.

Andel av sakene som er behandlet innen 3 måneder er 91%.

Det er rapportert til Statens helsetilsyn via dataprogrammet Nestor.

Resultatområde 74 Tilsyn etter lov om sosiale tjenester i Nav

74.1 Hendelsesbasert tilsyn

I 2015 behandlet vi en sak som ble registrert inn 18.11.2014. Fylkesmannen skrev brev til det aktuelle NAV-kontoret og ba om en uttalelse. Svarbrevet fra NAV førte til at saken ble avsluttet fra vår side.

74.2 Planlagt tilsyn

I 2015 gjennomførte vi tre planlagte systemrevisjoner på NAV kontor og egenvurdering på to andre NAV-kontor.

Ved to NAV-kontor (systemrevisjon) og egenvurderingene var tema landsomfattende tilsyn med tjenestene opplysning, råd og veiledning og økonomisk stønad til personer mellom 17 og 23 år. Ved det tredje NAV-kontoret (systemrevisjon) var tema økonomisk stønad til livsopphold og stønad i særlige tilfeller. Vi avgrenset til forsvarlig behandling med vekt på individuelle vurderinger og ivaretagelse av barneperspektivet.

Vi fant ikke lovbrudd på de tre NAV kontorene. Ved egenvurdering er det kommunen/NAV som gjennomgår egne systemer for styring av tjenestene. De to kommunene/NAV kontorene som gjorde dette fant ikke lovbrudd.

Det er rapportert til Statens helsetilsyn via dataprogrammet Nestor.

74.9 Andre oppdrag

Det er ikke gjennomført kartlegginger på området i 2015.

Resultatområde 82 Tilsyn og klagesaksbehandling som gjelder helse- og omsorgstjenest

I planlagte tilsyn mener vi at LOT Samhandlingstilsyn har avdekket viktige funn som er gjennomgående og som gir grunnlag til å forfølge overalt der samhandling mellom sykehus og kommuner er relevant.

To tilsyn gjenspeiler det generelle fokuset vi har på barn og unge. Tilsyn med nyfødtingstjenest i Kristiansand og Arendal skapte mye bølger politisk. Det var viktig å sette grenser for hvilke faglige krav som må kreves for å opprettholde høykompetanse medisin for disse minste. Vi tror det er grunnlag for landsomfattende tilsyn på området nyfødtingstjenest.

Vi hadde videre tilsyn med barselavdelingen i Kristiansand der vi påviste manglende kontinuitet med fagkompetansen særlig på barnepleiersiden. Det er viktig å sikre at de minste får forsvarlige tjenester også på en barselavdeling og sendes hjem trygt.

Innenfor klagesaksbehandling har vi ikke funnet spesielle trender. Vi har altså hatt en viss nedgang i saker i f.h.t. året før.

82.1 Hendelsesbasert tilsyn

Vi avsluttet 125 hendelsesbaserte tilsynssaker i 2014. Dette er en reduksjon fra 2014, hvor vi behandlet 148. 28 av sakene ble avsluttede med "lokal avklaring." Mediansaksbehandlingstid var 5,2 måneder, dvs litt over kravet.

Fylkesmannen har ikke hatt oppdrag fra politiet i 2015, men vi har hatt kontakt imed politiet i neon enkeltsaker/hendelsesbasert tilsyn.

82.2 Planlagt tilsyn

Fylkesmannen har gjennomført totalt 18 systemrevisjoner i hvorav 6 LOT i 2015.

9 i spesialisthelsetjenesten(inkludert 2 LOT) og 9 i kommunale helse- og omsorgstjenester (inkludert 4 LOT).

I tillegg gjennomførte vi noen tilsyn som ble overført fra i fjoråret grunnet manglende personalressurser i 2014 (jf. tilsynsplan 2014).

Det vises forøvrig til tilsynsplanen i Nestor.

82.3 Klager på helse- og omsorgstjenester etter pasient- og brukerrettighetsloven m.fl.

Vi avsluttet 155 klager etter helse og omsorgslovgivningen i 2015. 15 saker ble avvist/trukket, og 143 ble realitetsbehandlet. 22 saker gjaldt nødvendig helsehjelp, 73 saker gjaldt syketransport og 48 var helse- og omsorgssaker for øvrig. 90 % ble behandlet innen tre måneder.

Pasientrettighetsloven kap 4A: Sakene ble behandlet innenfor kravet om 3 måneders saksbehandlingstid. Tilsammen ble det mottatt 197 vedtak i 2015.

82.9 Andre oppdrag

Fylkesmannen har gjennomgått 39 (41 i 2014) innkomne beslutninger om skadeavvergende tiltak, jf. helse- og omsorgstjenesteloven kap. 9 bokstav a. Tallet er noe lavere enn tidligere fordi to brukere med mange beslutninger nå er integrert i nye vedtak etter hhv. bokstav b og c.

Det er behandlet 72 (52 i 2014) innkomne vedtak etter bokstav b og c, hvorav 24 (12 i 2014) med søknad om dispensasjon fra kompetansekravet. Tallet stiger, fordi flere yngre brukere har behov for begrenset bruk av tvang samtidig med flere eldre brukere med utviklingshemming som trenger behersket bruk av tvang for å fungere godt i sin hverdag.

Det reelle tallet for påbegynte vedtak er noe høyere for 2015, da flere saker på grunn av embetssammenslåingen ble overført til registrering og ferdigstilling i 2016. Kun en saksbehandler har hatt hovedansvar for saksbehandling av beslutninger og vedtak i 2015, og derfor har det vært svært vanskelig å overholde restansefristen i perioder, spesielt våren 2015 på grunn av samtidig studiepermisjon og mange andre klagesaker/Omsorgsplan 2015. Dette vil forhåpentligvis ednrs nå i 2016 med nye sakbehandler i opplæring og sammenslåing av embetene i Aust- og Vest-Agder.

Fylkesmannen har på grunn av kapasitetshensyn kun gjennomført 6 stedlige tilsyn i 2015. Det ble gitt 1 avvik under tilsynene. Rapporter vil bli ettersendt til Statens helsetilsyn så snart endelig rapport foreligger.

Fylkesmannen i Vest-Agder arrangerte oppdateringskonferanse over to dager for ansatte som jobber med begrenset tvang og makt etter kap. 9 den 10. og 11. september 2015, i samarbeid med FO (Fellesorganisasjonen). Tema for konferansen var vold i nære relasjoner, samt oppdatering av vedtak/ beslutninger kap. 9 samt gjennomgang av ednringer irevidert rundskriv. IS 10/2015. Det var ca. 120 deltakere inklusiv foredragsholdere. Vi fikk mange gode tilbakemeldinger på arrangementet.

Resultatområde 83 Folkehelse

Det har vært et pågående arbeid gjennom 2015 med å følge opp tilsyn med folkehelsestjenestene i kommunene i Vest-Agder. Ingen nye tilsyn ble gjennomført, men fra 2016 kommer nye tilsyn innenfor området inn.

83.2 Planlagt tilsyn

FMVA har i 2015 ikke gjennomført noen planlagte tilsyn på folkehelseområdet, men vi har fulgt opp tilsynene fra 2014. Siste avvik ble lukket i november 2015.

83.3 Klagesaker

Vi behandlet to saker om miljørettet helsevern i 2015. Saksbehandlingstiden var under 1 mnd.

Utenriksdepartementet

Resultatområde 92 Oppdrag for Utenriksdepartementet

92.1 Apostiller

Det er i 2015 behandlet 1413 saker fra 59 land. Dette er en oppgang fra 1230 saker i 2014. Det er en vekst på nær

92.2 Forberedelse av saker om honorære konsuler

To saker i 2015.

Andre

Ressursrapportering

Resultatområde	Kapittel 0525 Fagdep.
Andre faglige oppg. på oppd. for statlige virk.	kr 218 366,84 kr 0,00
Andre faglige oppgaver for ikke-statlige virk.	kr 6 270,89 kr 0,00
Sum:	kr 224 637,00 kr 0,00